AFGANISTAN

INVAZIE ŞI DJIHAD

Apăraţi-ne, o, zei, de veninul cobrei, de colţii tigrului şi de răzbunarea afganului (vechi proverb hindus).

Expresie a unei noi poziţii, realiste, care pune capăt unei epoci de tristă amintire în politica externă sovietică, tratatul din 14 aprilie 1988 de la Geneva privind problema Afganistanului a reprezentat un pas fundamental. Au urmat şi alţi paşi, cu tot scepticismul împovărător al unui într-adevăr nou început.

Februarie 1989. Lungi coloane de maşini şi blindate sovietice părăsesc teritoriul Afganistanului. Sînt ultimele trupe ale unei armate de intervenţie, care timp de mai bine de nouă ani a trecut printr-un calvar comparabil doar cu cel al armatei americane în Vietnam. „Corabia intervenţiei" se scufundă din nou — soarta tuturor corăbiilor de acest fel — iar căpitanul ei, generalul-locotenent Gorşcov, părăsea puntea lăsînd în urmă, într-adevăr ultimul, zbuciumatul teritoriu afgan. Aflt el, cît şi militarii de sub comanda sa aflaseră adevărul vechiului proverb hindus. Îl ştiu acum, cu siguranţă, cei 40 000 de militari sovietici răniţi şi schilodiţi în lupte, care vor putea povesti despre o campanie ce nu va fi niciodată încununată de nimbul curat al gloriei. L-au aflat — prea tîrziu — şi cei peste 13 000 soldaţi care nu vor mai putea povesti niciodată. Dacă ar fi ştiut acest lucru în decembrie 1979, cînd s-a declanşat invazia...

Cauzele invaziei – puncte de vedere

• Cauzele invaziei se află în spatele a două orientări de fond: (1) Hotărîrea U.R.S.S. de a-şi asigura graniţele, înconjurîndu-se cu un „cordon sanitaire" de ţări prietene, neutre şi, de ce nu (?), aservite; (2) — „Doctrina Brejnev", care în concepţia timpului însemna că „dacă elemente reacţionare ameninţă un regim comunist într-o anumită ţară sau o îndepărtează prea mult de comunismul de tip sovietic, atunci celelalte ţări comuniste au datoria să intervină în salvarea ei".

• Preşedintele Afganistanului, Amin, prezenta — prin „insubordonarea" sa relativă şi incapacitatea sa de a impune „ordinea" aşteptată — următoarele pericole:

— în disperare, va solicita ajutor de la Beijing sau chiar de la Washington;

— luptătorii din rezistenţa afgană îl doboară pe Amin, instaurează un regim antisovietic şi transformă ţara în bază militară americană.

• „Criza ostaticilor" din Iran admitea şi varianta intervenţiei americane în această ţară; în Golf patrula continuu o puternică forţă navală americană. Dacă Iranul va cădea, Afganistanul în nici un caz nu trebuie să încapă pe mîini „ostile", apreciau strategii sovietici.

• Dacă Afganistanul devine nesigur, se pune problema apărării a încă peste 3 000 km de frontieră; un adevărat coşmar, căci numai la graniţa cu China se aflau 46 divizii şi trei flote aeriene sovietice.

• Împiedicarea organizării de baze militare americane în Afganistan era o problemă obsesivă pentru U.R.S.S. Încă în 1955, Hruşciov dispune acordarea unui ajutor de 100 milioane dolari Afganistanului şi declară: „Suma pe care am cheltuit-o acordînd asistenţă gratuită Afganistanului reprezintă o picătură într-un ocean, faţă de preţul pe care ar fi trebuit să îl plătim pentru a contracara ameninţarea unei baze militare americane pe teritoriul afgan".

• Frica de „fanatismul musulman". Aprehensiunea lui Brejnev era alimentată de faptul că ştia că „rebelii" afgani erau musulmani, care duceau un război sfînt — djihad. În ochii lor, U.R.S.S. era un promotor al ateismului, al comunismului şi al imperialismului. Dacă musulmanii afgani i-ar elimina pe comuniştii afgani şi o dată cu aceasta ar expedia acasă la ea şi misiunea militară sovietică, spiritul djihad-ului s-ar putea extinde şi în republicile unionale cu populaţie musulmană (peste 50 de milioane de suflete). Triumful lui Khomeini în Iran sporea şi mai mult îngrijorarea...

• Sindromul Vietnam. O altă cauză posibilă a invaziei ar putea fi şi situaţia haotică din Afganistan. Guvernele Taraki/Amin, care au solicitat sprijin sovietic (consilieri şi unele trupe), au devenit destul de rapid nepopulare, declanşînd o violentă mişcare de rezistenţă. Revolta miilor de „rebeli" afgani a impus sporirea accelerată a sprijinului militar sovietic. La fel cum au procedat americanii

în Vietnam, escaladarea angrenării în „rezolvarea" unor probleme interne ale altui stat a crescut pas cu pas. În ambele situații marile puteri au sperat că, livrînd arme și acordînd ajutor economic, vor face suficient de mult, dar au sfîrșit prin a angaja din ce în ce mai multe trupe și o dată cu aceasta și prestigiul lor. În cele din urmă, sovieticilor nu le-a rămas altceva de făcut decît să decidă dacă *„vor ieși sau vor intra"...*

● Prestigiul unei mari puteri. Orice mare putere trebuie să-și apere, într-un fel sau altul, aliații. Dacă nu o face, riscă să și-i piardă rînd pe rînd, iar în ajunul invaziei, în 1979, bilanțul unei tensionate epoci nu era prea favorabil în acest sens pentru U.R.S.S. Aceasta nu și-a trimis trupele în Coreea de Nord, nu a acordat mai mult sprijin Vietnamului de Nord decît a fost strict necesar, nu a asigurat protecția Egiptului și Siriei în conflictele cu Israelul și nu a întreprins pași decisivi

— La 18 august 1977, președintele S.U.A. decide înființarea „Forței de Desfășurare (Intervenție) Rapidă";

— În mai 1978, NATO hotărăște sporirea îngrijorătoare a bugetului militar;

— Urmează hotărîrea NATO de a disloca rachete nucleare cu rază medie de acțiune îndreptate evident împotriva U.R.S.S. și a aliaților ei;

— S.U.A. „îngheață" pur și simplu procedura semnării tratatului SALT II;

— Începe procesul apropierii S.U.A. de China;

— Prezența unei ample forțe navale americane în apropierea granițelor de sud ale U.R.S.S. se intensifică;

— Forțele armate americane declanșează un amplu program de modernizare a armamentului strategic;

— Administrația Carter evită un dialog constructiv sovieto-american;

Un trucaj fotografic reușit. El reflectă o caracteristică principală a luptelor. Tehnică și blindate împotriva unor formațiuni pe jos care cunosc bine terenul

împotriva Chinei în perioada invaziei chineze în Vietnam. Nu este exclus ca, la cel mai înalt nivel, politicienii sovietici să fi considerat că nu-și mai pot permite încă o pată pe drapelul destul de șifonat al „dezinteresatului" internaționalism proletar. Cu atît mai mult cu cît însuși Brejnev declarase scurt și cuprinzător: „Procesul revoluționar din Afganistan este ireversibil".

●Deteriorarea procesului de destindere. În contextul deteriorării progresive, dar sigure, a procesului de destindere, se ajunsese la o limită în care U.R.S.S. nu avea ce să mai piardă și nici ce să mai spere, mai ales în ceea ce privește S.U.A și aliații săi.

— Congresul a refuzat să acorde U.R.S.S. statutul de „națiunea cea mai favorizată", menit să promoveze comerțul sovieto-american. Și lista ar mai putea continua...

● Argumentele unei presiuni din partea conducerii militare sovietice ar fi o altă cauză posibilă.

— Problema afgană căpătase puternice valențe militare, căci primordială devenise înfrîngerea grupurilor de luptători din rezistență;

— Generalul A.A. Epișev, întors din vizita sa din Afganistan (aprilie 1977), a exercitat, se pare, presiuni pentru o mutare decisivă, așa cum o făcuse tot el și în 1968, înaintea ocupării Cehoslovaciei.

— În august 1979, generalul I.G. Pavlovski şi statul său major, care inspectează trupele din cadrul misiunii militare sovietice din Afganistan, se înapoiază cu o singură propunere privind înăbuşirea luptei de rezistenţă şi oprirea dezintegrării armatei afgane guvernamentale. O singură propunere — invazia.

— Tentaţia organizării unui poligon real pentru încercarea diferitelor categorii de arme, acumulare de experienţă de luptă şi, de ce nu?, de funcţii mari, decoraţii, grade şi onoruri...

— Pregătirile invaziei au presupus un efort eşalonat pe mai multe săptămîni, iar în decembrie 1979, cînd totul era pregătit la graniţa cu Afganistanul, nici un general şi nici un Mare Stat Major nu ar fi putut comanda decît VPERIOD (Înainte)!

ANTECEDENTE – o cronologie

• 1953. La răscruce de drum, guvernul afgan, în frunte cu generalul Daoud, solicită din partea U.R.S.S. un ajutor militar în armament, în valoare de 25 milioane dolari. Este o reacţie a unei ţări asupra căreia se fac presiuni americane pentru a intra în Pactul de la Bagdad. Zarurile sînt aruncate şi Afganistanul le aruncă spre stînga... Ajutorul soseşte cu promptitudine şi este suplimentat în scurt timp (1955) cu alte 100 milioane dolari, pentru realizarea primului plan cincinal al dezvoltării Afganistanului. Investiţia financiară sovietică îşi va culege roadele în plan politico-militar.

• 1961. Acord afgano-sovietic şi afgano-cehoslovac privind instruirea unor contingente afgane pe teritoriul U.R.S.S. şi Cehoslovaciei.

• 1963. Criza de frontieră cu Pakistanul duce la căderea generalului Daoud. Se introduce o constituţie liberală. Se creează condiţii pentru stimularea apariţiei de noi partide, dintre care cel mai puternic devine „Partidul Democratic Popular Marxist din Afganistan" (PDPMA) fondat de Nur Mohammad Taraki.

• 1967. Frămîntări în cadrul partidului PDPMA şi declanşarea rivalităţii dintre Nur Mohammad Taraki şi Babrak Karmal.

• 1973. Lovitură de stat organizată de generalul Daoud, sprijinit de tineri ofiţeri instruiţi în U.R.S.S. Afganistanul devine republică, iar Daoud, primul ei preşedinte. La început, novator şi reformist, noul regim devine pe parcurs conservator şi dictatorial. Nemulţumirile creează o situaţie explozivă în ţară.

• 1977. Numeroase tulburări sîngeroase în diferite oraşe.

• 1978, aprilie. Asasinarea la Kabul a poetului Akbar, figură proeminentă a aripii Parcham a PDPA, constituie scînteia declanşării revoluţiei de la 27 aprilie, încheiată cu căderea şi asasinarea lui Daoud. Similar altor revoluţii comuniste, şi aceasta este de fapt o lovitură de stat de tip urban, impulsionată de Partidul Democrat Popular din Afganistan (PDPA), în frunte cu Taraki şi Amin.

Afganistanul are un nou preşedinte — Taraki şi doi prim-miniştri, Amin şi Babrak Karmal.

Pentru a ne proteja graniţele, trebuie să intrăm în Afganistan. Apoi, pentru a proteja graniţele Afganistanului....

Mari tensiuni interne. În primul rînd, se revoltă o serie de triburi din provincii din cauza represiunii interne, a unui program dezastruos de reformă agrară şi a tendinţelor prosovietice clare.

În al doilea rînd, frămîntările mai vechi din cadrul partidului condus de Taraki duc la scindarea acestuia. Mii de membri ai aripii Parcham dispar fără urmă sau înfundă închisorile. Cei mai norocoşi... Poliţia secretă e în mare formă.

În al treilea rînd, asasinarea ambasadorului S.U.A., Adolph Dubs, duce la suspendarea totală a ajutorului occidental şi izolarea lui Taraki.

• 1978. În vara acestui an începe lupta armată de amploare a opoziţiei. Destul de rapid, regiuni întregi ies de sub controlul guvernului.

• 1979, martie. Insurecţia cuprinde şi oraşele. Înăbuşirea insurecţiei din Herat se soldează cu 5 000 de morţi.

La 23 iunie, revolta din Kabul este reprimată de armata guvernamentală. La 5 august, o serie de unităţi militare încearcă răsturnarea guvernului de la Kabul. Trupele loiale guvernului dezarmează unităţile rebele. Sînt ucişi peste 400 de militari.

• 1979, iulie. Conflictul dintre Taraki şi Amin atinge apogeul şi la 16 septembrie, în urma unei acţiuni armate de la palatul prezidenţial, Taraki dispare de pe scena politică şi este asasinat din ordinul lui Amin. Acesta învinuieşte pe fostul preşedinte de toate atrocităţile comise împotriva elementelor din rezistenţă. Problemele de fond nu se rezolvă. Se sprijină în continuare, volens-nolens, mai mult pe ajutorul economic şi asistenţa militară sovietică (consilieri şi trupe care ajung la un efectiv de 8 000—10 000 militari), pentru a-l susţine în lupta împotriva mudjahedinilor *(mudjahid* — în arabă, luptător animat de convingerile sale; azi termenul desemnează în general luptători din cadrul diferitelor grupări de gherilă musulmană — n.n.). Consilierii militari vor deveni în scurt timp pionii înaintaţi ai invaziei.

• 1979, 29 noiembrie. Generalul Victor Semionovici Paputin soseşte la Kabul din însărcinarea Ministerului Afacerilor Interne sovietic pentru a-l

Mudjahedinii afgani au luptat cu armament capturat: puşti vechi, armament artizanal, dar şi cu armament occidental ultramodern

determina pe preşedintele Afizulah Amin (incapabil să stăvilească valul de revolte ce periclitau interesele U.R.S.S.) să renunţe în favoarea lui Babrak Karmal (gurile rele spuneau că numele lui, Kar-ma-l, reprezintă abrevieri ale numelui idolilor săi **Karl Marx, Lenin** — n.n.). Amin refuză şi respinge şi ideea chemării în ajutor a aliatului sovietic, în conformitate cu tratatul de prietenie sovieto-afgan din decembrie 1978. Îşi semna astfel sfîrşitul. Va fi împuşcat peste exact o lună fără o zi.

Misiunea generalului Paputin era unul din preambulurile invaziei...

• 1979, 10—23 decembrie. Evenimentele se precipită. Un uriaş angrenaj militar se pune în mişcare. Nu va mai putea fi oprit din mersul său aproape zece ani!

O unitate de blindate cu un efectiv de 600 de militari este redislocată în poziţii avansate la Fergana.

Între 11 şi 15 decembrie o uriaşă flotă aeriană de transport, dislocată din zona Moscovei, este concentrată pe aerodromurile din Asia Centrală. Unităţi de avioane de luptă se concentrează pe aerodromurile de la graniţa cu Afganistanul.

Divizia 103 aeropurtată din Bielorusia şi Divizia 104 aeropurtată din Azerbaidjan intră în alarmă de luptă. Vor completa cea mai puternică mare unitate participantă la invazie, Divizia 105 aeropurtată de gardă.

În mai puţin de două săptămîni se încheie concentrarea mai multor mari unităţi de tancuri şi mecanizate, în două raioane (Termez şi Cushca) situate la graniţa de nord şi de vest cu Afganistanul. Trupele provin din garnizoane aflate în sudul U.R.S.S.

La 20 decembrie, o puternică unitate de tancuri părăseşte baza de la Fergana cu direcţia sud, avînd misiunea extrem de importantă de a asigura la timpul potrivit trecerea principalelor forţe ale invaziei prin pasul Salang. Punctul cheie al acestui itinerar de 450 km, care leagă Termez (U.R.S.S.) cu capitala Afganistanului, Kabul, îl constituie tunelul Salang de peste 2 km lungime, situat la 2 700 m altitudine. I se va acorda atenţie majoră încă din primele momente ale invaziei. Apărarea lui timp de aproape un deceniu va fi unul din coşmarurile trupelor de ocupaţie.

La 23 decembrie se încheie şi principala etapă de asigurare materială a forţelor pregătite pentru a intra în acţiune. Trebuiau asigurate hrana, echipamentul şi muniţia a peste 100 000 de luptători, baze de aprovizionare (pline) pentru peste 4 000 de blindate şi autovehicule diverse, baze aeriene funcţionale pentru sute de avioane...

Invazia

La 24 decembrie 1979, ora 23.00, pe pistele aerodromului de la Bagram (20 km de Kabul) aterizează primul val din cele 280 avioane An-22, An-12 şi IL-76, care transportă forţele Diviziei 105 aeropurtate de gardă şi unităţi ale diviziilor 103 şi 104 aeropurtate. Sînt primii 5 000 de oameni din trupele de elită ale forţelor de invazie, care în decurs de numai cinci ore consolidează capul de pod, pentru derularea fără probleme a debarcării trupelor şi tehnicii. Coridorul aerian, intens circulat, rămîne deschis în permanenţă şi, după aterizarea a altor 100 de avioane de transport, forţele de invazie aeropurtate sînt complete, se poate trece la realizarea următoarelor etape ale planului.

Pionii înaintaţi ai invaziei aflaţi de mult în Afganistan — consilierii şi trupele sovietice din cadrul misiunii militare — nu stau nici ei cu mîinile în sîn. Principalele măsuri le-au organizat din timp şi acum supraveghează cu atenţie ca totul să decurgă normal. Sînt profesionişti.

Cei peste 1 500 consilieri militari sovietici din Kabul au reuşit să convingă unităţile militare afgane că este vorba de un mare transport aerian de muniţii şi armament pentru armata guvernului afgan. Tot ei au fost aceia care, practic, au imobilizat unităţile de blindate ale armatei afgane, organizînd în zilele care au precedat invazia o amplă acţiune de înlocuire a bateriilor de la tancuri, avînd grijă de scoaterea acestora de pe blindate şi trimiterea lor la „verificat"; ca o coincidenţă, s-a dispus executarea unor lucrări mai ample de întreţinere a tehnicii de tancuri-auto. Este lim-

pede că sentimentele antisovietice vădite ale unei părți a armatei afgane erau cunoscute și, tocmai de aceea, în acest sfîrșit de decembrie, în multe localități, trupele afgane guvernamentale sînt trimise — la sugestia consilierilor — împotriva mudjahedinilor.

În timp ce marea parte a armatei afgane rămîne inactivă și simultan cu desfășurarea operației aeriene, în vest, unități ale diviziilor 346 și 66 mecanizate, pornind din raionul Cushca (U.R.S.S.), trec granița și ocupă din mișcare localitățile de importanță strategică Herat și Farah. În nord, de la Termez (U.R.S.S.) spre Kabul, se avîntă diviziile 360 și 201 mecanizate. Înaintarea le este asigurată și de parașutiștii Diviziei 105 aeropurtate de gardă, care reușesc să pună mîna pe principalele puncte de trecere și mai ales să garanteze securitatea afluirii prin tunelul Salang, cel mai important drum spre inima țării. De altfel și unicul.

Parașutiștii Diviziei 105 de gardă, după ce au extins zona controlată din jurul aerodromului Bagram, încep infiltrarea în Kabul, iar în seara zilei de 27 decembrie toate punctele strategice din capitală se află în mîinile trupelor de invazie (Ministerul de Interne, comandamentul central al temutei poliții secrete a lui Amin, radioul, centrala telefonică, cartierul consilierilor militari sovietici etc.).

La 27 decembrie ora 17,00 se declanșează faza finală a acțiunii, care succede aspectelor pur militare, dar le depășește ca importanță. Este ora revizuirilor pe plan politic.

Nici aici nu s-a pornit însă de la zero. Cu cîteva zile înainte de invazie, consilierii militari sovietici îl conving pe președintele Amin să părăsească reședința sa din Kabul și să se instaleze, cu un grup restrîns de colaboratori și o gardă personală subțire, în palatul Darulaman, situat în afara capitalei. Pentru mai multă siguranță!? În realitate s-a urmărit și s-a reușit izolarea subtilă a președintelui față de trupele sale fidele.

În privința celor întîmplate la palatul Darulaman, în seara zilei de 27 decembrie 1979, informațiile publicate sînt relativ confuze. Unele surse indică faptul că generalul-locotenent Paputin, în fruntea unei formațiuni speciale de securitate sovietice (Voisca Ministerstvo Vnutrennih Del), s-a prezentat la președintele Amin încercînd să-l determine din nou, în al doisprezecelea ceas, să „ceară" intervenția militară sovietică. Se pare că generalul a fost împușcat de garda personală a lui Amin. Alte surse avansează supoziția că el ar fi fost împușcat din greșeală de unul din oamenii săi. Cert este că Amin a refuzat „integrarea" în rîndul actorilor invaziei. Fără urmări decisive, căci puțin mai tîrziu asaltul parașutiștilor Diviziei 105 de gardă asupra palatului se soldează cu uciderea președintelui Amin, a familiei și a gărzii sale.

Planul derulării invaziei se poticnește pentru scurt timp. În urma acestui „incident", al doilea act al farsei politice trebuia jucat cu alți actori. Piesa devine o tragicomedie. În orice caz, cele ce au urmat au demonstrat că jocul politic, mai puțin reușit decît cel militar, a avut și un plan de rezervă.

Deși propaganda sovietică anunțase în seara zilei de 27 decembrie (la trei zile după declanșarea invaziei) că președintele Amin a cerut intervenția trupelor sovietice la 28 decembrie ora 23.00, pe lungimile de undă rezervate pentru Radio Kabul se anunță că președintele Amin a fost executat pentru „crime împotriva nobilului popor al Afganistanului". Pe aceeași lungime de undă vorbește apoi Babrak Karmal în calitate de „nou secretar general ales" al Partidului Democrat Popular din Afganistan. Consiliul revoluționar îl „demasca" pe „trădătorul Amin, agent al CIA, asasinul a 25 000 de afgani..." Babrak Karmal solicită Moscovei un ajutor urgent, politic, moral, economic și militar... Dacă, dezvăluind și o ultimă diversiune, adăugăm faptul că tot ceea ce s-a difuzat, chipurile, de Radio Kabul a fost emis de fapt de radiodifuziunea din Tașkent și că Babrak Karmal a sosit din U.R.S.S. în Afganistan abia după patru zile de la apelul său către poporul afgan, succintul tablou al episodului politic devine totuși relevant...

Formidabila forță de invazie nu întîmpină decît rezistență sporadică. Luptă un timp, fără succes, unitățile afgane de la baza Qargah de lîngă Kabul, iar Divizia 8 afgană opune rezistență pînă la 8 ianuarie 1980.

În primele patru zile ale invaziei, trupele sovietice dezarmează aproximativ 70 000 militari ai armatei afgane (două divizii de tancuri, două divizii mecanizate, două regimente independente etc.), pe care îi izolează în propriile cazărmi. Dezertează peste 40 000 soldați afgani, unii cu armamentul din înzestrare... Vor deveni mudjahedini.

Întreaga operație a fost condusă de mareșalul Serghei Socolov de la Moscova, aflat în legătură prin satelit cu comandamentul Armatei 40 de la Termez, în subordinea căreia au intrat toate trupele de intervenție, cu excepția trupelor de grăniceri din cadrul KGB și a trupelor speciale ale Ministerului de Interne.

Timp de aproape un deceniu, o armată cu peste 150 000 de soldați, înzestrată cu tehnică de prim rang, a încercat să țină sub ocupație o țară cu 19 milioane de locuitori. Nu a reușit. Cu eforturi uriașe, demne de o cauză mai bună, a reușit abia să supraviețuiască.

Desfășurarea înversunatei și tragicei lupte de

AVIONUL TRANSATMOSFERIC

Literatura de specialitate evidențiază că este posibil ca industria de aviație americană să producă, într-un viitor nu prea îndepărtat, un avion transatmosferic propulsat cu hidrogen (lungimea – 66 m, anvergura – 30 m) capabil să transporte o sarcină utilă de pînă la 10 tone, cu o viteză de 30 Mach, care să evolueze în jurul Pămîntului la înălțimea de 160-200 km. Cu un echipaj de 2 persoane, acest avion ar putea decola în cel mai scurt timp, putînd fi utilizat ca avion de bombardament sau avion de vînătoare. Armamentul avionului ar putea cuprinde un sistem bazat pe energia cinetică, pe laser și (sau) fascicul de particule etc.

rezistență și repetatele acțiuni de reprimare a acesteia nu fac obiectul prezentului articol. Nu putem însă încheia fără prezentarea, fie și sumară, a motivației luptei mudjahedinilor. Ar fi un modest omagiu adus unui popor care crede în sfînta libertate la fel de mult ca în sfînta credință.

Djihad – războiul sfînt

Lupta împotriva invadatorilor a fost considerată încă de la început un război sfînt — djihad — al musulmanilor, al celor din „dar-al-islam" (casa Islamului) împotriva celor din „dar-al-harb" (casa războiului), care încearcă să le răpească credința. De unde atît spirit de sacrificiu? Iată cum gîndesc mudjahedinii.

● „Pentru noi a ucide un dușman sau a muri în luptă reprezintă aceeași victorie. Dacă un musulman își ucide dușmanul în luptă, devine un *ghazi* (războinic al Islamului), iar dacă este ucis în luptă devine un *shahid* (martir al Islamului) și răsplata lui în Paradis este mare".

● O tradiție mereu vie este *badal* (dinte pentru dinte). Un membru ucis al unei familii trebuie răzbunat. „Fiecare țăran al unui sat asupra căruia au năvălit «expediții de pedepsire» nu va avea liniște pînă nu va face să curgă sîngele dușmanilor săi".

● A lupta înseamnă apărarea propriilor legi și a unui mod propriu de viață (extrem de eterogen la o populație eterogenă trăind în comunități relativ izolate — n.a.). De-a lungul istoriei nici un guvern de la Kabul nu a atentat la acest drept. Principiul autonomiei locale nu poate fi zdruncinat.

● „Luptăm împotriva rușilor pentru că afganii au luptat întotdeauna și împotriva tuturor celor care le-au invadat țara. Am ales calea martiriului. Cum vom putea fi oare înfrînți? Vom continua să luptăm. Nu contează cît timp. Vom lupta secole de-a rîndul, dacă va fi nevoie".

● „Nu vom putea fi manipulați de propaganda difuzată prin radio. Nu avem radiouri. Nu vom putea fi manipulați de presă. Majoritatea din noi nu știm să citim".

● Afganii au refuzat beneficiile educației moderne, fiind insuficiente, în schimbul libertății. Iar pentru libertate orice afgan știe să lupte prin însuși crezul său. O afirmă și versurile unui cîntec popular afgan:

„Cea mai dulce prietenie este cea a sabiei
Un cîine se supune cu coada între picioare,
Un bărbat luptă!
Frica și rușinea sînt tată și fiu.
Mori pentru onoarea familiei sau a prietenului"

■ **CRISTIAN H. SIBIANU**

ARMAMENTUL NUCLEAR

(urmare din pag. 173)

stitui teribile focare de tot felul de epidemii. *În istoria omenirii, ultima epidemie ar fi războiul nuclear.* Ajutoare nu vin și din cauză că rețeaua de transporturi din zonă și de telecomunicații de pe aproape întreg teritoriul S.U.A. sînt paralizate. Acestea din urmă din cauza impulsului electromagnetic al exploziei nucleare.

Zona întinsă a teritoriului afectat nu oferă perspective de mutare a supraviețuitorilor și răniților. Nu există nici mijloace de transport, medicamente, spitale etc. Depozitele de medicamente și spitalele sînt și ele distruse.

Problema este în ansamblu foarte complicată și nici măcar utilizarea celor mai moderne modalități de prognozare asistate de calculator, privind efectele exploziei nucleare, nu au putut aborda decît problemele unei singure explozii. Dacă s-ar produce un atac nuclear generalizat, sau chiar limitat la o zonă, în urma exploziilor s-ar distruge stratul de ozon al atmosferei, protectorul vieții față de radiațiile ultraviolete și cosmice. În cele din urmă fluxul de radiații ultraviolete ar nimici sau „orbi" variata lume a insectelor, care își caută hrana și se orientează pe baza acestor radiații. Ca o primă consecință, încetează procesul de polenizare naturală executat de insecte, cu urmări nefaste pentru agricultură și reproducția plantelor, în general. Dispariția sau, în cel mai bun caz, reducerea substanțială a vegetației ar declanșa un proces catastrofal de eroziune a solului care ar împiedica dezvoltarea chiar și a vegetației rămase. Praful și fumul rezultate din explozii vor forma deasupra pămîntului un nor negru și dens care va bloca lumina soarelui coborînd temperatura și creînd fenomenul denumit *iarna nucleară*...

Pe cale logică este aproape imposibil de stabilit nivelul distrugerilor în domeniul biologic, în viața economică și socială, modificările în clima planetei și, în general, în viața omului. Cu toate acestea, cercetătorii din diverse domenii sînt de acord că civilizația umană nu va putea supraviețui, sub nici o formă, unui război nuclear. În cel mai bun caz s-ar putea sconta pe o viață a oamenilor, animalelor și plantelor primitivă, plină de suferințe, de boli și epidemii pustiitoare ale... epocii de piatră. Dar și ale secolului XX. Căci ciuperca atomică ridicată pînă în stratosferă acoperă în cîteva luni o întreagă emisferă a planetei. În cîțiva ani, norul radioactiv se cerne din nou pe pămînt, iar izotopii de stronțiu 90 și carbon-14 asimilați rapid de organismul uman vor declanșa alte tipuri de boli, boli de iradiație.

Dar dacă... Dar dacă MÎINE se trece la lichidarea arsenalelor nucleare? Eliberați de cel mai cumplit coșmar, să ne bucurăm, dar să nu uităm! Să nu uităm nimic. Să nu uităm nici expunerea unei bombe nucleare (fără încărcătură!) la „Muzeul stupidității omenești, sala Secolul XX". Pentru admiratorii noștri din generațiile viitoare...

INFANTERIA – o regină a bătăliilor neglijată?

... cu puterea de foc a tancului

(urmare din pag. 179)

în aceleaşi culori de mascare. Tălpile confecţionate din materiale armate şi carîmbii flexibili, dar rezistenţi, vor conferi protecţie împotriva minelor antiinfanterie.

Pentru a înlocui cordelele relativ incomode, infanteristul va purta deasupra echipamentului său o „vestă tactică", care îl protejează împotriva gloanţelor şi schijelor. Pe vestă se pot fixa raniţa-container care conţine o serie de dispozitive de importanţă maximă atît pentru supravieţuire, cît şi pentru ducerea luptei, geanta port-încărcător şi alt echipament auxiliar. Flexibilitatea construcţiei vestei permite ataşarea şorţului de protecţie antibalistică, a modulelor suplimentare de blindaje (o revenire la platoşe şi cuirase!?) pentru sporirea protecţiei şi a altor dispozitive necesare în cîmpul tactic, dar care nu fac parte din echipamentul standard.

Deasupra tuturor pieselor echipamentului, la propriu şi la figurat, se află casca. Asemănătoare cu o cască de astronaut, uşoară şi rezistentă, aceasta dispune de un indicator laser girostabilizat şi un aparat de vedere pe timp de noapte cu intensificator de lumină reziduală instalate în partea frontală.

Partea superioară a vizorului antilaser al căştii reprezintă, practic, un display, pe care se pot afişa date cerute de luptător, inclusiv informaţii alfanumerice sosite de la calculatorul din raniţa-container, elemente de tragere pentru executarea focului cu armamentul individual, date provenite de la indicatorul laser, imagini de la intensificatorul de lumină reziduală, imagini de planuri sau hărţi înmagazinate în memoria calculatorului sau recepţionate prin sistemul de transmisii de date. Există posibilitatea suprapunerii imaginii afişate a hărţii cu cea reală din teren, facilitîndu-se orientarea şi localizarea obiectivelor. Calculatorul din raniţa-container va avea o memorie de 1000 megabiţi cu posibilităţi de multiprocesare şi procesare simbolică. Toate comenzile calculatorului se dau prin voce, cu coduri speciale pentru executarea focului cu armamentul portativ.

Legătura radio cu punctul de comandă sau cu vecinii se realizează, de asemenea, prin intermediul calculatorului, ceea ce permite economie de timp pentru codificarea şi decodificarea automată a mesajelor, precum şi transmiterea acestora prin intermediul staţiei de radio cu salt de frecvenţă, integrată şi ea în raniţa-container.

Casca este prevăzută şi cu garnitură laringofon/capsulă receptoare, senzori acustici pentru recepţionarea zgomotelor de pe cîmpul de luptă; ele îndeplinesc, totodată, şi funcţia de analizor de sunet.

Pentru evitarea obligativităţii purtării măştii de gaze în mediu contaminat chimic, biologic sau radioactiv, în cască s-a încorporat, de asemenea, un dispozitiv de filtrare a aerului.

Să nu părăsim încă domeniul protecţiei şi al capacităţii de supravieţuire fără a aminti de diversele accesorii din „trusa" infanteristului. În timpul acţiunilor de luptă îndelungate, acesta va putea utiliza produse chimice care încetinesc creşterea părului şi a bărbii sau care întîrzie necesităţile fiziologice fundamentale. Pentru reducerea oboselii şi tensiunii nervoase va putea face apel la medicamente, care nu vor influenţa negativ condiţia sa fizică, iar în perioadele de acalmie se va deconecta apelînd la jocurile electronice miniaturale, care vor intra în dotarea sa. În situaţii deosebite se va hrăni cu raţii alimentare similare celor elaborate pentru astronauţi, iar apa potabilă o va putea prepara cu ajutorul unui dispozitiv, filtrînd apa din diferite surse chiar şi contaminate. Se înţelege că o trusă de decontaminare cu seringă de autoinjectare, medicamente împotriva efectelor contaminării, inclusiv radiologice, analgezice pentru calmarea durerilor în caz de rănire etc. vor face parte, la rîndul lor, dintre accesoriile curente. Senzori de pe echipament, legaţi la calculatorul din raniţa-container, vor semnala pe display-ul militarului, dar şi la punctul de comandă al subunităţii, rănirea acestuia şi chiar gravitatea situaţiei.

Puterea de foc a armamentului va cunoaşte, de asemenea, un salt calitativ remarcabil. Infanteristul anului 2000 va putea angaja lupta nu numai cu inamicul tradiţional, infanteristul debarcat din mijloacele de luptă, ci şi împotriva blindatelor de orice tip. Afirmaţia că infanteristul secolului XXI va avea puterea de foc a unui tanc uşor actual nu este gratuită.

Armamentul principal din dotare va rămîne tot pistolul-mitralieră de construcţie specială, prevăzut cu două ţevi de calibre diferite. Cu ţeava superioară, lisă, se vor trage grenade explozive, cu elemente preformate, de iluminare, fumigene sau cumulative; cu ţeava inferioară, ghintuită, se va executa focul cu gloanţe perfecţionate, elemente componente ale unor cartuşe.. fără tub-cartuş, cu încărcăturile de azvîrlire şi iniţiere presate în calupuri în jurul glonţului.

Bătaia eficace a armamentului va fi de aproximativ 400 metri. Încărcarea muniţiei corespunzătoare situaţiei tactice de moment, ochirea şi darea focului se vor executa cu ajutorul sistemelor integrate în cască. Aparatura de ochire optică şi mecanismul de dare a focului se utilizează doar în situaţia defectării sistemului computerizat.

Pe cele două părţi laterale ale raniţei-container se vor putea fixa două tuburi de lansare consumabile ale unei instalaţii de rachete antitanc/antiaeriene autodirijate, integrate în sistemul de armament şi echipament al infanteristului. Rachetele cu rază de acţiune maximă de 2000 metri se lansează direct din poziţia de purtare, la comanda prin voce a luptătorului, care pe lîngă cele observate pe cîmpul de luptă primeşte date despre evoluţia blindatelor sau elicopterelor inamicului pe display-ul căştii. După lansare, racheta îşi continuă cursa singură spre obiectiv (funcţionînd pe principiul „trage şi uită"), în timp ce militarul execută o altă acţiune.

Încercînd o sinteză a informaţiilor apărute în presă în legătură cu „viziunile" ce prefigurează imaginea infanteristului anului 2000, devine evident şi faptul că, în ritmul accelerat în care cuceririle ştiinţei şi tehnicii îşi găsesc aplicaţii tot mai numeroase în domeniul militar, înzestrarea infanteristului la începutul mileniului trei va putea să o depăşească pe cea prognozată (în parte realizată) în prezent.

Pentru lupta antiterorist

Studii recente în domeniul balisticii și cel al protecției antibalistice individuale au relevat importanța perfecționării vestelor antiglonț prin blindarea suplimentară a acestora. Soluțiile aplicate pînă în prezent și larg utilizate pentru protecția forțelor de poliție și a trupelor de infanterie din S.U.A., Israel și R.F. Germania au demonstrat eficiența lor pe... viu.

Unul dintre neajunsurile semnalate a constat în faptul că plăcuțele de blindaj ceramic suplimentar de 300x200 mm încorporate în „buzunarele" frontale ale vestei, deși „sigure", stînjenesc purtătorul în executarea unor mișcări tocmai datorită formei lor dreptunghiulare.

În construcția noului tip de vestă antiglonț cu blindaj suplimentar încorporat s-a plecat de la ideea că trebuie asigurată protecția maximă a inimii, ficatului, pancreasului și a coloanei vertebrale, a căror lovire de către glonț sau schijă este de cele mai multe ori letală.

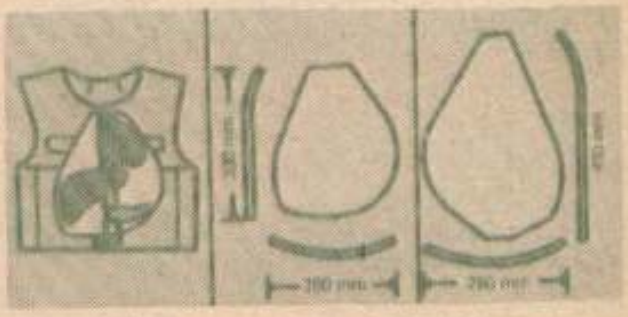

În acest scop, vesta antiglonț PEARDROP este prevăzută cu două plăci de blindaj ceramic de format special cu suprafața de 715 cm² (cea anterioară) și de 750 cm² (cea posterioară). Cele două plăci, mai ușoare, mai rezistente și mai ergonomice, asigură protecția împotriva muniției de infanterie pînă la calibrul 7,62 mm.

Vesta – care a intrat deja în înzestrarea forțelor de poliție din Marea Britanie, Belgia, Luxemburg, Pakistan – nu reduce prea mult îngrijorarea celor care o poartă, la gîndul că s-ar putea confrunta cu teroriști de un calibru... mai mare.

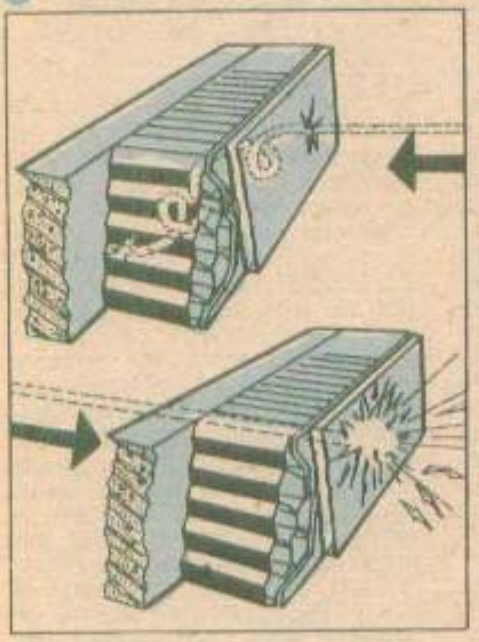

BLINDAJ UNISENS

Dacă asupra unei structuri compuse din trei straturi succesive – unul din oțel, celălalt din material plastic injectat celular și ultimul dintr-o substanță asemănătoare fibrei de sticlă – se trage un glonte dinspre stratul de oțel spre interior, el nu va trece. Dacă se trage dinspre stratul de fibră spre exterior, glonțul va trece antrenînd o dată cu el fragmente de metal topit. Destinat unor aplicații speciale, cum ar fi lupta antiterorist, blindajul unisens este cu cîteva kilograme pe metru pătrat mai ușor decît blindajul convențional. Cu grosimi corespunzătoare, determinate de obicei experimental, poate asigura protecția împotriva oricărui tip de glonte. Iată modul de comportare al blindajului la impact: un glonte lovește placa exterioară de oțel. Vîrful său ascuțit este zdrobit și în continuare el se va comporta ca un fragment oarecare dintr-o piesă metalică. Trecînd în al doilea strat cu structură fagure, începe să se rotească pierzînd energie. În final, energia sa cinetică fiind absorbită, el nu reușește să treacă de cel de-al treilea strat și rămîne în interior.

Dacă glontele este tras în sens invers, el rămîne stabil pe traiectorie după ce parcurge primele două straturi, perforează și placa de oțel și împroșcă la ieșire schije de metal incandescente. În aceste condiții, un atac terorist asupra unei încăperi blindate rămîne fără urmări, iar personalul din interior poate executa foc chiar prin blindaj asupra atacatorilor.

■ **C. CRĂCIUNOIU**

ATENȚIE! MINIATURIZARE

JAMES BOND este o ficțiune, dar recuzita sa o realitate. În vremuri nu de mult apuse o foloseau și „băieții noștri cu ochii albaștri" ca să afle dacă ați mai „scornicit" ceva... Despre această recuzită veți afla cîte ceva — dacă nu ați făcut-o cu alte prilejuri — parcurgînd caracteristicile unor dispozitive electronice achiziționate de servicii ca „ochiul și timpanul"...

• **Polivalență**

Iată un emițător mai mic decît un pachet de țigări, dar cu calități deosebite, un microfon electret — condensator încorporat, capabil să transmită cu acuratețe discuțiile purtate (de exemplu, la o masă) chiar și în condiții de zgomot perturbator (orchestra

cîntă). Greutate 55 g, dimensiuni 58x58x20 mm, alimentare de la o baterie de 9 V, durată de funcționare 75 ore. Alte domenii de întrebuințare: interceptarea inductivă a convorbirilor telefonice fără afectarea rețelei, recepționarea vorbirii prin ușă, ferestre sau pereți.

• ATENȚIE fumători... și nu numai

Dacă aveți un secret, nu-l divulgați! Dacă vreți totuși să vă confesați cuiva, să nu o faceți în fața unei scrumiere necunoscute și în nici un caz în fața uneia ca cea din imagine. Are un microfon încorporat, care transmite tot ce vorbiți pînă la o distanță de 250 m. Se pune în funcțiune prin simpla rotire a scrumierei, în urma căreia se cuplează un comutator inerțial cu mercur. Puteți vorbi cît de mult doriți, căci scrumierea răbdătoare vă ascultă neîntrerupt 150 ore. Aveți totuși avantajul că nu puteți vorbi în șir atîtea ore. Puteți să și tăceți...

• ȘI PEREȚII AU URECHI

Au avut dintotdeauna, dar acum, în epoca microelectronicii, „timpanele" au devenit mult mai sensibile. Stetoscopul spion din imagine se poate fixa pe tavan, dușumea sau perete și este deja pregătit să recepționeze în game de frecvență specifice vorbirii. Sunetele recepționate le emite spre un receptor aflat la o distanță de 300—500 m. Dispozitivul este alimentat de la o baterie de 9 V, cîntărește 120 g și lucrează neîntrerupt 80 ore.

• BUTOANE în plus — urechi în plus

Dacă ați fi găsit vreodată un astfel de buton acasă sau la serviciu, ați fi avut toate motivele să fiți îngrijorat. Dacă nu, cu atît mai mult!... Microfonul miniaturizat recepționează convorbiri purtate la o distanță de 10 m și emite cele ascultate pînă la 150 m. Grosime 9 mm, diametru 15 mm, greutate 6 g, durată de „ascultare" 12 ore. Deci.. să auzim numai de bine.

Polivalență

Atenție fumători..

Și pereții au urechi

Butoane în plus, urechi în plus

■ Locotenent-colonel ing. **C. CONSTANTINESCU**

Submuniție tip săgeată

Firma franceză Thomson Brandt Armements a trecut la modernizarea rachetelor aer-sol nedirijate din prima generație. Respectînd tendințele constructive moderne, rachetele aer-sol de calibrele 68 și 100 mm vor fi prevăzute cu un cap de luptă care la un moment dat predeterminat va „ejecta" o jerbă de submunîții, în cazul nostru „săgeți", cu mare energie cinetică. Denumite **Multidart 68** și **Multidart 100**, rachetele aer-sol de acest model sînt prevăzute cu mai multe tipuri de săgeți.

Săgeți tip **AMV (Anti Materiel et Vehicule)** destinate lovirii autovehiculelor și a tehnicii militare neblindate, au o masă de 35 g, diametrul de 9 mm, și la o viteză de impact de 500 m/s pot străpunge un blindaj de 8 mm, iar la viteza de 700 m/s un blindaj de 10 mm.

Săgeți tip **ABL (Anti-Blindee Leger)** destinate lovirii tehnicii militare ușor blindate, au o masă de 190 g, diametrul de 15,5 mm și la o viteză de impact de 500 m/s pot străpunge un blindaj de 15 mm, iar la viteza de 700 m/s un blindaj de 18 mm.

Capul de luptă al muniției **Multidart 68** conține fie 8 submunîții tip săgeată **ABL**, fie 36 submunîții tip **AMV**, în timp ce capul de luptă al muniției **Multidart 100** conține 36 submunîții tip săgeată **ABL** sau 19 submunîții **AMV**.

Executînd focul de la distanța de 1 500–14 000 m, se realizează o densitate de 1–4 submunîții pe metru pătrat (în funcție de tipul submuniției), obținîndu-se „acoperirea" unei suprafețe circulare cu diametrul de 20–40 m.

Un elicopter care execută focul cu 22 rachete **Multidart 68 AMV** de la o distanță de 2 500 m va „sătura" cu cele 792 de submunîții tip săgeată o suprafață cu lungimea de 1 000 m și lățimea de 70 m, la un unghi de impact de 3–5° și la o viteză de impact de 400 m/s.

■ **C.I. CRISTIAN**

Rachetă aer-sol cu submunîție tip săgeată

ARMA BIOLOGICĂ

(urmare din pag. 187)

Acestă avantaje şi dezavantaje o fac aptă pentru anumite tipuri de întrebuinţare. Un studiu, am putea spune, de referinţă categoriseşte de la zero la trei gradele de întrebuinţare probabilă a acestei arme, în funcţie de tipurile de război, gradul trei exprimînd probabilitatea maximă. Astfel, în cazul războaielor locale gradul de întrebuinţare la nivel tactic este 1, iar la nivel strategic tot 1. Cel mai mare grad de întrebuinţare, 3, este estimat pentru războaie subversive la nivel strategic şi tot la nivel strategic în cazul preliminariilor unui viitor, dar iminent, război nuclear.

Un alt studiu apreciază că arma biologică va fi întrebuinţată în cazul atacurilor de „saturare", cînd se urmăreşte totodată evitarea distrugerilor materiale pe teritoriul inamicului. Nu trebuie să rămînem surprinşi dacă primele conexiuni logice ne îndeamnă să ne gîndim la concepţia de ducere a luptei, foarte modernă, a armatei americane cunoscută sub denumirea de Air Land Battle (bătălia aeroterestră). În mod declarat concepţia vizează întrebuinţarea armei cu neutroni pentru nimicirea forţei vii şi evitarea distrugerilor materiale, dar avem oare vreo garanţie că marile puteri vor refuza din cine ştie ce raţiuni „umanitare" să deschidă porţile oribilului arsenal biologic?

O CONVENŢIE SEMNATĂ PREA DEVREME?

Intenţia ţărilor participante la Liga Naţiunilor de a scoate în afara legii arma biologică este materializată la Geneva în documentul cunoscut sub numele de Protocolul din 1925. La sugestia delegaţiei poloneze arma biologică devine la fel de prohibită ca arma chimică. „Înaltele părţi contractante... se declară de acord de a extinde aceste prohibiţii şi asupra metodelor biologice de ducere a războiului" - menţionează Protocolul.

Progresele ştiinţei de după anul 1925 (abia în 1950 s-a descoperit că virusii sînt de fapt cu totul altceva decît bacteriile) au impus ca, mai ales după cel de-al doilea război mondial, problema interzicerii armei biologice să fie reluată.

În 1968, în cadrul lucrărilor „Comitetului pentru dezarmare al celor „optsprezece naţiuni", Marea Britanie propune tratarea problemei armei biologice separat de cea a armei chimice. Se ridică astfel o barieră importantă, iar evenimentele ce au urmat s-au desfăşurat rapid. În 1969, Marea Britanie, U.R.S.S. şi aliaţii ei avansează un proiect de convenţie privind interzicerea armei biologice şi în acelaşi an S.U.A. renunţă unilateral la această armă; alte state îi urmează exemplul. Şi astfel, semnarea în 1972 a „Convenţiei privind arma biologică" în vigoare şi azi apare ca o continuare firească. Documentul precizează că „se exclude complet ca agenţii bacteriologici (biologici) şi toxinele să fie întrebuinţate ca arme". Se exclude, de asemenea, producerea agenţilor microbieni, biologici sau a toxinelor, în afara unor scopuri justificate profilactice, protective sau pentru orice alte scopuri paşnice. Articolul X al Convenţiei impune obligativitatea distrugerii arsenalului biologic existent, precum şi schimbul de informaţii şi materiale privind întrebuinţarea agenţilor biologici în scopuri paşnice.

Retrospectiva evenimentelor ce au urmat explică într-o bună măsură relativa uşurinţă cu care semnatarii Convenţiei şi-au dat acordul. Nici una din marile sau micile puteri nu au întrezărit atunci, în 1972, caracteristica de bază a viitoarelor decenii ale acestui tumultuos secol şi nu au avut nici o clipă senzaţia că depunîndu-şi semnătura ar pierde ceva.

Acum, în ajunul noului mileniu, este însă limpede că, dacă în prima parte a secolului nostru ştiinţa predominantă a fost fizica, în a doua lui parte aceasta este biologia. Şi cu o sinistră ironie putem consemna că în perioada în care politicienii semnau Convenţia, fără sentimentul că ar pierde ceva, ingineria genetică cîştiga bătălii decisive la frontierele necunoscutului. Posibilităţile acesteia de a putea crea agenţi biologici infinit mai eficienţi nu este o promisiune fără acoperire. Cu toată atmosfera ştiinţifico-fantastică, care mai însoţeşte ingineria genetică, aceasta poate încă de pe acum şi în scurt timp într-o măsură şi mai mare să facă practic orice, prin manipularea complexului de molecule ADN, purtătorul codului genetic. În domeniul agenţilor biologici s-ar putea realiza (poate s-au şi creat):

- organisme cu caracteristici imunitare capabile să se impună atît în faţa sistemului imunitar al omului, cît şi în faţa vaccinurilor;
- „molecule active psihologic", care să producă comportamente bizare;
- agenţi diferiţi (plante, fungi) care să distrugă toată recolta etc.

Ne punem firesc întrebarea: rămîne oare complexul militar-industrial al ţărilor omnipotente absolut insensibil în faţa prolificei inginerii genetice, în condiţiile în care orice progres în domeniul microelectronicii, de exemplu, îl regăsim materializat cu o rapiditate uluitoare în sofisticatele sisteme de armament „neprohibite"? Ce răspuns am putea primi dacă la cele de mai sus adăugăm şi faptul că prin Convenţia din 1972 nu se interzic şi **cercetările** în domeniul armei biologice, că nu funcţionează încă instrumentul practic al verificării distrugerii stocurilor de arme biologice, iar schimbul de informaţii şi materiale în domeniul biologiei este departe de a atinge cotele optimiste stipulate?

Spiritul viu şi nesecat al omului, de a pătrunde taine, din ce în ce mai adînci, în folosul său a deschis de fiecare dată şi cutia Pandorei. Tot el, omul, este cel chemat să o şi închidă. Şi poate că în acest final de articol nu este lipsit de semnificaţie să-l citäm pe părintele bombei nucleare, J.R. Oppenheimer, care în 1957, referitor la responsabilitatea omului de ştiinţă, declara: „Fizicienii au cunoscut păcatul, iar această este o învăţătură pe care ei nu o vor putea pierde". Atenţie deci, şi oameni politici, oameni militari, oameni biologi.

STARK STORY–AIRBUS TRAGEDY

(urmare din pag. 192)

ale navei pot neutraliza cu succes orice atac executat cu rachete EXOCET, chiar şi de ultimul tip. Ce se poate întîmpla însă în realitate s-a văzut.

În ceea ce priveşte nivelul real al pregătirii fregatei STARK în momentul atacului, trebuie spus că în starea de „capacitate de luptă de gradul trei" fiecare post de luptă ar fi trebuit ocupat de servanţi pentru a se putea trece la întrebuinţarea oricărui tip de armament. Nu numai că nu s-a întîmplat aşa, dar, în plus, nu erau armate nici dispozitivele de lansare a dipolilor reflectori pentru bruierea sistemelor de autodirijare a rachetelor antinavă. Mai mult, sistemul PHALANX de apărare apropiată a navei (un sistem antirachetă) era deconectat, mitraliera „Gatling" cal. 12,7 mm a sistemului era neîncărcată, iar servantul care răspundea de mitralieră nu era la post. Cu alte cuvinte, fregata STARK nu ar fi fost în măsură să se apere chiar dacă, în ultimul moment, s-ar fi luat o hotărîre în acest sens.

În legătură cu evenimentele petrecute după recepţionarea loviturilor, trebuie menţionat că nu a detonat decît capul de luptă al celei de a doua rachete, dar incendiul de proporţii declanşat de explozie a fost amplificat de arderea încărcăturilor de propulsie neconsumate ale rachetelor.

Fregata a supravieţuit atacului, deşi măsurile de modernizare luate în urma concluziilor trase după pierderea în Malvine (Falkland) a distrugătorului SHEFFIELD, lovit totuşi doar de o singură rachetă EXOCET, au contribuit doar la diminuarea, nu şi la anularea vulnerabilităţii suprastructurii de aluminiu. Aceasta, deşi acoperită, în bună parte, cu plăci de blindaj din materiale compozite, se topea şi ardea cu violenţă în puternicul incendiu de pe navă. Uneori însă, intervine şi şansa... În cazul fregatei, aceasta a constat în faptul că, pregătindu-se pentru inspecţie, nava avea la bord mijloace de stins incendiul şi măşti izolante pentru echipaj într-o cantitate de trei ori mai mare decît în mod obişnuit. Focul a putut fi ţinut sub control cu forţele proprii ale navei, iar aceasta a echivalat cu salvarea ei.

Din păcate, incidentul nu a constituit un factor al dezangajării. Gruparea operativă a navelor din Golf a fost considerabil întărită... La 1 noiembrie 1987, S.U.A. angajau în cea mai fierbinte zonă a globului 3 portavioane, 1 crucişător, 13 distrugătoare, 9 nave de sprijin, 11 fregate şi 10 nave-dragor. Dar poate şi mai gravă a fost hotărîrea privind modul de acţiune (Rules of Engagement) al navelor în situaţii considerate critice. Noile „Ru-

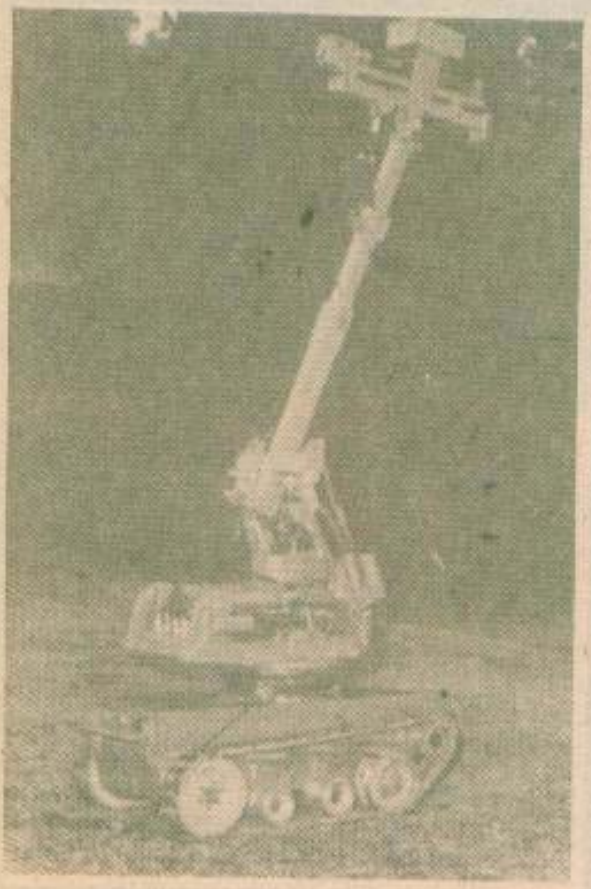

ECHIDNA

Forţele armate şi forţele de poliţie australiene au primit în înzestrare un autovehicul robot telecomandat prin cablu destinat executării unor operaţiuni antiterorist, de neutralizare a unor încărcături explozive şi de manipulare a diferitelor încărcături în condiţii de mediu ambiant dificile.

Robotul ECHIDNA, căci despre el este vorba, are o construcţie insolită. Cîntăreşte 280 kg şi este foarte robust. Echipamentul de pe turelă, acţionat hidraulic, poate ridica şi deplasa obiecte cu masa de 20 kg, aflate la o distanţă maximă de doi metri faţă de vehicul. Pe echipamentul de ridicare a fost montată o cameră de luat vederi color. Imaginile sînt transmise la punctul de dirijare care încorporează un monitor video color şi un pupitru de dirijare a robotului. Telecomanda robotului este asigurată printr-un cablu lung de 110 metri, la care se poate adăuga la nevoie un alt cablu de 100 metri. Robotul poate urca pante de 38 grade. Echipamentele anexă ale robotului cuprind un braţ ridicător suplimentar, un detector cu raze X, ancore de ridicare, explozor etc. Pentru viitor se preconizează trecerea robotului pe dirijare prin radio şi lărgirea gamei sale de utilizare. Calităţile robotului au suscitat şi interesul industriei miniere.

les" au dat o libertate prea mare privind aprecierea de către comandanți a pericolelor ce ar amenința navele, aceștia căpătînd permisiunea să deschidă focul asupra obiectivelor *bănuite* de a fi ostile.

Efectele cumulate ale acestor măsuri n-au întîrziat prea mult, ele relevîndu-se încă o dată, în modul cel mai tragic, în ceea ce mijloacele de informare în masă au denumit „TRAGEDIA AIRBUS".

Erori tragice sau urmări inevitabile?

La 3 iulie 1988, de pe aeroportul iranian BANDAR ABBAS decolează în cursa 655 avionul de pasageri A 300 B2 al companiei Iran Air cu destinația DUBAI. La bordul avionului se aflau 274 de pasageri, respectiv 156 bărbați, 52 femei, 66 copii, la care se adaugă cei 6 membri ai echipajului și personalul companiei. Nici una din persoanele aflate în avion nu va mai ajunge la destinație.

După o decolare reușită, avionul continua să ia înălțime, înscriindu-se perfect în graficul și culoarul de zbor prestabilite. Pasagerii încă nu și-au desfăcut centurile de siguranță căci n-au trecut decît cîteva minute de zbor... Avionul este zguduit de două explozii succesive puternice urmate de una și mai violentă, care distrug aparatul; acesta, sau ce a mai rămas din el, se prăbușește în bucăți, în apele Golfului. Cele două rachete navă-aer STANDARD lansate de la bordul crucișătorului american purtător de rachete VINCENNES (VG-49) nu și-au greșit ținta! Nici nu se putea altfel căci crucișătorul dispunea de cel mai modern sistem de apărare antiaeriană din înzestrarea US Navy, sistemul AEGIS, considerat de specialiști un mijloc radioelectronic superior pînă și sistemelor AWACS; sistemul a fost construit pentru a putea contracara atacul simultan a o sută de rachete antinavă și a putea conduce, totodată, focul a.a. al unei întregi grupări de nave. Ce șanse putea deci avea un avion de pasageri, o țintă cu lungimea de trei ori și cu anvergura de 3,8 ori mai mare decît un avion de vînătoare F-14? Nici una!

Care este cauza acestei noi „regretabile erori"?

Cum de a putut greși atît de grosolan un sistem de armament ultrasofisticat?

Acestea au fost și punctele de plecare ale cercetărilor întreprinse de comisia guvernamentală americană, care și-a început investigațiile după ce în cele din urmă Pentagonul a renunțat să nege implicarea americană în tragicul eveniment, recunoscînd că avionul de pasageri a fost confundat cu un avion de vînătoare/vînătoare-bombardament F-14 TOMCAT iranian. Cercetările prelungite pînă spre mijlocul lunii august au relevat, de fapt, ceea ce specialiștii din diferite țări stabiliseră de mult în unanimitate.

Avionul de pasageri AIRBUS nu putea fi confundat cu un avion atacator prin comportarea sa „suspectă" căci se afla în zbor de ascensiune și respecta strict coridorul aerian destinat zborului. Răspunderea pentru uciderea celor 290 oameni din avion și distrugerea aparatului îi revine integral marinei militare a S.U.A.

Au fost stabilite și alte detalii care pun noi semne de întrebare asupra cazului.

Cum de a fost posibilă eroarea dacă avionul de pasageri nu a pierdut nici un moment din înăl-

OBUZIERUL VIITORULUI

Trupele de uscat americane consideră că sistemul AFAS-C (sistem de gură de foc de artilerie cu tehnologie înaintată) va constitui ceea ce cu alți termeni se poate defini „obuzierul autopropulsat al viitorului". Sistemul este compus din două autovehicule: unul platformă de tragere, iar celălalt platformă de aprovizionare cu muniții. Echipamentele sofisticate ale noului sistem de armament permit acționarea automată sau semiautomată a acestuia.

Cu toate eforturile deosebite pe care le cere realizarea acestui nou tip de armament, este de așteptat ca la sfîrșitul anilor '90 acesta să se afle deja în înzestrarea trupelor. Modernizarea parcului de obuziere se impune ca o necesitate, căci unele tipuri de astfel de guri de foc americane au deja o vechime de peste 50 de ani. Sistemul AFAS-C va dispune de o protecție prin blindaj superioară, o serie întreagă de facilități pentru echipaj, care asigură o mare autonomie sistemului. Cadența de tragere de 12 lovituri/minut reprezintă o creștere de trei ori a acesteia față de obuzierele actuale. Puterea de foc deosebită este asigurată de un sistem automatizat de conducere a focului și un dispozitiv automat de manipulare a muniției.

Bătaia gurii de foc va fi mai mare de 40 km, iar aceasta va putea utiliza și proiectile standard calibru 155 mm.

time (ceea ce ar fi justificat oarecum o intenție de atac), iar viteza aparatului afișată și pe displayurile sistemului de conducere a focului de pe VINCENNES indica valori mult inferioare vitezei unui avion F-14 (și acesta tot american și bine cunoscut de cei de pe crucișător).

Cum au putut fi interpretate drept „militare" semnalele emise de avionul de pasageri și cum e a ajuns de-abia comisia de verificare și nu echipajul să constate că semnalele militare recepționate au provenit de la o altă sursă?

AEGIS nu este vinovat!

Comisia de anchetă a stabilit că la originea tragediei AIRBUS a stat o „eroare umană", respectiv interpretarea eronată a informațiilor furnizate de calculatorul sistemului de conducere a focului privind zborul AIRBUS-ului. S-a apreciat că greșeala s-a datorat tensiunii sub care s-a aflat, de mai mult timp, întregul echipaj al crucișătorului angajat de mai multe ori în luptă cu forțe ale marinei și aviației iraniene.

Nu s-a clarificat dacă la hotărîrea privind deschiderea focului au avut vreo contribuție și eșaloane superioare ale US Navy. Cu toate acestea, revista americană *Newsweek* a semnalat faptul că William Rogers, comandantul crucișătorului, a luat legătura prin radio cu viceamiralul Anthony Less, comandantul forțelor maritime americane din Golf, și i-a prezentat situația, exact cu patru minute înainte de lansarea primei rachete.

După prezentarea concluziilor oficiale, contraamiralul William Fogarty, președintele comisiei, a dezvăluit că există dovezi precum că unul din ofițerii de pe navă l-a avertizat pe comandantul crucișătorului că ar putea fi vorba, totuși, de un avion civil.

Rămîne de văzut dacă se va face deplină lumină, vreodată, în acest caz în care de la bun început s-a tras un văl opac peste premise reale, fapte, persoane, dar și peste un sistem de armament hipersofisticat. Referindu-se la doborîrea avionului de pasageri, senatorul Jesse Jackson semnala, de fapt, adevăratul vinovat al celor întîmplate: „Sîntem acolo cu rachete teleghidate, dar conduși de o politică greșită. Nu este vorba de erori ale tehnicii, ci de erori ale politicii."

Era de prevăzut că antrenarea marinei militare americane în acțiuni de luptă va duce la situații imprevizibile și cu urmări grave. Previziunea s-a transformat în certitudine în momentul în care Pentagonul a permis ca la nivelul de alarmare cel mai înalt comandanții navelor să stea tot timpul cu degetul pe trăgaci. De aici și pînă la suprasolicitarea nervoasă nu a mai fost decît un singur pas, dovadă că un alt echipaj „nervos" doborîse doar cu cîteva săptămîni în urmă chiar un elicopter al forțelor proprii.

Dacă o eroare umană poate pune în funcțiune cele mai complicate sisteme de armament, devine și mai evident faptul — exemplele o demonstrează — că utilizarea forței, amenințarea cu forța nu pot constitui factori de soluționare a conflictelor.

■ Locotenent-colonel ing. **CRISTIAN CRĂMPIȚĂ**

GEAMANDURI HIDROACUSTICE

Este vorba de dispozitive care recepționează semnalele sonore produse de submarine (geamanduri pasive) sau de aparatura proprie și reflectate de submarine (geamanduri active) și le transmit apoi, sub formă de semnale radio, la aparatura de prelucrare montată pe nave de suprafață, avioane sau elicoptere specializate în lupta antisubmarin. Potrivit presei străine, în prezent, în domeniul geamandurilor hidroacustice se manifestă următoarele tendințe: reducerea dimensiunilor de gabarit; perfecționarea bateriilor de alimentare pentru creșterea duratei de funcționare; mărirea benzii de frecvențe, în special a celor joase; creșterea adîncimii de imersiune; sporirea numărului de canale radio; activizarea geamandurilor pasive prin comandă de la distanță etc.

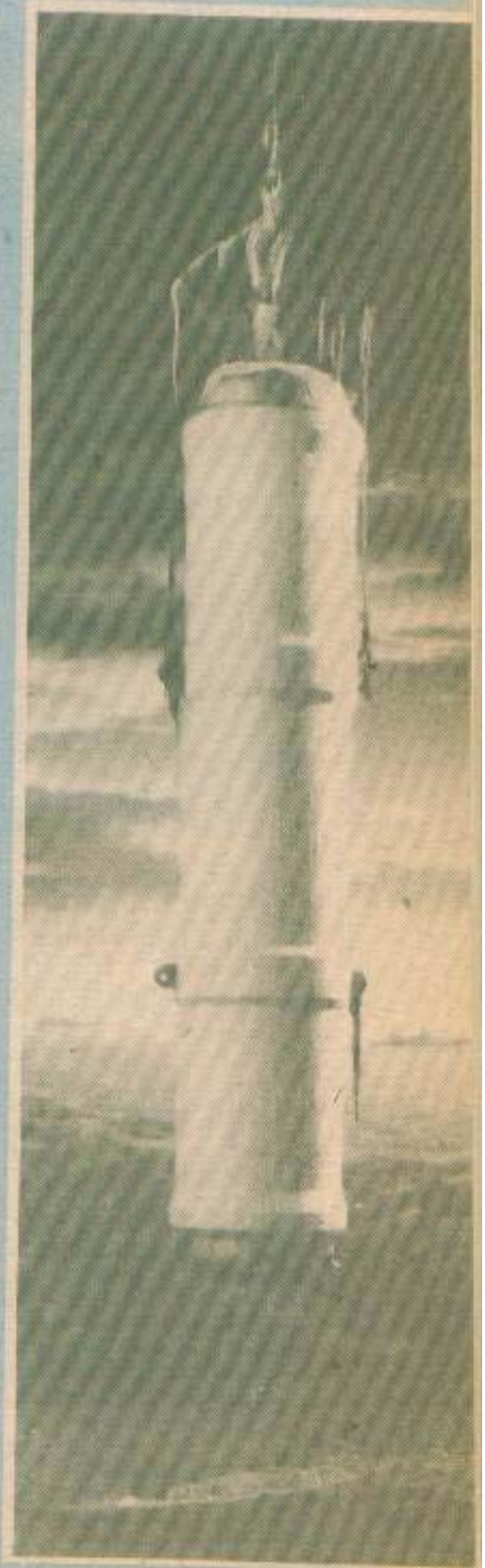

STRĂMOȘII NOȘTRI „RATAȚI": DINOZAURII

În fond, toate animalele dotate cu coloană vertebrală tind să-și dezvolte, în timpul evoluției, un creier tot mai mare. Ce i-ar fi împiedicat pe dinozauri (dacă n-ar fi dispărut!) să urmeze legea firii?...

Pornind de la această teorie, canadianul Dale Russell imaginează un model de „saurian cerebral" – o ființă cu aspect uman, cu craniul mare, fără păr și având trăsături de reptilă. Aceasta ar fi proiectarea în timp (mai mult de 100 milioane de ani) a stenonihozaurului din Cretacicul Superior: un biped agil, de 40 kg și 1,75 m înălțime, dotat cu puternică vedere stereo. Mult avansat pentru timpul său, ar fi putut supraviețui în actuala Australie, unde nici un mamifer nu i-ar fi fost pe potrivă în lupta pentru supraviețuire...

Cunoscutul om de știință și scriitor Carl Sagan merge mai departe pe drumul „reabilitării" acestor ființe străvechi: „Creierul dinozaurilor nu a dispărut; el continuă să existe în om, ca parte mică, dar importantă a sistemului nostru nervos". Și incitanta carte „Balaurii Paradisului" adaugă idei foarte atrăgătoare: această parte a intelectului nostru, denumită „complexul reptil", se manifestă prin dorința de siguranță și ordine, prin curajul de a risca și înclinația spre experimente. „Complexului reptil" îi urmează scoarța cerebrală și sistemul periferic – angrenaj care se face răspunzător de senzațiile de neliniște ale sugarului în timpul alăptatului...

Catastrofala dispariție a saurienilor ne împiedică să evaluăm exact posibilitățile lor... intelectuale de evoluție și, mai ales, apariția la ei a sentimentelor. Merită să cugetăm, însă, la cuvintele paleontologului John R. Horner, de la Universitatea din Montana, S.U.A.: „Dacă ei n-ar fi dispărut o dată cu schimbarea bruscă a condițiilor de mediu, ar fi putut evolua astfel încît să populeze planeta, ceea ce ar fi avut ca rezultat reducerea spațiului vital pentru mamifere. Nu se poate ști dacă dinozaurii ar fi putut gîndi, pînă la urmă, ca oamenii; oricum, inteligența nu este altceva decît o metodă de supraviețuire. Omul și celelalte mamifere n-ar fi putut trăi dacă n-ar fi dispărut dinozaurii și... cu siguranță că mamiferele ar fi avut nevoie de încă multe milioane de ani pentru a ajunge la un avantaj evolutiv față de aceștia".

■ TUDOR NEGRESCU

CIOARĂ ALBĂ

O întîmplare genetică a făcut ca cioara din imagine să fie de culoare... albă. În momentul cînd au început să-i crească penele, părinții au îndepărtat-o din cuib. Puiul abandonat și lipsit de apărare a fost găsit în iarbă de un gospodar inimos. Acum, cioara albă ca neaua trăiește în bună înțelegere cu păsările din curtea sa.

ȘERPII • RACHETE DE UIMITOARE PRECIZIE

Îi cunoaștem din basme și din manualele de zoologie. Dar destul de puțin... măcar pe unii dintre ei. E vorba de cîteva specii dotate cu *fosete termosensibile* sau *termoreceptoare*.

Prin anii '30, cercetătorii A. Schmidt și G. Kingsley Noble și-au îndreptat atenția asupra șerpilor cu clopoței din continentul american. Cîteva experiențe au fost concludente: „oferind" reptilelor o momeală înfășurată într-o țesătură strident colorată, s-a observat reacția spontană în cazul folosirii surselor de căldură. Un bec aprins = lovitură. Un bec stins = indiferență. Atunci au fost descoperite fosetele (foto 1) — „aparatură" destul de sofisticată, legată de creierul median prin axonii nervului trigemen. La om, acest nerv permite perceperea presiunii și căldurii. Dar... simplist. La

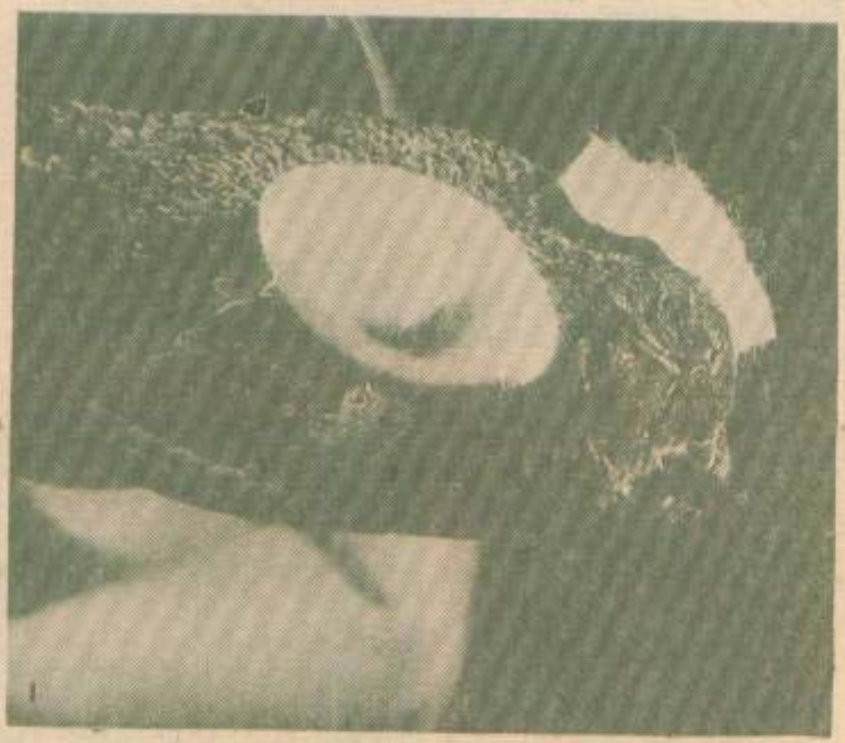

șerpii cu clopoței, la pitoni și șerpii boa, stimulii se transformă în imagini, performanța putînd fi asemuită cu „bucuria" unui calculator de a prezenta pe ecran ceva ce nu se vede, dar *trăiește*...

Cercetătorii de la „Californian University" din Los Angeles au reușit, în anii '50, catalogarea speciilor după forma și numărul de fosete termosensibile (în număr de două la crotali și ajungînd pînă la 13 perechi la pitoni). Și strădania oamenilor de știință a mers mai departe. De la demonstrațiile „clasice" (foto 2, 3, 4), care au constat în acoperirea ochilor și mirarea cu o sursă de căldură

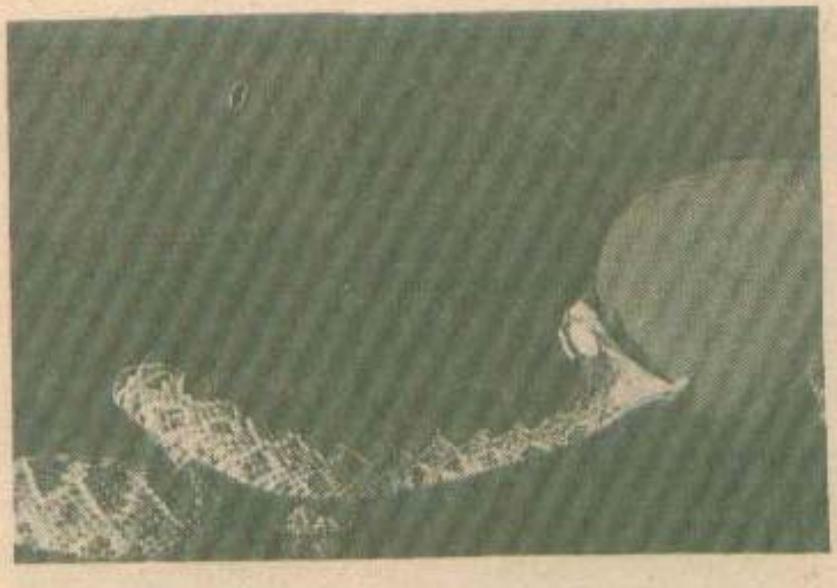

cat de om ar fi întîrziat cel puțin 1 *minut!*)...

Așadar, rachetele ultraperfecționate au strămoși mult mai... naturali decît se putea crede. Ar fi cazul să încercăm o experiență foarte simplă: în cît timp Omul poate reacționa la căldura fără egal iradiată de o floare?

■ TUDOR NEGRESCU

— reacția fiind promptă din partea subiecților —, s-a ajuns la folosirea aparaturii moderne. Profesorii R.I. Gamow și J.F. Harris, de la „Colorado University", au așezat pe capul unui boa constrictor un electrod de înregistrare a activității creierului, conectat la un preamplificator cu ramificații către un osciloscop și un transmițător de semnale. S-a stabilit un program de impulsuri corespunzător gamei de unde infraroșii emise de păsările și mamiferele „preferate". Folosind un laser cu bioxid de carbon, pentru „incitare", s-a calculat că viteza de reacție a reptilei a fost de 35 *milisecunde* (să subliniem că un aparat fabri-

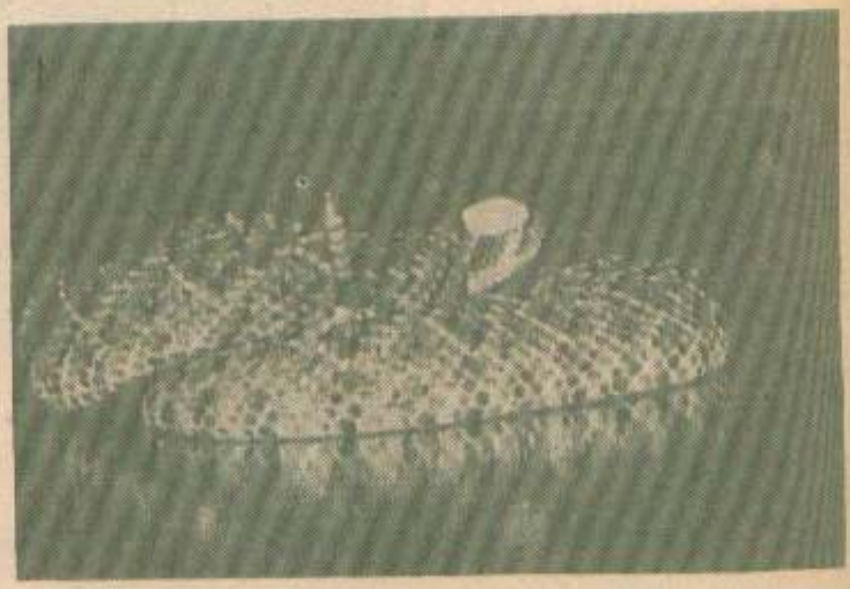

SPRE ADÎNCURILE TERREI

Specialiștii sovietici proiectează realizarea unor forări de pînă la 15 km adîncime, relatează publicații din U.R.S.S., deși zăcămintele de petrol sînt situate, în marea majoritate a cazurilor, la circa 2 km sub scoarța pămîntului și numai accidental se găsesc la adîncimi în jurul a 4 km.

Forările la adîncimi foarte mari au ca scop descoperirea unor noi zăcăminte de minerale utile. Cea mai adîncă forare s-a realizat în Peninsula Kola, unde se lucrează încă din 1970 și care a ajuns la 12,5 km. Au fost descoperite minereuri de cupru, plumb, zinc, cobalt și nichel în cantități și straturi apreciabile, care au depășit prevederile.

În straturi a căror vechime se apreciază a fi de peste 2 miliarde de ani au fost identificate fosile ale unor organisme. La adîncimea de 12 km temperatura măsurată a fost de 200° C față de 100°-120° C, cum se estimase.

O altă forare de mare adîncime se execută în apropierea Mării Caspice. Aceasta a început în anul 1977, s-a oprit la 8 260 m, din cauza unor dificultăți tehnice, dar este planificată să ajungă la 11 km. În prezent, se finalizează proiectul unei forări care să ajungă la 15 km.

Cercetătorii de la un centru pentru energia solară din Florida încearcă să realizeze prima instalație americană care să producă energie electrică și, în același timp, să transforme apa de mare în apă potabilă (desalinizată) utilizînd diferențele de temperatură din apa oceanului ca sursă de energie pentru alimentarea centrului.

Producerea de energie cu ajutorul diferențelor de temperatură este o idee veche de aproape un secol, care a pornit de la unul din principiile de bază ale termodinamicii. În regiunile tropicale și subtropicale, temperatura apei mării se ridică la 24°—27°C. În felul acesta, la suprafață se produc vapori care pun în mișcare turbina. Apa rece condensează vaporii (îi transformă în apă) și face să scadă presiunea.

Producerea de vapori la numai 27°C presupune, printre altele, un mic truc. Majoritatea proiectelor anterioare care apelau la acest principiu erau orientate spre așa-zisul ciclu închis, în care fluidul cu punct de fierbere coborît, cum ar fi amoniacul, era introdus în sistem.

În loc de amoniac, sistemul cu ciclu deschis utilizează apa de mare. Apa clocotește înainte de a atinge punctul de fierbere atunci cînd presiunea scade, așa că la o presiune de 29 ori mai mică decît cea de la nivelul mării apa fierbe chiar la 27°C, producînd vapori. Condensarea vaporilor se realizează folosind apa mai rece de la fundul mării, obținîndu-se astfel apă distilată.

Datorită ciclului deschis preconizat de oamenii de știință americani, ar putea fi construite mici centrale electrice care să dezvolte puteri de 2—5 MW.

Proiectul conceput în Florida ar putea fi realizat foarte repede. Dacă rezultatul va fi favorabil, ceea ce presupune eliminarea unor imperfecțiuni referitoare la ciclul deschis și la puterea instalației, atunci se va putea trece la construirea unui generator plutitor, a cărui platformă va avea dimensiunile unui teren de fotbal.

PROTECȚIE CONTRA INSCRIPȚIILOR

Cel mai nou strat de protecție din poliuretan incolor este destinat apărării suprafețelor deschise împotriva inscripționării cu grafit sau alte substanțe, pentru a se evita astfel deteriorarea unor monumente și fațade cu valoare cultural-istorică. Preparatul poartă denumirea „ARC 600". Se usucă ușor și repede, nu este inflamabil, este impermeabil și rezistent la temperaturi scăzute și la radiații ultraviolete.

Firma care a realizat acest produs afirmă că asigură o protecție ideală contra pătării cu grăsimi, aerosoli s.a. Astfel, grafitul se șterge ușor de pe suprafața respectivă folosind o substanță dizolvantă, fără miros și netoxică, operația putînd fi făcută în cîteva minute, fără a fi necesar ca după aceea să se refacă stratul protector.

MICROFON FĂRĂ CURENT

Microfoanele actuale sînt cu cărbune și funcționează cu ajutorul curentului electric sau, mai bine zis, pe baza rezistenței electrice. În acest scop, îi este necesar un curent electric de 30—40 mA. Un astfel de microfon nu funcționează permanent și sigur. O nouă rezolvare constă în folosirea polimerilor piezoelectrici în locul cărbunelui. Polimerii de acest fel sînt de 2—3 ori mai ieftini și necesită de 10 ori mai puțin curent.

Corpul este cilindric și foarte plat, deoarece nu are bobină. Fabricarea noilor microfoane este foarte simplă și satisface cerințele P.T.T. Greutatea microfonului este de numai 5 g, față de 55 g cît cîntărește cel cu cărbune, și poate funcționa la temperaturi între minus 30°C și plus 90°C. Inima noului microfon este un polimer piezoelectric folosit și la magnetofon. Sub acțiunea undei acustice acesta se contractă și produce un curent slab.

MAGAZIN

SAPPORO

orașul fantezillor efemere în alb

Un soare primăvăratic într-un cer albastru pur încearcă să îndulcească asprimea gerului de februarie care sfichiuiește obrazul și face ca zăpada să scîrțîie sub miile de picioare ce o frămîntă, obosind și mai mult ochii cu reflexele argintii ale peisajului ireal, ca din altă lume. Peisaj ireal pentru că se deschide brusc în centrul unei mari metropole moderne, cu peste 1,6 milioane de locuitori, unde oricum nu te-ai aștepta la așa ceva. Peisaj ireal pentru că uriașul conglomerat de construcții moderne face loc unei lumi pe care cei mai mulți dintre noi o poartă în suflet din anii cei mai fragezi ai copilăriei.

Este o lume care și-a făcut loc împingînd parcă orașul modern pentru a-și tăia o fișie lată de 125 metri, lungă de 2200 metri. Pe această fișie se înalță ființe ciudate, monștri, animale, plante, închipuite sau cunoscute din povești, unele aflate în lumea lor, oameni și locuri vestite, eroi ilustri ai mitologiei și literaturii japoneze și chineze, personaje istorice, dar și statui sau eroi ai desenelor din revistele ilustrate pentru copii, construcții vestite, castele și monumente istorice din Japonia sau din alte țări, dar și locomotive cu aburi, rachete, farfurii zburătoare, roboți sau plăsmuiri incluse în mod curent în domeniul științifico-fantastic. Nu lipsesc nici „tablouri" înfățișînd evenimente politice și sociale, istorice sau recente.

O lume ciudată, ireală, scînteind în soare, albă — albul imaculat al zăpezii, sau mat, translucid, al gheții — care pare că se află și nu la locul ei. Cu greu poți să-ți crezi ochilor și ești tentat să pui mîna și să te convingi dacă aceste statui sau construcții uriașe, unele măsurînd 10—15 metri înălțime, pînă la nivelul unora dintre clădirile din jur, sînt într-adevăr făcute numai din zăpadă și gheață.

O lume similară te întîmpină și la marginea orașului, pe colina Makomanai, cu deosebirea că acolo copiii se simt, parcă, și mai în largul lor, fiind organizate, în plus, și derdelușuri și toboganе, cu zecile, luate în stăpînire de ei cît este ziua de mare.

Atmosfera este și ea unică. Dimensiunile și numărul manifestărilor întîlnite în acest peisaj ireal nu au termen de comparație. Zilnic, timp de aproape o săptămînă, cîte un milion de vizitatori își dispută preferințele, prilej pentru locuitorii orașului de a-și pune la încercare și spiritul lor întreprinzător, începînd cu sutele de tarabe și chioșcuri improvizate, prelungite cu atracțiile din centrul comercial subteran și de pe străzile co-

În imagine, zona centrală a orașului Sapporo. Se disting, în mijloc, Turnul de televiziune și Ödori

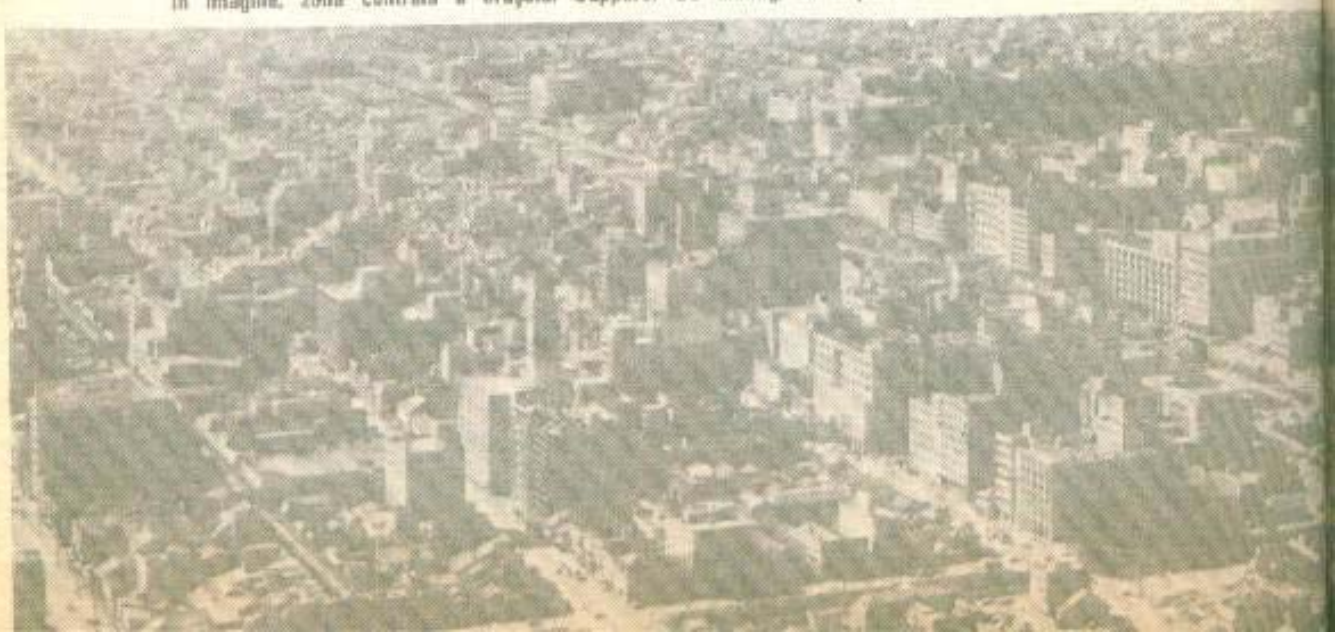

Capătul de est al promenadei Odori, cu nimfele, fîntîna arteziană și Turnul de televiziune

merciale din jur și încheind cu zecile de spectacole de tot felul: de muzică și dansuri populare japoneze, de varietăți, orchestre simfonice și fanfare, concursuri diferite etc. Seara, acestei atmosfere i se adaugă jocuri de lumini și culori menite să pună și mai mult în valoare lumea plăsmuită în alb, beția policromă a goanei pentru cîștig a lumii comerciale din apropiere.

Yuki Matsuri

Este Yuki Matsuri, Festivalul zăpezii, organizat la fiecare început de februarie la Sapporo, oraș situat în Hokkaido, insula cea mai de nord a Japoniei, una dintre cele mai iubite și populare manifestări de acest fel din arhipelagul nipon. Timp de 5 zile, atenția întregii Japonii este ațintită spre acest oraș, presa, radioul, rețelele de televiziune din arhipelag întrecîndu-se să-și țină la curent abonații cu tot ce se întîmplă aici mai deosebit. Numele acestui oraș a devenit, de acum, sinonim cu fantastica artă în alb, fantezii efemere care sînt distruse o dată cu încheierea festivalului pentru a preveni eventuale accidente.

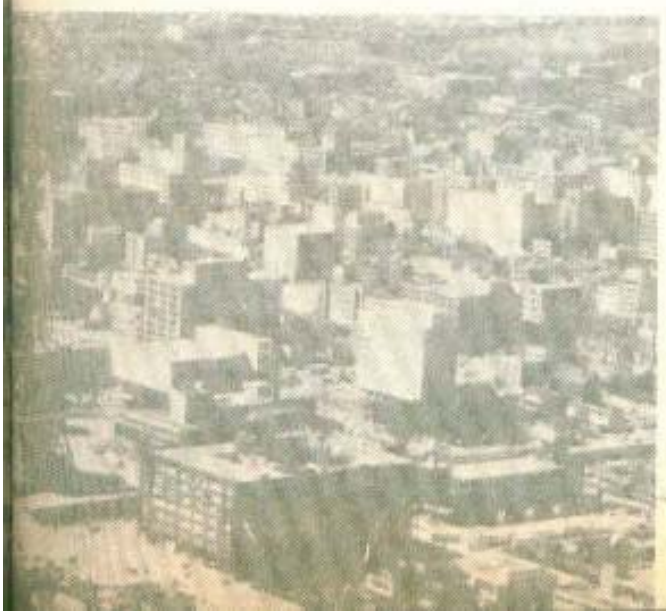

Întrebîndu-i pe prietenii japonezi cum se explică o asemenea popularitate, dincolo de reclama turistică și comercială, inerentă în asemenea situații, ei mi-au îndreptat atenția spre începuturile festivalului. Deși latitudinea la care se află Sapporo trece puțin la sud de Dunăre, iarna este mult mai aspră decît la noi, climatul fiind subarctic, din cauza curenților reci din zonă. În Hokkaido, iarna durează din noiembrie pînă în aprilie, iar ninsorile sînt abundente. Nu puține sînt cazurile cînd peste noapte grosimea stratului de zăpadă crește cu cîte un metru. În februarie, deși după calendarul lunar japonez este prima lună de primăvară, se înregistrează cele mai scăzute temperaturi. Zăpada, gerurile mari făceau ca în orașul plin de activități în timpul verii, o parte dintre locuitori să rămînă prea mult timp iarna în casă. Mai ales tinerii aveau sentimentul acut de claustrare.

Situația era mult mai dificilă în anii de după război, într-o Japonie în care oamenii abia reușeau să-și asigure existența de pe o zi pe alta, iar sporturile de iarnă nu erau încă răspîndite ca astăzi. Așa se face că la începutul lunii februarie 1950, cîteva grupuri de elevi și de studenți s-au adunat spontan pe promenada bulevardului central, căreia i se spune impropriu Parcul Odori, și au făcut, pe lîngă obișnuiții oameni de zăpadă, și cîteva „sculpturi" înfățișînd personaje din mitologia niponă. Aceste cîteva plăsmuiri din zăpadă s-au bucurat de o faimă atît de mare, încît din cei 200 000 de locuitori, cît avea pe atunci orașul, peste 50 000 au venit să le admire.

Autoritățile au preluat inițiativa și au decis ca, începînd din anul următor, să organizeze un festival al zăpezii de două zile. În anul al treilea, s-a trecut la proclamarea unei teme unice pentru participanții la festival. Tematica abordată de-a lungul anilor a fost extrem de variată, incluzînd, pe lîngă subiectele mitologice și literare, și teme ca prietenia cu China și bicentenarul S.U.A., sărbătorit în 1976.

În anul 1953 și-au făcut apariția primele sculpturi gigantice, înalte de peste 15 metri.

În anii următori, numărul „sculpturilor" uriașe

În imagine, zona centrală a orașului Sapporo. Se disting, în mijloc, Turnul de televiziune și Odori

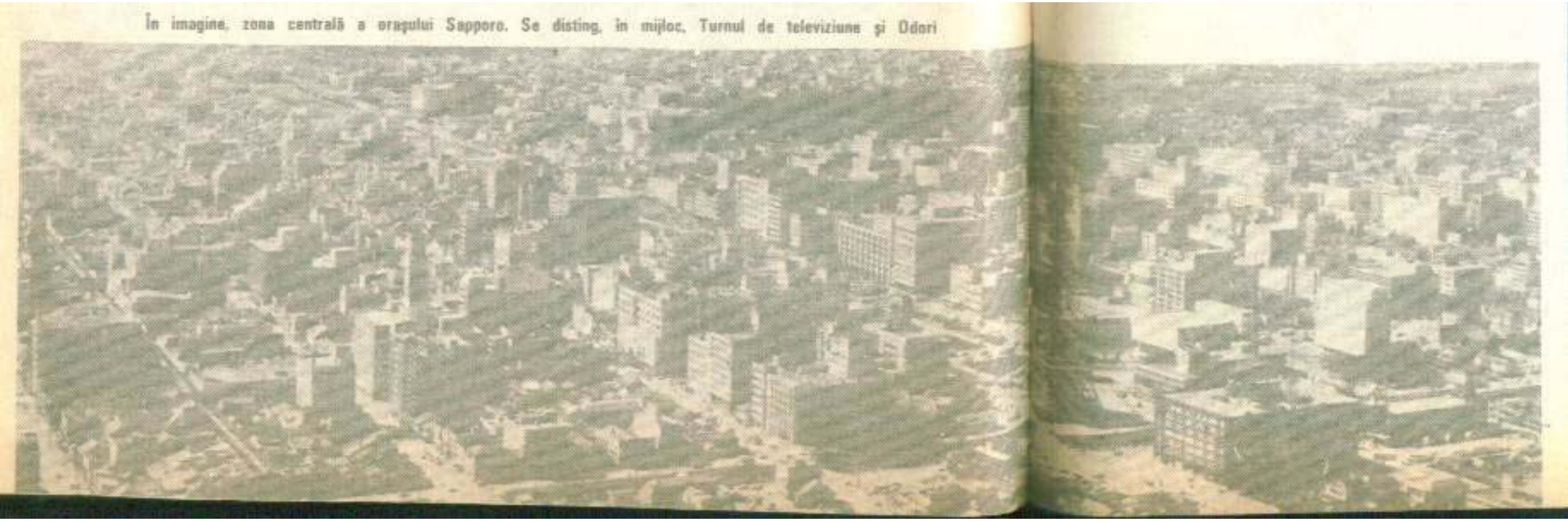

Turnul cu ceas

de zăpadă a crescut în asemenea măsură încît a devenit necesară aducerea „materialului de construcție" uneori de la distanțe apreciabile. Devine indispensabilă participarea la festival a unor grupuri mari de oameni, iar durata pregătirilor se extinde pe cîteva săptămîni. Treptat a fost prelungită și durata festivalului, ajungîndu-se la 5 zile în prezent. Încep să-și facă apariția și artiști nu numai din Japonia, ci și din alte țări, inclusiv din zone în care nu ninge. Începînd de la ediția a 10-a a festivalului, numărul spectatorilor depășește 500 000, respectiv pe cei ai locuitorilor orașului, aflat și el în creștere rapidă.

După anul 1963, promenada Odori devine insuficientă pentru ridicarea construcțiilor de zăpadă și gheață și este adăugată și colina Makomanai, din partea de sud-est a orașului.

Treptat, numărul construcțiilor de zăpadă se apropie de nivelul actual, iar între participanți se includ și personalități de prestigiu în rîndul cărora s-a aflat, de pildă, la ediția a 30-a, în 1979, și marele sculptor japonez Taro Okamoto. Organizarea Jocurilor Olimpice de iarnă la Sapporo, în 1972, și transformarea orașului într-un centru important, național și internațional, al sporturilor de iarnă au dus faima festivalului nu numai în arhipelagul nipon, ci și în lumea întreagă.

Yuki Matsuri de la Sapporo este, însă, înainte de toate, pentru japonezi întruchiparea fascinației efemerului, comparabilă doar cu cea oferită de sakura, floarea de cireș. Așa cum la prima adiere de vînt rece de primăvară, sau la prima ploaie, gingașele și fragilele flori de sakura se scutură după o existență de numai cîteva zile, împrăștiindu-și pe pămîntul negru petalele încă fragede, marile fantezii sculptate în zăpadă și gheață, la capătul multor zile de trudă și al unui uriaș consum de imaginație, trebuie să fie distruse, înainte ca razele necruțătoare ale Soarelui să-și fi făcut simțită tăria. Amintirea lor va fi păstrată doar grație peliculei sau benzii magnetice, spre consolarea celui care nu le-a putut vedea cu propriii săi ochi, pentru că asemenea opere de artă au fost nemuritе într-unul din cele mai muritoare materiale.

Succesul uriaș al festivalului de la Sapporo a stimulat și pe locuitorii din celelalte orașe mai importante din Hokkaido să se gîndească la organizarea unor manifestări similare pentru a atrage o parte din vizitatori. Astăzi Yuki Matsuri este precedat sau urmat de numeroase festivaluri ale zăpezii sau gheții cum sînt cele de la Abashiri, Mombetsu, Asahigawa, Nemuro, Kushiro, Obihiro, Chitose, Teshigake, unele dintre ele cu adevărat impresionante, într-un peisaj hibernal de o măreție copleșitoare.

CEI MAI MULȚI „GRAȘI" DIN LUME

Statisticile americane reflectă toate aspectele vieții. Astfel, de pildă, s-a calculat că în S.U.A. trăiesc în prezent peste 38 de milioane de grași, ceea ce reprezintă 20 la sută din totalul populației. În categoria modernilor Gargantua și Pantagruel sînt incluși toți cei a căror greutate depășește cu 20-30 kilograme norma stabilită. La acest indicator, Statele Unite devansează mult toate statele din Europa Occidentală și de pe continentul american.

DEȘERTUL DUCE LIPSĂ DE NISIP...

Nu este deloc o glumă: din cînd în cînd, mari firme europene primesc comenzi pentru a livra nisip în Dubay, care face parte din Emiratele Arabe Unite. În Dubay, apa potabilă se obține prin desalinizarea apei de mare cu ajutorul unor filtre ale căror instalații funcționează pe bază de nisip cu mare conținut de cuarț. Specialiștii susțin că nisipul foarte fin din deșert nu poate asigura o filtrare corespunzătoare. Și de aceea s-a recurs la import.

Un oraş tînăr

Yuki Matsuri este, totodată, un reflex al tinereţii şi vigorii oraşului a cărui temelie a fost pusă o dată cu declanşarea procesului de modernizare a Japoniei, la începutul perioadei Meiji (1868—1912). Aceasta pentru că Hokkaido a fost în vechime locuită, ca şi nordul Insulei Honshu, de populaţia ainu, de rasă albă, diferită de japonezi, cu limbă, civilizaţie şi obiceiuri proprii.

Prima menţiune a insulei în documentele japoneze datează din anul 658 e.n., cînd Abenihirafu a pornit o expediţie de trei ani în Watarishima, cum era numită Hokkaido, şi i-a învins pe ainu în insula lor, căreia îi ziceau Ybisu sau Yezo, stabilindu-şi o colonie la poalele muntelui Yotei.

După mai multe revolte ale ainu şi după numeroase expediţii nipone, insula a fost din nou cucerită, în secolul al XV-lea, de Takeda Nobuhiro, ai cărui descendenţi şi-au stabilit reşedinţa la Matsumae, luîndu-şi numele acestei localităţi din extremitatea sudică a Peninsulei Oshima.

Abia în 1812, guvernul militar japonez, bakufu, de la Edo, Tokio de astăzi, s-a hotărît să treacă insula sub autoritatea sa directă ca urmare a apariţiei în zonă a mai multor misiuni şi exploratori străini.

Prin tratatul cu S.U.A., impus de comandorul Perry, în 1854, portul Hakodate, din sudul insulei, a fost deschis pentru corăbiile americane, alături de Shimoda, din Honshu. Din 1855, se organizează colonizarea militară a insulei.

Sapporo îşi face, însă, apariţia în existenţa insulei abia la un an după înlăturarea regimului shogunal, respectiv în 1869, cînd şi insula, căreia japonezii îi spuneau pe atunci Yezo, a fost oficial numită Hokkaido. În acelaşi an, guvernul japonez a înfiinţat Kaitakushi — Comisia pentru dezvoltarea Hokkaido. Comisarul Yoshitake Shima şi-a stabilit cartierul general pe malul occidental al lui Toyohiragawa, nu departe de vărsarea lui în Ishikarigawa, fluviul care dă şi numele golfului la Marea Japoniei, al cărui ţărm se află la mai puţin de 40 kilometri distanţă la vest. Locului acela, înconjurat de munţi şi păduri străvechi, populaţia ainu îi spunea Satsu Poro Petsu, adică Marele Vad Uscat, de unde avea să-şi tragă numele şi noua aşezare. În 1871, Sapporo a fost ridicat la rangul de municipalitate şi autorităţile au aprobat planul pentru dezvoltarea viitoarei urbe care a fost respectat şi păstrat ca atare pînă în prezent.

Ca pe tabla de şah

Oraşele japoneze au luat fiinţă, cu excepţia fostelor capitale imperiale Nara şi Kyoto, construite după modelul unor capitale imperiale chinezeşti antice, ca aşezări pe lîngă castele nobiliare, fortăreţe ale clanurilor locale. Sapporo n-a fost, însă, la origine, un astfel de oraş castel. El a fost ridicat pe un teren împădurit pe care nu se afla nici o construcţie, prin defrişarea şi curăţirea lui.

Centrul viitorului oraş a fost trasat ca pe o tablă de şah, străzile principale, flancate astăzi de salcîmi, platani şi sakura, urmînd să aibă o lăţime

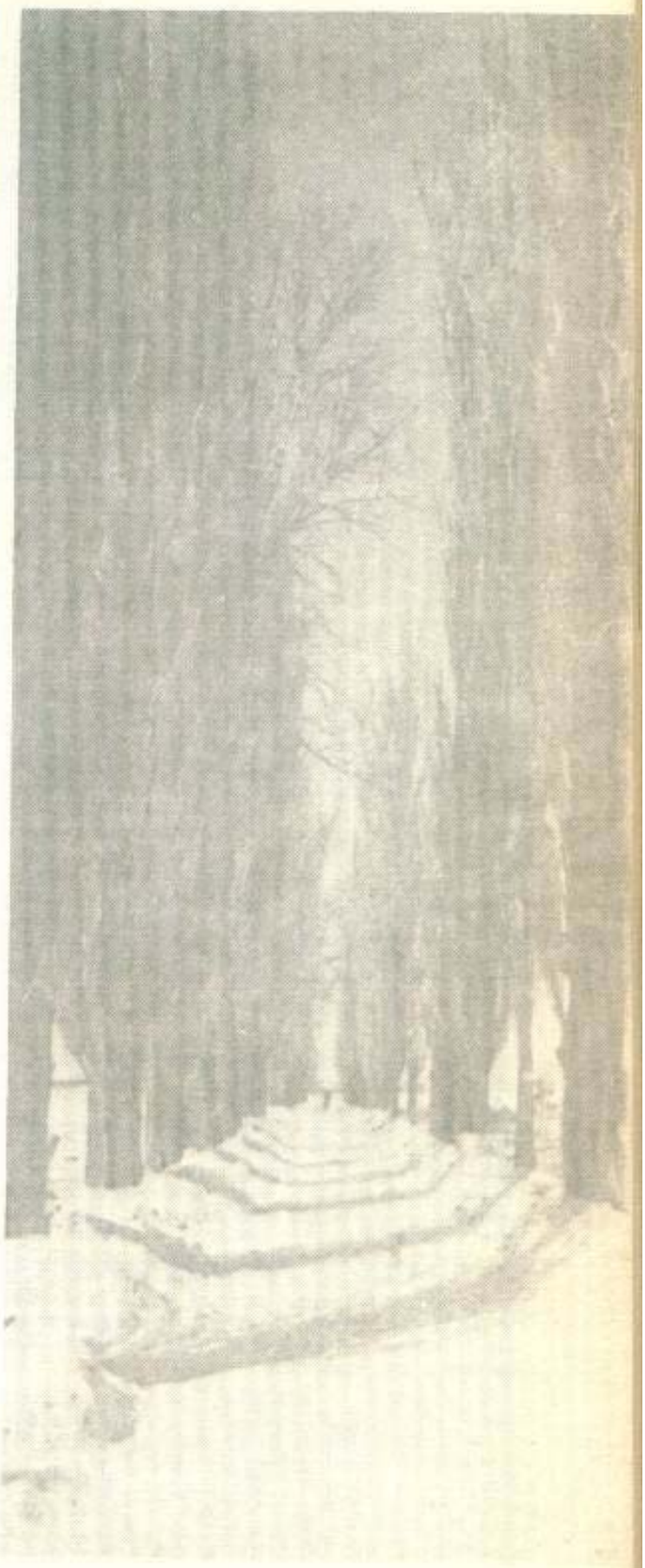

Aleea cu plopi de pe terenul Universităţii Hokkaido

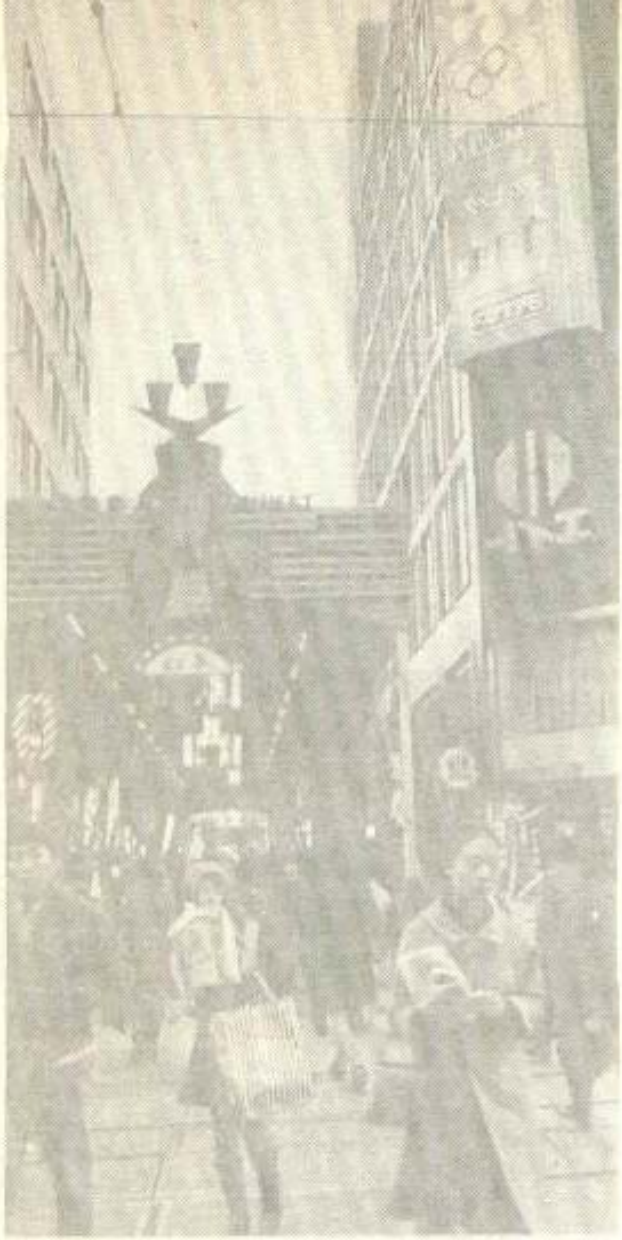

Stradă acoperită din cartierul comercial Tanuki-koji

de 30 metri şi sa se intersecteze în unghi drept, la intervale de cîte 120 metri.

Odori, bulevardul central, unic în Japonia de astăzi, este o bijuterie urbanistică şi mîndria oraşului. Zona cuprinsă între cele două benzi carosabile este ornată cu peluze, ronduri de flori, fîntîni arteziene şi statui, oferind un loc plăcut, de relaxare, vara, şi de organizare a festivalului, iarna. Vara, un farmec deosebit îi conferă tonetele care oferă trecătorilor ştiuleţi de porumb fiert sau copt, scene unice în Japonia, ţară unde orezul constituie alimentul de bază. Odori este orientat de la est la vest, avînd la extremitatea orientală Turnul de televiziune, înalt de 147 metri, cu o platformă de observaţie.

De o parte şi de alta a lui Odori se ordonează oraşul, aici fiind grupate astăzi construcţiile moderne, unele cu peste 20 de etaje, ale instituţiilor publice şi firmelor comerciale, precum şi ale filialelor marilor companii din Japonia. Principalele străzi paralele sînt numerotate în ordine crescîndă, începînd de la bulevard, spre Kita, nord, şi spre Minami, sud. Urbaniştii au decis ca în partea de nord a oraşului să se concentreze aparatul administrativ, în cea de sud, activităţile comerciale, iar vestul, iniţial şi estul, ulterior, să fie rezervate cartierelor rezidenţiale.

În partea de nord a oraşului se păstrează astăzi cîteva din construcţiile de vază ale primelor decenii de existenţă a urbei. Între acestea, în imediata apropiere de Turnul de televiziune, între blocurile moderne de astăzi, se află celebrul Turn cu ceas, o construcţie din lemn, ridicată în 1881, care a devenit un adevărat simbol al oraşului.

Tot în această parte, în apropiere de Odori, pot fi văzute şi clădirile vechilor sedii ale prefecturii şi municipalităţii, ridicate în primii ani de existenţă a oraşului şi păstrate ca monumente istorice.

Puţin mai la nord se găseşte Grădina botanică, amenajată ca un parc în stil englezesc şi renumită pentru colecţia sa de plante alpine. Aici există şi un important muzeu dedicat populaţiei şi civilizaţiei ainu.

Nu departe de Odori se află şi Universitatea Hokkaido, una dintre cele mai vechi instituţii de învăţămînt superior de stat din Japonia. Bazele ei au fost puse în 1876 prin înfiinţarea Şcolii de agricultură transformată, ulterior, în universitate. Universitatea dispune de o fermă experimentală de creştere a oilor, renumită în Japonia. Pe terenul Universităţii există un frumos drum rustic, străjuit de plopi centenari, unde locuitorilor oraşului le place să se plimbe în zilele lor libere.

La sud de Odori se întîlneşte Tanuki-koji, cel mai cunoscut centru comercial al oraşului, care aminteşte de renumitele Dotonbori, din Osaka, şi Shinkyogoku, din Kyoto. În luna august, în acest cartier, caracterizat printr-o mare afluenţă la orice oră din zi, este organizat Tanuki Matsuri, un festival pitoresc, cu care alegorice bogat împodobite.

Mai departe de Tanuki-koji, cartierul Susukino îşi etalează reclamele multicolore afrăgîndu-şi clienţii de după căderea serii.

Oraşul este împărţit în zonele de est şi de vest de Ishikari kaido, care intersectează Odori la extremitatea de răsărit, unde se află Turnul de televiziune. De la Ishikari kaido începe şi numărătoarea străzilor, crescîndă spre est, Higashi, şi vest, Nishi.

Oraşul parcurilor

Construit pe locuri stăpînite odinioară de păduri seculare, Sapporo păstrează şi acum ceva din abundenţa vegetaţiei de atunci, dispunînd de numeroase spaţii verzi şi parcuri special amenajate. De aceea, i se mai spune şi „Oraşul parcurilor".

La sud, Ishikari kaido se termină în Nakajima koen, Parcul Nakajima, situat pe malul lui Toyohiragawa. Este unul din locurile îndrăgite de locuitori, care găsesc aici multe instalaţii sportive şi un lac artificial.

Un alt parc frumos, Maruyama koen, este situat la vestul oraşului, în prelungirea lui Odori, ocupînd colinele de la poalele dealului cu acelaşi nume şi cu o altitudine de 226 metri. Şi aici se găsesc numeroase instalaţii sportive şi o grădină zoologică, locuitorii oraşului fiind atraşi, de asemenea, de o frumoasă plantaţie de sakura, precum şi de pădurea seculară de pe pantele dealului Maruyama, declarată rezervaţie naturală

Primul sediu al Kaitakushi, Comisia pentru dezvoltarea Insulei Hokkaido

Preferința locuitorilor orașului rămîne însă Moiwayama care, în vîrf, la altitudinea de peste 500 de metri, unde se poate ajunge cu telecabina sau pe o modernă autostradă, are o minunată platformă de observație. Deși centrul orașului se află la aproximativ 8 kilometri spre nord-vest, călătorul poate avea o minunată imagine de ansamblu a întregii urbe și a împrejurimilor sale, spre nord și nord-vest, pînă la cîmpia Ishikari și Marea Japoniei, iar spre est, pînă spre masivul Daisetsuzan, situat în centrul insulei. Pe Moiwayama sînt amenajate și pîrtii de schi, sport care constituie disciplină obligatorie de studiu în școlile din Sapporo.

Imaginea orașului nu ar fi completă dacă nu am menționa Satul olimpic din suburbia Makomanai, din sud-estul urbei, precum și instalațiile sportive construite cu ocazia Jocurilor Olimpice de iarnă găzduite de Sapporo.

La 14 kilometri est de oraș, la liziera pădurii seculare Napporo, a fost amenajat Doritsu Napporo Shinrin Koen, parcul dedicat centenarului creării prefecturii Hokkaido, sărbătorit în 1968, cu un muzeu comemorativ al dezvoltării acestei insule și un monument original ridicat în 1970.

Centru economic

Muzeul din Doritsu Napporo Shinrin Koen face o retrospectivă a drumului parcurs de Sapporo și insula a cărei reședință administrativă este, ilustrînd convingerea locuitorilor săi că dezvoltarea urbei este un reflex și, totodată, un catalizator al dezvoltării insulei. Abia după al doilea război mondial, cînd populația orașului număra 200 000 locuitori, a început adevărata dezvoltare a orașului și a prefecturii sale, în special o dată cu înființarea, în 1951, a Agenției de dezvoltare a Insulei Hokkaido, de pe lîngă Oficiul primului ministru. Principalele întreprinderi și companii industriale nipone și-au stabilit treptat filiale la Sapporo și, în general, în Hokkaido, alăturîndu-se celor existente și contribuind astfel și la creșterea rapidă a populației, care depășește acum nivelul de 7 mi-

CĂSĂTORIT DE 126 DE ORI

Numele kenianului Arsantus Akuku Ogwell nu este înscris în cartea recordurilor lui Guyness, dar la el în patrie, mai ales în regiunile locuite de etnicii luo, el este bine cunoscut. La cei 72 de ani, are 41 de soții. Potrivit tradiției, poligamia este salutară; mai multe soții înseamnă copii mai mulți și, deci, mai multe mîini de muncă în gospodărie.

În viața sa, Ogwell a fost căsătorit de 126 de ori. În 85 de cazuri, după cum recunoaște el, mariajele sale au fost nereușite și de aceea a divorțat. Ziarul „Kenya times" opinează că acest om nu și-a trăit în zadar viața. Acum el are 497 de băieți și fete și 185 de nepoți. Ogwell este greu de găsit acasă: el circulă permanent de la o soție la alta!

Fostul sediu al prefecturii Hokkaido. În dreapta imaginii se vede, în spate, o parte din reședința actuală a prefecturii

lioane locuitori. Capitala insulei a devenit un puternic centru industrial — mașini agricole, textile, hîrtie, produse alimentare.

Cu cei 78 500 kilometri pătrați reprezentînd peste o cincime din teritoriul nipon, Hokkaido dispune de resurse agro-alimentare și silvice importante, precum și de unele resurse minerale.

Sapporo are, de asemenea, o rețea modernă de

Yuki Matsuri — se lucrează la finisarea uneia dintre sculpturile uriașe de zăpadă

transporturi urbane, între care linii de metrou silenţios, echipate cu dispozitive automate pentru o serie de operaţii de dirijare şi conducere, porţiunile de la suprafaţa solului fiind acoperite pentru a le feri de căderile de zăpadă, astfel încît linia respectivă seamănă cu o uriaşă conductă întinsă pe sol. Insula va fi racordată la reţeaua naţională de trenuri superexpres Shinkansen, operaţiune devenită posibilă după darea în exploatare, în martie 1988, a celui mai lung tunel submarin din lume Seikan, care leagă Hokkaido de Honshu, pe sub strîmtoarea Tsugaru, măsurînd 53,9 kilometri, din care 23,3 kilometri sub apă. Se va scurta astfel şi mai mult timpul necesar pentru a parcurge cu trenul cei peste 1 100 de kilometri care despart Sapporo de Tokio.

Hokkaido are, în acelaşi timp, o reţea de drumuri modernizate şi de autostrăzi care asigură legătura între Sapporo şi principalele zone şi centre economice şi turistice din insulă. La acestea trebuie să mai adăugăm transporturile aeriene şi maritime care leagă insula de ansamblul arhipelagului.

Oraşul salcîmilor, liliacului sau poeziei...?

Locuitorilor oraşului le place să susţină că între Tokio şi Osaka, pe de o parte, şi Sapporo, devenind al cincilea centru urban al Japoniei, pe de altă parte, nu este decît o singură şi mare deosebire, şi anume aceea că urbea lor se află într-un cadru natural superb, integrat armonios, cadru simbolizat, totodată, de cerul albastru, aerul curat şi vegetaţia abundentă.

Primăvara, oraşul înconjurat de munţi şi de păduri îşi înmiresmează aerul, încă ferit de poluarea ce face ravagii la Tokio sau Osaka, cu parfumul florilor de sakura, salcîmi şi liliac, ceea ce i-a atras şi denumiri ca „oraşul salcîmilor", „oraşul liliacului" sau „oraşul poeziei".

Vara, deşi scurtă, este răcoroasă, motiv pentru care tot mai mulţi turişti din arhipelag îşi caută refugiul la Sapporo sau în împrejurimi, fugind de canicula şi umiditate.

Toamna este aici unică în Japonia, nu numai pentru paleta policromă a pădurilor din apropiere, ci şi pentru produsele specifice acestei zone.

Iarna devine o adevărată capitală a sporturilor de sezon cu numeroase competiţii naţionale şi internaţionale.

Totuşi, Sapporo rămîne în primul rînd oraşul fanteziilor efemere în alb ale festivalului ce i-a dus faima pe toate meridianele.

■ PAUL DIACONU

Simulator al stării de gravidie

Uneori, femeile gravide reproşează soţilor lor, de-ai fi măcar cinci minute în situaţia mea şi ai înţelege cît de greu este! În S.U.A., o asemenea „urare" făcută soţilor se poate deja împlini. Linda Where, consultant în problemele maternităţii şi copilului, a consacrat şase ani creării unui „aparat" cu ajutorul căruia pot fi simulate 20 de simptome ale gravidiei, între altele, „aparatul" cîntăreşte 16 kilograme, are un mecanism care funcţionează astfel încît imită mişcările fătului, curele care string cavitatea toracică pînă la aproape de sufocare etc. Inventatoarea a realizat deja 50 asemenea „aparate", fiecare costînd 545 de dolari şi care au fost achiziţionate de instituţii medicale şi centre pentru planificarea familiei. Acestea doresc să le folosească ca „material ilustrativ" mai ales pentru adolescenţi pentru a le demonstra cît de dificilă este purtarea unei sarcini. Anul trecut, în S.U.A. s-au înregistrat un milion de cazuri de gravide în rîndul tinerelor minore.

ŞI CROCODILII POT FI DRESAŢI?

Se pare că da. În familia pescarului Jorje Golars din împrejurimile oraşului Guayaquil, cea mai mare localitate situată pe coasta ecuadoriană a Oceanului Pacific, trăieşte de patru ani un crocodil. El a fost prins pe cînd era foarte mic, măsurînd abia 12 centimetri în lungime. Astăzi, însă, reptila, botezată dulos Huancio, are peste doi metri. Crocodilii din această specie sînt foarte feroci şi de aceea oamenii se tem de ei. Dar Huancio conviețuieşte paşnic cu toate animalele din „familia" lui. Imitînd cîinele, ei încearcă chiar să dea din coadă la vederea stăpînului.

■ Culese şi traduse de DONCA IŞTOC

TSUNAMI

TSUNAMI. Ce se ascunde în spatele acestui cuvînt de rău augur le este bine cunoscut locuitorilor în Japonia, Hawaii, Kurile, Aleutine, Filipine, Indonezia, Alaska sau Kamceatka, adică aproape tuturor celor care locuiesc pe ţărmurile Oceanului Pacific, unde cel mai adesea s-a putut observa acest fenomen al naturii. Un fenomen impresionant, îngrozitor prin urmări, care apare din cînd în cînd, parcă din senin, atunci cînd totul împrejur pare liniştit.

Ideogramele japoneze *„tsu"* şi *„nami"* au semnificaţia, stranie la prima vedere, de „val mare în port", dar ele exprimă cel mai precis esenţa unui dezastru natural stihinic. Academicianul şi călătorul rus Kraşeninikov, în cartea sa *„Descrierea Kamceatkăi"*, a povestit despre puternicul tsunami din anul 1737. Peste două sute şi ceva de ani, în aceeaşi zonă, aproape în aceeaşi lună şi aproape în aceeaşi perioadă a zilei, totul s-a repetat cu o asemănare extraordinară. Iată ce povesteşte un martor ocular — marinar pe o navă sovietică aflată la ancoră lîngă insula Paramuşir. La 5 noiembrie 1952, la ora 4 dimineaţa, s-a anunţat o comportare foarte neobişnuită a mării. Cartul a remarcat că, într-o stare de acalmie totală, nivelul mării a început să scadă încît au apărut stînci, recifuri şi vechi epave de nave care în mod normal se găseau sub nivelul mării. În semiîntunericul posomorît s-a auzit un vuiet răsunător, amintind de zgomotul care însoţeşte trecerea unui tren rapid, şi deodată, dintr-o parte a oceanului, dinspre a doua strîmtoare a Insulelor Kurile, s-a năpustit un val uriaş de înălţimea unui bloc cu cinci etaje, a cărui creastă înspumată avea o fosforescenţă verde. Valul a lovit cea mai nordică insulă a arhipelagului Kurile, rostogolindu-se în depresiunile dintre înălţimile care înconjoară insula, a smuls cheiul portului pescăresc şi clădirile de pe mal, a răsturnat macaralele, a smuls stîlpii cu cabluri electrice şi copacii, a azvîrlit pe coastă cutere şi şalupe. Apoi apa s-a retras formînd un vîrtej uriaş în care se răsuceau sfărîmături, oameni, animale, care au fost duse în marea Ohotsk.

Peste jumătate de oră a venit al doilea val, mai înalt decît primul, şi peste altă jumătate de oră al treilea. După ce şi ultimul val s-a retras, imaginea dezastrului era impresionantă. Locuitorii Kurilelor şi ai ţărmurilor răsăritene ale Kamceatkăi au fost luaţi prin surprindere. Mai mult de două secole nimic asemănător nu s-a mai petrecut pe aici, iar despre scrierile lui Kraşeninikov evident se uitase.

Care sînt cauzele acestui fenomen? Ele sînt diferite. Pot fi seismice, cum a fost în cazul descris

Tsunami — o faţă a naturii dezlănţuite

mai sus. Dar nu orice fel de cutremure, ci numai acelea ale căror focare se situează la adîncimi între 10 și 60 km sub fundul oceanului; în plus, este necesar ca acestea să provoace local o coborîre sau ridicare a fundului oceanului, adică o mișcare pe verticală. Această mișcare se produce brusc, provocînd o perturbație a apei pe întreaga adîncime a oceanului. Apariția ridicării sau depresiunii de apă produce un val sau o serie de valuri cu lungimea de zeci sau uneori sute de kilometri, cu o înălțime nu prea mare. În mare deschisă, aceste valuri pot să nu fie luate în seamă. Totuși, viteza lor e foarte mare. Cu cît adîncimea oceanului e mai mare, cu atît viteza crește, ajungînd uneori și la peste 1 000 km/h. Apropiindu-se de ape mai puțin adînci, începînd de la adîncimi de aproximativ 200 m, înălțimea valului crește brusc, uneori pînă la 30 m și mai mult.

Fenomenul poate avea și cauze vulcanice. Astfel, în vara anului 1883, vulcanul din insula Krakatau din Indiile Olandeze a erupt brusc, azvîrlind la înălțimi amețitoare bucăți de stîncă, lavă și cenușă. Nori de fum negru s-au ridicat la zeci de kilometri. Apoi colosala avalanșă s-a prăbușit în mare. Ca urmare, s-a format un val cu o înălțime de 30 m, care cu o viteză egală cu cea a sunetului s-a năpustit asupra litoralului insulelor Jawa și Sumatra făcînd peste 30 000 de victime omenești. Unda de șoc provocată de erupția bruscă a înconjurat de cîteva ori globul pămîntesc și a constituit cauza apariției unor valuri, dar de dimensiuni mai mici, în oceanele Indian și Atlantic.

În Alaska, între Capul Spencer și Golful Iakutat, se află golfulețul Lituia. În mijlocul lui, în fața ieșirii în larg, este situată insula Kenotafia, ale cărei înălțimi acoperite cu o vegetație săracă nu depășesc 50 m. În partea de nord a golfulețului, asemănătoare tuburilor ascuțite ale unei orgi gigantice, se înalță vîrfurile Fervezer, iar în vecinătatea lor ghețarul Lituia, care a fost odată unul din vinovații unei drame. Totul a început cu un mic cutremur de pămînt, care singur n-ar fi putut provoca un tsunami, dar a constituit cauza ruperii și prăbușirii în mare a unei uriașe părți din ghețar. Nu departe de insulă era ancorată goeleta „Adry". Proprietarul ei, Howard Ulrich, împreună cu fiul său, pescuiseră și se odihneau. Deodată o izbitură puternică i-a aruncat pe cei doi din cușete. Părea că marea s-a răzvrătit brusc. Un bubuit extraordinar, cu un ecou înzecit, s-a reverberat prin golfuleț. O priveliște fantastică i-a zguduit pe tată și fiu — din ghețar s-a desprins un bloc uriaș și la început încet, apoi din ce în ce mai repede, s-a rostogolit în mare. La cădere, în jurul blocului de gheață apa a sărit pînă la 500 m înălțime, spălînd la propriu arborii de pe pantele stîncilor. Valul format a smuls ancora, a luat goeleta pe coama sa zbuciumată, a trecut-o peste insula Kenotafia și a aruncat-o în golf.

Acest tsunami nu a fost totuși seismic, cu toate că, indirect, a fost cauzat de un cutremur de pămînt. Valul a fost provocat de căderea în mare, de la înălțime, a unei mase uriașe de gheață.

Uneori tsunami apare astfel încît este foarte greu să i se determine cauza imediat. Într-o dimineață de martie a anului 1973, de la motonava sovietică „N. Karamazin", care naviga în zona Kurilelor de Nord, s-a recepționat următoarea radiogramă de alarmă: *„Ne ajung din urmă niște valuri de cinci metri, nave ia benzi de 30°–40°. Căpitan Djidjevadze"*. S-a comunicat, de asemenea, că, în mod straniu, valurile apărute și care veneau spre navă aveau o structură verticală, formîndu-se în ocean ca niște cascade. În acest caz se pare că a fost vorba de așa-numiții tsunami atmosferici, care apar ca urmare a unei schimbări bruște și importante a presiunii atmosferice.

Ceva asemănător se poate întîmpla la trecerea ciclonelor puternice care, datorită presiunii atmosferice extrem de scăzute la suprafața oceanului, produc o ridicare însemnată a nivelului apelor. Aceasta se întîmplă mai ales în centrul ciclonului. La deplasări bruște sau la rapida diminuare a ciclonului, apare valul. Acesta este un caz rar de tsunami și previziunea lui este aproape imposibilă.

Se mai poate vorbi despre astfel de valuri uriașe provocate de exploziile nucleare. În 1954, S.U.A. au executat experiențe în zona atolului Bikini. Explozia unei bombe nucleare de 10 kt a provocat un val de 60 m înălțime la distanța de 500 m de epicentru și care mai avea, după alți 1,5 km, o înălțime de peste 15 m.

În prezent, omenirea nu poate controla cauzele naturale care produc *tsunami*, dar se poate vorbi de unele măsuri de apărare împotriva lor. În unele țări au apărut centre pentru studierea acestui fenomen natural, care fac cercetări în vederea eventualei lor prognozări.

■ Dr. ing. NICOLAE FUDULU

• **HIDROLOCATOR PORTATIV.** *Un astfel de aparat a fost construit pentru cercetarea și localizarea de către scafandri de luptă a unor obiecte imerse (mine marine, epave, baraje subacvatice etc.) pînă la adîncimea de 90 m. Grație utilizării materialelor amagnetice, hidrolocatorul funcționează fără pericol pentru scafandrul aflat în apropierea minelor magnetice. Cîntărește 3,6 kg, funcționează în regim de lucru activ sau pasiv și are două scări de distanță – 18,54 și 108 m. În regimul de lucru pasiv, aparatul detectează emisiunile sonore submarine din banda de frecvență cuprinsă între 24 și 45 kHz. Poate detecta o emisiune sonoră pe 39 kHz de la o distanță de 1800 m.*

• **HIDROLOCATOR.** *Navele vînătoare de mine franceze din clasa „Tripartite" sînt prevăzute cu un nou tip de hidrolocator „TSM-2022", care prin basculareа senzorilor în plan vertical poate detecta și clasifica mine ancorate sau alte obiecte aflate la distanța de 400–500 m.*

NOTE de DRUM

AL QUAHIRA

În sfîrșit, în avion. Așadar, e-adevărat! Nu mai există drum de întoarcere. Vreau să spun, e sigur că voi pleca; voi zbura. Echipajul ne spune bun sosit și ne dorește călătorie plăcută. Sunetul vine din difuzor plăcut, fără stridențe, încet, dar distinct. (Am în minte anunțurile din Gara de Nord și din alte gări, din care abia înțelegi cîte o silabă). Tonul binevoitor, politicos, apropiat te cucerește, chiar dacă îți dai seama că și solicitudinea tandră a stewardeselor nu e decît un punct obligatoriu din protocolul „obligațiilor de serviciu". Ei și? E bine că e așa. Încerci să-ți adormi luciditatea bănuitoare. De altfel, după trecerea punctului de frontieră de pe aeroport (gata, am trecut granița, cîtă transpirație, dacă pașaportul, dacă viza, dacă vaccinul...), toate sînt altfel: și sala de așteptare, și toaleta, și vocile, și magazinul (*shop*-ul) plin de bunătăți strălucitoare și fără îmbulzeală de cumpărători, și scaunele comode din avion, cu spătar reglabil, și ceaiul sau cafeaua, la alegere, cu cuburi de zahăr, și fețele oamenilor. Deconectați, deconectant... Și, dintr-o dată, te trezești. Nu atît jenat, cît încîntat de ce a putut să ți se întîmple: ai aținut. După atîta așteptare, după cîteva nopți de insomnie, după încordarea de a vedea și a pipăi totul, e normal. În nări simți un puternic miros metalic; poate de la instalația de aer condiționat. Privești pe geam și nu-ți vine să crezi. E clar, simțurile îți joacă o farsă. E totul verii, luna iulie, zbori cu o mie de kilometri la oră spre Africa, și ceea ce vezi e zăpadă. Un continent alb, de zăpadă, extraordinar de albă și de consistentă, dar nu întinsă ca un șes, ci închipuind cele mai ciudate forme și reliefuri. Te-ai trezit în plină poveste. Nedumerirea a fost auzită și scaunul din față îți explică: sînt nori; zburăm la zece mii de metri deasupra pămîntului. Este cu totul altfel decît se vede de pe pămînt. Îmi amintesc de extraordinara pagină a lui Geo Bogza din *Cartea Oltului* despre neobosita metamorfoză a norilor. Aici formele sînt încremenite într-o materie de consistență geologică. Atunci și în zilele următoare semnalele simțurilor, ale tuturor simțurilor, au fost atît de puternice și de noi, încît prelucrarea lor la nivelul minții a rămas mereu cu un pas în urmă. Mai tîrziu am găsit un nume potrivit pentru starea de-atunci: buimăceală. Starea

Vedere din Cairo

aceea de buimăceală, de care vorbește Marin Preda într-una din cărțile sale, este imposibilitatea participării gîndirii la actele individului, datorită agresiunii (și agresării) simțurilor. Este, într-o oarecare măsură, și cazul personajului din *Străinul* lui Camus, care ucide pe o plajă africană fără participarea voinței, agresat de soare și de lucirile orbitoare ale lamei de cuțit din mîinile arabului.

Se aprind comenzile luminoase: *Strîngeți-vă centurile de siguranță!* și *No smoking!* Aterizăm. O întindere de nisip sau de pămînt în culoarea argilei arse. Deșertul roșu. Motoarele cad și, în sfîrșit, coborîm scara. Lumina este orbitoare. De undeva, de peste tot, se suflă aer cald. Am ajuns. Al Qahira, Cairo cum i-au spus europenii. Intrăm în aeroport pentru formalități, bagaje... Alte glasuri, alte încăperi; alte fizionomii, alte veșminte, cearșafuri albe înfășurate pe trup, multe picioare desculțe în papuci cu o simplă baretă între degete. Larmă asurzitoare și un miros puternic, nemaiîntîlnit, care te va urmări peste tot. Ești luat în primire de un grup de patru-cinci inși care vorbesc toți deodată și, după însufletirea lor disperată, bănuiești că e vorba de ceva foarte important și urgent. Nu înțelegi decît cuvintele *mister, saied.* Domnule, domnule! Pînă la trecerea frontierei de pe aeroport, înapoi, acasă, vei fi peste tot și pentru toți domnule. În sfîrșit, înțelegi: vor să-ți ducă bagajul pînă la ieșire. Imposibil. Costă. De unde să știe ei că puținătatea banilor și gîndul la decontul final îți taie o jumătate din plăcerea călătoriei. Vei fi mereu urmărit de părerea de rău că nu poți accepta serviciile generoase ale acestor oameni, strigatele lor îți răsuna multă vreme în urechi: *mister, saied!* Te consolează doar rapiditatea cu care „schimbă de drum", cum spun marinarii, și pornesc cu energii sporite în altă direcție.

TURNUL BABEL

Pe aeroport este o forfotă de acvariu agitat. Toate rasele și, bănuiesc, toate continentele. Bărbați și femei în elegante haine europenești și, probabil, tot atît de elegante drapaje de pînză albă completate în unele cazuri (indieni, pakistanezi) cu turbane sau, în orice caz, complicate înfășurări în jurul capului. Faldurile veșmintelor purtate de femei (asemănătoare, dacă nu identice cu ale bărbaților) dezvelesc aurul greu, cu străluciri stinse, roșietice, ale brățărilor; purtate, nu de puține ori, și la glezne. Japonezii sînt cei mai ușor de recunoscut: după nelipsitele aparate de fotografiat atîrnate după gît, ca o carte de identitate. Și sînt surprinzător de multe aparate de fotografiat. Amestecul limbilor, al gesturilor care spun da și care spun nu, al culorilor pielii, al felurilor de îmbrăcăminte etc. te face să aluneci din realitate în mitologie: ești în plin Babel în care te străduiești să înțelegi și, la nevoie, să te faci înțeles. Europeanul care călătorește în Orient (fie el și Mijlociu) are, fără îndoială, senzația că a schimbat nu numai spațiul geografic, dar și timpul istoric. Și mai e ceva: în interiorul aceluiași sistem de semnalizare (cuvînt, mimică, gest) se creează un anume confort al comunicării: cuvintele, chiar rostite numai pe jumătate, sau „nerostite", sînt înțelese exact. Contribuie la aceasta o îndelungată experiență istorică, comună, și prezența aceluiași tip de afectivitate. De aici provine marea problemă a cuvintelor și expresiilor intraductibile și caracterul — inevitabil— trădător al traducerii. (Într-un eseu ingenios argumentat, *Englez, francez, spaniol*, Salvator de Madariaga deduce trăsăturile caracteristice ale celor trei națiii pornind de la cîte un cuvînt intraductibil: *fair play, le droit, el honor.)* Amestecul limbilor din Turnul Babel este o pedeapsă teribilă, căci ea condamnă la neînțelegere. Dar este și un îndemn subtil la perfecționarea ființei prin renunțarea la lenea minții și a simțurilor, ieșirea din muțenia consensului.

Poarta principală a aeroportului din Cairo este străjuită de cîțiva palmieri. Au coaja trunchiului solzoasă și par niște verze într-un picior, adormite cu capul sub pene. Sînt atît de înalți, încît coroana de frunze lasă pe pămînt o umbră cît circumferința unei pălării. Orice palmă de umbră valorează cît un regat. Sub cerul acesta înalt, și este astfel mai tot timpul anului, motivul romantic al omului care și-a pierdut umbra (Peter Schlemil) nu are nici o noimă. De altfel, multe din miturile culturii europene rămîn străine umanității de aici. Lumea arabă are un sistem propriu de numărare a anilor, după care se află în jurul lui 1400. Asta din punctul de vedere al tradiției mahomedane. Altfel, oamenii par a fi perfect adaptați sfîrșitului de mileniu. Acest simultaneism cronologic, ca și dualismul lingvistic și de ortografie, care cuprinde o parte importantă a populației, par să dea notele specifice vieții și mentalității locuitorilor din Valea Nilului. Și poate întregii lumi arabe. Cel puțin în ochii călătorului european neexperimentat care sînt. Desigur, ar mai trebui avută în vedere multitudinea religiilor, a credințelor și a formelor de cult. Contrastele pe care spectacolul vieții de aici le oferă la tot pasul nu sînt decît consecința existenței simultane a mai multor epoci istorice. Țăranul egiptean își udă locul cu stravechea roată pusă în mișcare de un animal de povară, iar cel mai umil magazin sătesc „desface" fără complexe produse ale tehnologiilor de vîrf din țările dezvoltate: de la japonezăriile electronice la paradisul cosmetic.

VIAȚĂ MĂRUNTĂ ȘI MITOLOGIE

Notele de drum, jurnalele de călătorie sînt predestinate, s-ar părea, să rămînă în timitele epicului cronologic. Aceasta, mai ales, datorită faptului că ele sînt rezultatul transcrierii însemnărilor fă-

cute cu scrupulozitate la fața locului. Și totuși, nu mi se pare singura modalitate posibilă. De ce să excludem relaționările capricioase și libera circulație a impresiilor și senzațiilor? Mai ales atunci cînd *madlena* amintirii se topește în cerul gurii, plasîndu-te sub zodia timpului reversibil.

La Cairo, în luna iulie, aerul ia foc. Între orele două—șase după-amiaza viața orașului, cel puțin viața străzii, scade în mod simțitor. Termometrul spune la umbră 43° Celsius. Circulația automobilistică e la un pas de colaps. Trotuarele fac un pas înapoi, sub umbrelele de pînză sau în micile cafenele unde se bea mult ceai fierbinte sau cafea, fără zahăr sau cu mult zahăr. Din cești liliputane, cît păhărelele noastre de țuică, dar în reprize dese. Mai sînt și băuturile răcoritoare. Sucuri din toate fructele pămîntului. În plicuri atrăgătoare din staniol, cu paiul integrat; sau cele stoarse pe loc din lămîi și portocale ori din morcovi puși într-un fel de centrifugă. Deshidratarea în aerul încins și uscat este așa de mare, încît aproape la fiecare pas simți nevoia să bei ceva. Și oferta, cum spuneam, este generoasă. Am văzut chiar, pe străzile orașului, un adevărat om-orchestră. Purta în spate o instalație complicată, din care putea oferi trecătorilor cafea sau ceai. Prin simpla înclinare a corpului jetul de lichid pornea de sus, descria o curbă și umplea paharul ținut cu o mînă. Nici o picătură pe jos. Cu cealaltă mînă spăla un alt pahar, cu apa venită din partea de jos a instalației. Mișcările omului erau insesizabile și executate cu atîta firesc, încît rămîneai privind perplex, ca în fața unei scamatorii, căutînd să descifrezi unde e înșelătoria. Nu era nici o înșelătorie, ci doar multă ingeniozitate în construcția instalației și o extraordinară îndemînare a omului — de fapt, îndemînare nu e tocmai cuvîntul potrivit, pentru că nu numai mîinile acționau, ci corpul întreg era folosit ca o unealtă suplă, cu articulații nebănuite. De altfel, ingeniozitatea oamenilor de a „împușca francul" este foarte mare, oferindu-ți-se la tot pasul cele mai... inutile servicii. Chiar și în locurile cele mai solemne: cum ar fi Muzeul de Egiptologie sau piramidele de la Gizeh.

Muzeul de Egiptologie este, se înțelege, un punct obligatoriu pentru orice turist aflat la Cairo. El se află într-o piață centrală a orașului, *Midan El-Tahrir*. (Cuvîntul *midan*, în arabă piață, a dat în limba română, prin filieră turcă, *maidan*. Ar fi de studiat deturnarea către peiorativ a sensului cuvintelor intrate în limba română din turcă. În unele cazuri chiar numai sonoritatea a fost resimțită ca minimalizatoare și chiar ridicolă și cuvîntul a primit o altă înfățișare. Un singur exemplu: cuvîntul chiftea/chiftele a fost deghizat sub forma (incorectă) piftea/piftele. Lingviștii numesc acest fenomen hipercorectitudine și explicația lor se înscrie într-un mecanicism fonetic, verificat, ce-i drept, prin statistică. O sondă aruncată în straturile mai adînci ar aduce la suprafață concluzii interesante despre mentalul colectiv.) Clădirea muzeului este construită dintr-o piatră de culoarea grîului copt (este culoarea nisipului și a piramidelor) și este străjuită de o statuie uriașă a lui Ramses al II-lea. Astăzi (ca în toate zilele), afluență mare de vizitatori. Predomină grupurile mari de americani și de japonezi. Noi (am uitat să spun că și noi formăm un grup, sîntem doi) ne putem alege limba în care vom primi explicațiile: engleză, franceză, germană, spaniolă, arabă etc. Pendulez de la un grup la altul, rămînînd mai mult în fața exponatelor și a explicațiilor scrise, foarte exacte și scrupuloase. Pietre tombale, co-

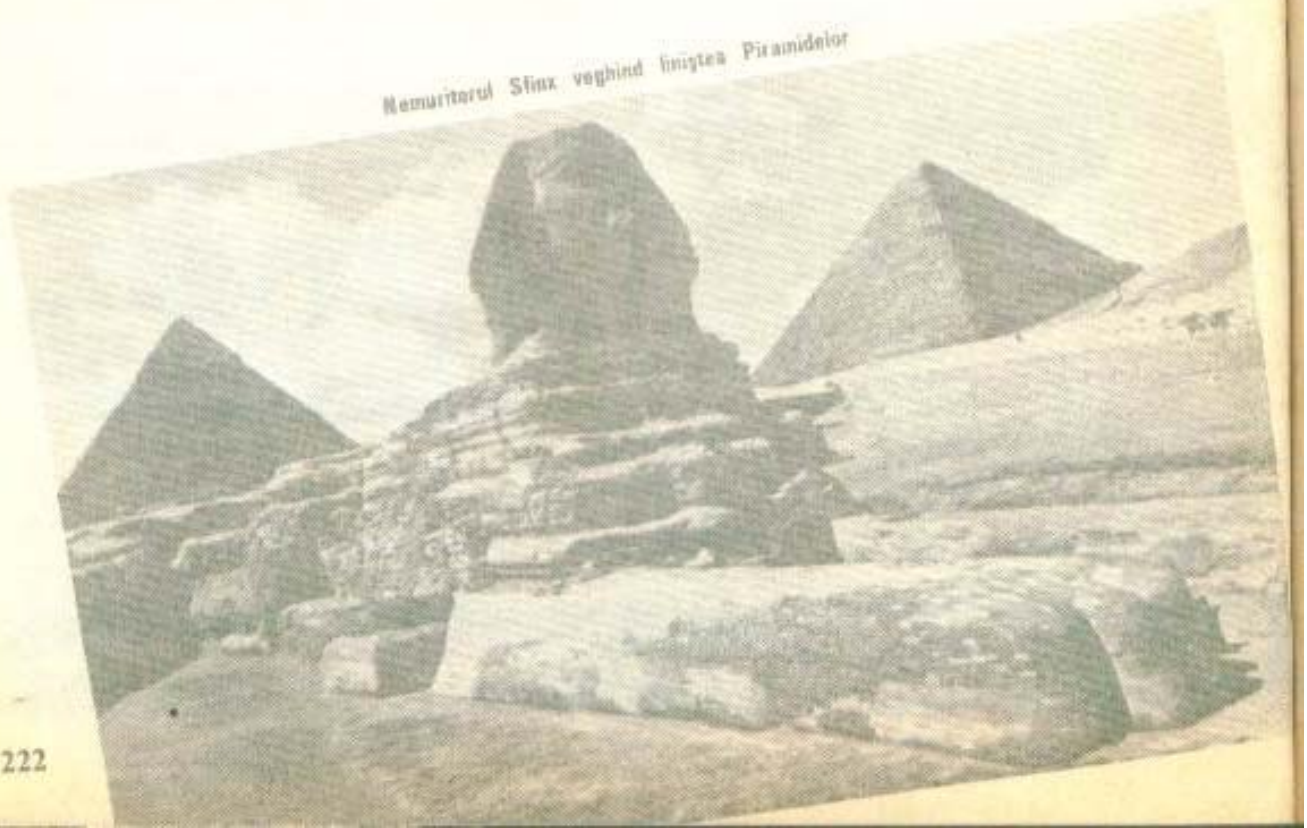

Remarcatorul Sfinx veghind liniștea Piramidelor

Cairo. Statuia lui Ramses al II-lea

Ioane, statui, camere mortuare cu reprezentarea picturală a celor înmormîntaţi (stăpînul împreună cu supuşii apropiaţi), papirusuri, efigii, podoabe, meşteşuguri. Viaţă măruntă şi mitologie.

TUNELUL TIMPULUI

Dacă în aeroport amestecul limbilor dădea senzaţia de Turn Babel, aici plonjezi într-un veritabil *tunel al timpului*. Secolele nu sînt de nici un folos, totul se numără în milenii şi dinastii. Calculezi febril, dar reperele, cele cîteva, stabile, nu-ţi sînt de mare folos: Iisus, anul 0, triunghiul Cezar-Cleopatra-Antoniu, pe-aproape, Alexandru cel Mare, cu trei sute şi ceva de ani mai înainte. Tînărul macedonean şi-a putut flata orgoliul nemăsurat lăsîndu-se uns de preoţii unui cult vechi. Cu Homer purtat peste tot în lada sa de campanie*, gloriosul cuceritor a întemeiat pe malul Mediteranei *Iskenderia* (oraşul Alexandria), gest infinit mai eficient în privinţa eternizării numelui său decît acela abuziv şi neinspirat al zeificării.

După o oră petrecută în Muzeul de Egiptologie trăieşti senzaţia pe care o au probabil scufundătorii sub o anume adîncime, de unde presiunea creşte primejdios: nevoia de a reveni la suprafaţă. O mică istorie legată de unul din exponate te propulsează deasupra şi poţi să tragi o gură de oxigen. Este vorba, în fond, de un ritual de exorcizare, de un gest cu funcţie magică pus în relaţie cu un obiect de folosinţă curentă: un jilţ de lemn frumos lucrat şi împodobit cu aur. A aparţinut lui Ramses al II-lea. Postamentul pe care acesta îşi ţinea picioarele este un mozaic în care este reprezentat, cu toată fidelitatea, sîntem asiguraţi, un rege rival. Din cînd în cînd, Ramses (să mă ierte cititorii) strivea cu piciorul un sculpat peste bietul rege. Îl avea mereu la picioarele sale (de fapt, *sub* picioare) şi-l putea umili după pofta inimii. Urmează o nouă scufundare: camera mumiilor. De data aceasta eşti chiar bruscat să accepţi că intri în alt timp: ai ocazia să priveşti în faţă oameni care au trăit acum cîteva mii de ani. Aşa în-

* Biografii susţin că discipolul lui Aristotel avea o mare admiraţie pentru Homer şi ajunsese să creadă că este descendent din stirpea lui Ahile pe care să străduia să-l imite. Purta permanent cu sine o „ediţie" din *Iliada*. Cercetătorii susţin că locul pentru întemeierea oraşului Alexandria a fost ales pornind de la cîteva versete din *Odiseea*.

fășurate în bandaje albe cum sînt, par pacienții unui spital, expuși în vitrine de sticlă din rațiuni didactice. Te miri că nu se aud gemete. Dar poate ele sînt acoperite de exclamațiile mirate ale vizitatorilor. Știu unde mă aflu, nu sînt un turist inocent. Și totuși, îmi vine în minte o amintire din copilărie cînd am vizitat, la Brăila, balena Goliath (am fost, deci, în burta chitului): cei mai mari decît mine, și mai neîncrezători, au descoperit pe alocuri porțiuni de placaj și carton și au exclamat: Nu e de-adevăratelea! Ca țăranii lui Marin Preda la grădina zoologică, fascinați de girafă: „Asta e ceva care nu există!" Aici era de-adevăratelea. Pe alocuri se vedea pielea, ca un pergament dat cu ulei. Unele aveau falangele degetelor intacte, mîini mici, delicate. La altele puteai distinge chiar fizionomia. Mai ales femeile erau interesante. Unii regi își luau soții din *upper Egypt*, Egiptul de Sus, de aceea aveau pielea mai închisă la culoare și pometii proeminenți. Altfel, sînt de o frumusețe primitivă și au trăsături senzuale: o senzualitate hotărîtă de soarele mereu încins. Shakespeare însuși și-o imagina tot astfel pe Cleopatra.

Cultul morților la egipteni și tehnicile timpurii de conservare a acestora erau menite, probabil, printre altele, să împace cu moartea o populație de o extraordinară vitalitate. Mitul lui Isis și Osiris, al regenerării și fertilității, ca și adorația Soarelui sînt semnele unei asemenea mentalități. Fără să fie deposedată de mister, moartea intră în simbolistica regenerării. Ea nu este un capăt, ci un punct de plecare. Dar moartea, cu extraordinarele monumente consacrate ei, devine și un prilej de eternizare. Piramidele „care văd cerul" (Nichita Stănescu) au devenit pentru toată lumea simboluri ale veșniciei. Construirea lor este rod al unei ambiții faraonice (aici cuvîntul e la locul lui) de sfidare a timpului. Morții devin mesageri ai trecutului într-un viitor fără limite previzibile. Dar ceea ce e impresionant nu e atît grandoarea exterioară a celor trei piramide păzite de Sfinx, fără altă utilitate aparentă decît afirmarea existenței lor misterioase, cît, mai ales, „infrastructura" invizibilă, partea de *soft*, în limbajul ingineresc al zilelor noastre. Pentru că, se știe, au fost ridicate pe baza unor calcule extrem de riguroase și a unei cunoașteri totale a legilor Universului. Aceste case ale morților „trăiesc" de milenii într-o misterioasă relație cu Cosmosul. Experiențele efectuate de specialiștii biologi din țara noastră au pus în evidență faptul că în interiorul unor pi-

Un străvechi dans rituai

Pod peste Nil

ramide construite la scară, deci cu respectarea întocmai a proporțiilor, plantele au un ritm accelerat de creștere. Un miracol care ne face să credem într-unul și mai mare: descoperirea (sau redescoperirea) secretului tinereții fără bătrînețe și al vieții fără de moarte. Parafrazîndu-l pe filosoful Constantin Noica, putem spune, cu un optimism scuzabil, că, de vreme ce căutăm, am și găsit.

EPILOG

Mă aflu în situația paradoxală de a nu putea scrie mare lucru despre orașul Alexandria. În afara unor detalii exterioare privind viața străzii, la fel de frenetică aici ca și la Cairo, a cîtorva locuri — cum ar fi parcul Mountaza, în care se află fosta reședință a ultimului rege al Egiptului, sau stațiunea Aboukir, unde ești invitat să-ți alegi singur, dintr-un jgheab de lemn căptușit cu tablă, peștele care-ți va fi servit la masă — sau a unor împrejurări care contrazic cutumele de-acasă — ca imaginea plajei mediteraneene, unde nimeni nu stă pe nisip, ci la mese protejate de umbrele, în jurul cărora roiesc chelneri vigilenți și îndatoritori, și unde femeile nu poartă „costume de baie", ci intră în apă îmbrăcate în rochii —, într-adevăr, nu am putut pătrunde mai adînc în viața acestui oraș duplicitar: o față la vedere, în lumina orbitoare a soarelui, și o alta secretă, rezervată inițiaților, alimentată, aceasta, și de uriașul port a cărui respirație grea o percepi mai ales noaptea, difuz, nelămurit, dar atîtător, ca șoaptele dintr-o cameră învecinată. „Alexandria, prințesă și tîrfă! Oraș regal și *anus mundi*."

Credeam că memorialul de călătorie este spațiul cel mai eliberat de artificii (de *artifex*), genul ținut departe de orice preocupare stilistică și ferit de intruziunea lecturilor. Și totuși constat că amintirile mele despre Alexandria sînt impregnate de extraordinarele intuiții și descrieri ale lui Lawrence Durrell din romanele care compun *Cvartetul Alexandria*. Destui din oamenii văzuți în diferite împrejurări se suprapun peste personajele autorului. Pe Nessim, impecabil și princiar, l-am văzut înghițit în pîntecele moale, primitor, al unui automobil somptuos care demara în chiotele unei

liote de copii aproape goi și murdari. Melissa, cu cearcăne albastre în jurul ochilor și cu un aer tandru visător absent, se prelungea într-o dimineață pe holul de la etajul trei al hotelului *Windsor Palace* în care m-am cazat. Pe Scobie, fostul pirat cu apucături de bibliolog, l-am zărit prin geamurile murdare ale unei frizerii, cu privirea singurului ochi teafăr înfiptă în oglinda de pe peretele din față. În jurul lui, cu o paletă elastică în mînă, frizerul (bărbierul, mă rog) vînează muște. Ca și cum micile zburătoare, insistente și agresive, ca eriniile lui Sartre, ar fi o boală personală a clientului pe care bărbierul, bun la toate, o tratează cum poate. Într-o cafenea care servește și micul dejun, un picolo cu mers felin tocmai mi-a adus cornuri și dulceață de portocale. Se îndreaptă apoi către cealaltă masă (singura, în afară de a mea) ocupată unde a fost chemat: doi bărbați, doi supraviețuitori din naufragiul nopții care a trecut. De unde știu? După hainele lor: ale unuia sînt impecabile, din satin negru, ale celuilalt, cam boțite, dar nu lipsite de eleganță. Primul este Balthazar, al doilea este Darley, seducătorul narator, funcționar rebel al *Foreign Office*-ului. Acesta din urmă soarbe cu înghițituri mici, repetate, dintr-un pahar de *scotch* în care cuburile de gheață lasă dîre uleioase. Balthazar vorbește continuu, monoton, cu ochii nedezlipiți de piatra inelului purtat pe arătătorul mîinii drepte, ca și cum ar povesti ceea ce vede acolo. Într-o după-amiază, spre asfințit, pe o plajă puțin populată, am întîlnit-o și pe Justine. Purta un costum-tailleur de un mov stins, dintr-o stofă subțire, cu reflexe. Privită de departe, în lumina piezișă a soarelui, părea o flacără deasupra unei comori. Justine mergea desculță în nisip, cu capul dat pe spate, ca atunci cînd faci duș; pe la colțurile pleoapelor închise i se prelingeau lacrimi care se pierdeau în părul de la tîmple. Această atitudine de un patetism exterior nejucat era una din imaginile sumbrei și magicei amante, care radia de „inventivitatea și splendoarea unei totale generozități". Una din imaginile emblematice ale Alexandriei. Ceva mai departe, pe fîșia mereu umedă de nisip, o limuzină neagră reușea performanța de a se deplasa în același ritm cu mersul somnambul al femeii.

La întoarcere, o scurtă escală pe aeroportul din Atena. Cum timpul e prea puțin pentru a putea părăsi aeroportul, îmi caut un loc de unde să pot vedea *afară*. Printr-un geam uriaș, cît un perete, se vedeau într-o parte marea, departe, albastră, greu de separat de cerul de deasupra, și catargul unei corăbii; de cealaltă parte, pe o coastă aridă de munte urcau în neorînduială mai multe case mici (sau micșorate de distanță), albe, strălucitoare. În plan și mai îndepărtat, o vagă aglomerare de „ruine", un fel de case din care au mai rămas în picioare ici un zid, dincolo cadrul unei uși, al unei ferestre, o coloană. Și acestea, tot albe. Lumina era mare, și pură, ca în toate cărțile despre Grecia, „un cer mereu blînd", cum spune Winckelmann. În mod paradoxal, în acele momente nu am avut nici o emoție: ceea ce vedeam, marea și cerul, albastre, casele albe pe un versant golaș, stîncos de munte, ruinele, cele cîteva capre care păsteau printre niște pomișori (măslini?) scheletici îmi erau perfect cunoscute. Mi le imaginasem astfel și le văzusem astfel în atîtea albume și în reproducerile ce însoțesc cărțile despre „aventura greacă". Oricît m-am străduit, în acele puține minute, n-am reușit să descopăr cu privirea altceva, un alt cadru, particularizant, pe care să nu-l știu dinainte. Așa încît, cu trecerea timpului, nu mai sînt deloc sigur dacă am privit cu adevărat prin geamul acela mare cît un perete și am văzut ceea ce am văzut sau, pur și simplu, fiind vorba de Grecia, memoria îi asociază pe loc numelui imaginile cele mai tipice depozitate de-a lungul timpului.

Pentru că, probabil, în nici un alt caz nu e mai mare numărul de „adevăruri primite" ca în acesta al vechii Grecii. Ca afirmațiile despre seninătatea elinului, absența tragicului la Homer, „bucuria existenței senzuale" a personajelor acestuia de care vorbește între alții E. Auerbach în *Mimesis*.

Mă văd nevoit să pun punct acestor „note de călătorie", constatînd depărtarea progresivă față de proiectul inițial. *Criptomnezia*, ca simptom al memoriei livrești, înainte de a mi se releva ca un posibil instrument de diagnosticare a unei anume mentalități literare (postmoderniste), a fost o afecțiune resimțită „pe propria piele".

■ **PETRE RĂILEANU**

MASCAREA ELICOPTERELOR

Problema protecției elicopterelor pe cîmpul de luptă modern presupune, printre altele, asigurarea mascării acestora față de diferite mijloace tehnice de cercetare. Se apreciază că unul din dispozitivele de mascare moderne ce ar putea intra în dotarea elicopterelor îl constituie un sistem de fumizare heliportat. Acesta este format din două baterii de cinci aruncătoare de grenade fumigene (cal. 84 mm) care, în urma lansării grenadelor, pot crea, la 100 m în fața elicopterului, în numai două secunde, o perdea de fum cu lățimea de 160 m. Greutatea totală a bateriei de cinci aruncătoare este de 20,5 kg.

VIKINGII

de HOWARD La FAY

Timp de aproximativ 250 de ani, de la sfîrşitul secolului VIII e.n. şi pînă la jumătatea secolului XI, cea mai mare parte a lumii cunoscute pe atunci a căzut pradă invadatorilor nemiloşi care se numeau vikingi. Navigînd către sud, din ţinuturile lor scandinave, aceşti bărbaţi ai nordului au terorizat o Europă şi aşa fărîmiţată prin decăderea imperiului lui Carol cel Mare.

Vikingii au pus bazele unor comitate şi regate, de la Tamisa şi pînă la Volga. Deşi barbari (comparîndu-i cu europenii civilizaţi pe care i-au supus), ei au lăsat o amprentă de neşters în istorie. Au dominat Rusia. Au traversat Atlanticul cu cinci sute de ani înaintea lui Columb. Reactoarele care trec peste vastele ţinuturi arctice utilizează un principiu de navigaţie folosit pentru prima oară de către căpitani vikingi! Chiar şi zeii lor trăiesc în denumirile noastre (în limba engleză, n.t.) pentru zilele săptămînii — Thursday, marţi, este ziua lui Thor, Friday, vineri, îi aparţine lui Frigg.

„Pustiirea adusă de păgîni a distrus cumplit biserica lui Dumnezeu din Lindisfarne, prin violuri şi uciderî". Această remarcă succintă din Cronica anglo-saxonă a Britaniei anilor 793 marchează brusca explozie vikingă în curentul principal al istoriei. Păgînii, care au devastat pînă la temelie micile insuliţe de pe coasta răsăriteană a Britaniei, navigaseră peste o mare agitată în ambarcaţiuni instabile, cu borduri libere extrem de mici. Veniseră dinspre ceţurile nordului, purtînd la prova fragilelor lor vase capete sculptate de şerpi şi dragoni. Ce nu puteau lua cu ei, ardeau. Atît de nenumărate şi de crîncene erau incursiunile lor, încît congregaţiile din întreaga Europă se rugau: *„A furore Normannorum libera nos, Domine"* (Fereşte-ne, Doamne, de furia oamenilor din nord). Originea numelui viking se pierde în negura vremii. Surse ale timpului atestă doar faptul că circula mai degrabă ca verb decît ca substantiv şi că în întreaga Scandinavie „to go viking" (de la to go — a pleca, a merge) însemna îmbarcarea pentru o expediţie de jaf şi pustiire. La fel de buni negustători ca şi războinici, în timpul raidurilor făceau şi comerţ, iar pe măsură ce lumea lor se lărgea, cu o frecvenţă din ce în ce mai mare au început să se stabilească în ţinuturile cucerite. Aceşti giganţi bărboşi, care se închinau unor idoli străini şi căutau cu aviditate gloria în moarte mai degrabă decît pacea în timpul vieţii, nu erau indiferenţi faţă de lumile necunoscute. În acea eră pre-copernicană, toată lumea ştia că misterul cenuşiu al Atlanticului de Nord ducea doar către viitoarea clocotindă de monştri de la capătul unei lumi plate. Totuşi, generaţii de navigatori nordici se îndreptau neobosit spre Apus. În depărtările oceanului ameninţător ei au colonizat insulele Orkney, Shetland, Feroe, Hebridele, Islanda, Groenlanda. Şi chiar înainte de încheierea primului mileniu, vînturile potrivnice au purtat un comandant, Bjarni Herjulfsson, dincolo de ţărmul de destinaţie, Groenlanda. Înainte de a porni în călătoria de înapoiere, el a acostat într-un ţinut „cu dealuri joase, bine împădurit" — America...

Fiordurile erau străbătute cu corăbiile lungi

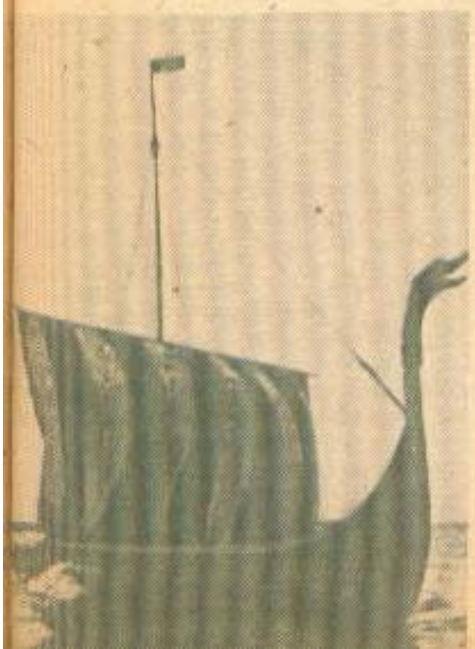

Sculptură pentru galion

Religia antică a nordului implica puţină teologie şi nu făcea promisiuni de salvare. Un anume gen de nemurire îţi asigurai murind în luptă. Apoi, războinicii denumiţi valkiri (mesageri ai zeului Odin, n.t.) te duceau în Valhalla, ca să benchetuieşti cu mied şi carne de porc, pînă în timpurile îndepărtate cînd zeii înşişi — în acea religie fatalistă chiar şi zeii erau condamnaţi — cădeau în bătălie în faţa puterilor întunericului. Superstiţiile deţineau importanţa supremă. Dintre toate calităţile de dorit pe care le putea avea un om, norocul ocupa o poziţie privilegiată faţă de măiestrie, inteligenţă sau virtute. Cînd un nordic decidea să pornească într-o expediţie de pradă, el îşi căuta un comandant faimos pentru norocul ce-l purta spre victorii. Credinţa îmbibată de sînge a vikingilor era echilibrată de pasiunea lor pentru poezie. Arta poeţilor de curte — numiţi *skold* — urma o formulă complexă, rigidă, care implica aliteraţia, rima interioară şi metaforele elaborate numite *kenning*. „Sprijinitorul şoimului", de exemplu, reprezenta un „kenning pentru mînă", deoarece pe mîna lui se odihnea şoimul de vînătoare, o bătălie putea fi „înroşirea ierbii" sau „cîntecul magic al valkiriilor". Sîngele devenea „rouă rănită", iar uciderea duşmanului însemna „să hrăneşti corbii" sau „să saturi vulturii". Nici un rege care se respecta nu se aventura

într-o bătălie fără a-și asigura slăvirea printr-un *skold* aflat în spatele scutului său. Arta poeziei, bine mînuită, putea chiar să oprească mînia regelui. Egil, unul dintre cei mai mari poeți, a căzut în mîinile dușmanului său declarat, regele Eric Bloodax. Peste noapte, știind ce-l așteaptă, Egil compune o poezie uluitoare, din douăzeci de strofe, pe care a doua zi o recită în fața tronului, proslăvind pe cel care-l capturase și scăpînd astfel de la moarte.

—

Dacă vorbele unui *skold* puteau salva viața, la fel de bine puteau să acompanieze și moartea. În bătălia pentru Stiklestad (secolul al XI-lea), *skold*-ul Thormod își smulse din piept o săgeată trimisă de dușmani, îi studie vîrful și declară: *„Bine ne-a mai hrănit regele. Sînt gras pînă și la rădăcinile inimii"*. După care căzu mort [...]

Pe parcursul aproape întregii ere vikinge, regii sau conții — așa numiții *jorls* — domneau în mari ferme și principala preocupare a „curtenilor" — mai cu seamă în amurgul prelungit al verii — erau bețiile. Ei aveau o capacitate aproape nelimitată de îngurgitare a mierii — o băutură făcută din miere fermentată. *Saga* (povestiri specifice vechii literaturi scandinave, n.t.) ne informează că regele suedez Fjolnir a pus capăt unei nopți de petreceri sărind într-un hîrdău cu mied, unde — probabil în culmea fericirii — s-a și înecat. O cronică arată că Athils a pierit după ce a închinat mai multe cornuri de băut la moartea unui dușman. Sveigdir a pornit amețit în urmărirea unui pitic și nu a mai fost văzut niciodată. Gudrod, care capturase și dorea să ia de soție o prințesă ce i se împotrivea, s-a prăbușit, abrutizat de băutură, în patul nuptial, unde a fost măcelărit de un agent al neîndupleca tei mirese.

Înmormîntările din epocă — sursa cea mai importantă a arheologilor — urmau un model anume de incinerare și înhumare, de obicei împreună cu armele, obiectele casnice și hrana. Un bărbat sau o femeie de rang înalt merita drept sepulcru o navă echipată pe de-a-ntregul, cai, cîini și sclavii uciși întovărășeau mortul în această ultimă călătorie. Oamenii aflați pe ultimele trepte ale ierarhiei sociale erau înmormîntați cu bărcile lor. Cei foarte săraci aveau mormintele acoperite cu pietre dispuse în așa fel încît să marcheze conturul unei bărci. Arheologia oferă o imagine complementară despre o societate primitivă bazată pe agricultură, pescuit, vînătoare

În căutarea vestigiilor

și creșterea animalelor. Geografia — fiordurile Norvegiei, rețeaua de lacuri și torenți a Suediei, cele cinci sute de insule ale Danemarcei — i-a îndreptat de la începuturi pe scandinavi către mare. Începînd cu epoca bronzului, ei au excelat în construirea de ambarcațiuni rapide, solide. Afinitatea pentru navigație marchează, de fapt, fiecare fază a istoriei scandinavilor.

„Înainte de vikingi — spune custodele de la Muzeul de antichități din Oslo — *Scandinavia era o societate închisă în sine. Suedezii, norvegienii și danezii vorbeau o limbă comună și știau prea puțin despre lumea din afara Scandinaviei. Chiar înaintea erei vikinge avem dovezile unei bruște explozii demografice. Ținutul nu mai putea suporta o populație prea mare. Așa că s-au îmbarcat pe navele lor - cele mai minunate din întreaga lume - și au pornit către țărmurile mai bogate din sud. Aceste nave, mai degrabă decît cei care le conduceau, au premers erei vikinge. Cu toate posibilitățile tehnologiei moderne, nu ai putea construi o corabie mai potrivită mersului pe mare."* Fiecare navă (din cele văzute de autor la muzeul amintit, n.t.) a servit drept sepulcru: *Gokstad* pentru un comandant de navă, *Oseberg* pentru o femeie de rang înalt. Cînd arheologii au dat la iveală corabia *Oseberg*, în 1940, au găsit rămășițele pămîntești a două femei: una bătrînă și reumatică, cealaltă tînără și care fusese deplin sănătoasă. Savanții sînt de părere că tînăra a fost sacrificată

Vikingii calcă în picioare tot ce le stă în cale și nimeni nu li se poate împotrivi

Destinul zbuciumat al pelegrinilor

pentru a-şi însoţi stăpîna în drumul ei prin moarte. În mormînt au mai fost găsite sculpturi în lemn de o extraordinară complexitate, corturi pliante pentru a fi folosite la bord, ornamente, piese de îmbrăcăminte şi două bărcuţe elegante descoperite în tumulusul Gokstad. *„Vechii nordici* — afirmă custodele — *erau obsedaţi de corăbii. Aveau pentru ele o consideraţie comparabilă cu cea a aristocraţiei britanice din secolul al XI-lea pentru cai. În esenţă, corăbiile* Gokstad *şi* Oseberg *sînt opere de sculptură. Constructorii lucrau fără planuri. Dădeau forma carenei cu mîna şi ochiul, după care potriveau nervurile de fundul vasului".*

Născuţi parcă pe navele lor rapide, conduşi de pofta de glorie şi de aur, scandinavii au erupt în forţă în secolul al IX-lea. Danezii şi norvegienii îşi conduceau, în general, ambarcaţiunile lor lungi în jos, prin Marea Nordului, către coastele bogate şi prost apărate ale Britaniei, Irlandei şi Europei continentale. Suedezii au pătruns prin vastele păduri de mesteceni şi prin stepele Rusiei. Urmînd cursurile rîurilor şi lacurilor, navele lor s-au îndreptat tot mai mult către sud, de-a lungul Volgăi şi Niprului, către pieţele Bagdadului şi Bizanţului. Duceau cu ei blănuri, miere, ambră, ceară şi — mai ales — sclavi blonzi pentru a-i schimba pe mărfurile şi argintul Orientului. Energicii suedezi au obţinut repede supremaţia în faţa populaţiei băştinaşe. În principalul lor centru comercial din nord, Novgorod — numit de ei Holmgărd — conducătorii lor guvernau în calitate de prinţi. Documentele timpului ce se referă la aceşti negustători-colonişti îi numesc ruşi (probabil o deformare a cuvîntului finlandez pentru termenul suedez routsi). În orice caz, ei au dat numele întregii ţări — Rusia. Un arab, Ibn Fadlan, scrie despre o întîlnire cu ei pe Volga: *„Nu am văzut niciodată exemplare mai reuşite din punct de vedere fizic"*, dar erau *„cele mai murdare dintre creaturile lui Dumnezeu"*. *„Nu poartă tunici, nici caftane, însă bărbaţii au un veşmînt care acoperă jumătate din trup, lăsînd o mînă liberă"*. Arabul este martorul unei înmormîntări, pe o corabie, a unui comandant viking: *„I se adună bunurile şi se împart în trei părţi (...) O sclavă tînără s-a oferit să fie arsă împreună cu stăpînul ei. Corabia a fost trasă pe uscat şi ridicată pe un postament cu multe lemne îngrămădite dedesubt. Au înălţat apoi un cort pe punte, în care au aşternut o saltea de brocart. Au îmbrăcat cadavrul cu veşminte bogate; l-au dus în cort şi l-au aşezat pe saltea. Au pus nabid* (probabil bere, n.a.) *şi hrană şi arme lîngă el, au mai adus un cîine pe care l-au tăiat în două şi l-au lăsat pe corabie. Au luat două vaci pe care le-au tăiat în două şi le-au lăsat pe corabie. Au alergat doi cai pînă cînd au asudat, apoi i-au tăiat în bucăţi cu o sabie şi i-au pus pe corabie".* Ajunsă la bord, sclava a întîlnit-o pe bătrîna numită „Îngerul morţii", care trebuia s-o ucidă. *„Apoi au venit bărbaţi cu scuturi şi bete. Fetei i s-a dat o cupă cu nabid; cînta cînd a luat-o şi apoi a băut-o. Am văzut că era tulburată. Apoi bătrîna a apucat-o de cap şi a făcut-o să intre în cort... Acum bărbaţii au început să lovească în scuturi cu bîtele pentru ca strigătele ei să nu poată fi auzite iar celelalte sclave să nu se sperie şi să încerce să scape de moartea alături de stăpînii lor. În interiorul cortului, fata a fost întinsă alături de cadavru şi omorîtă prin lovituri de pumnal şi strangulare. Apoi rudele cele mai apropiate ale mortului au dat foc corăbiei. Flăcările au înghiţit lemnele, apoi corabia, cortul, bărbatul, fata şi tot ce era pe corabie."*

De patru ori vikingii au străbătut Marea Neagră şi au atacat Constantinopolul, cunoscut sub numele de Miklagard — Marele Oraş. Impresionaţi de talentul acestor luptători, împăraţii bizantini au recrutat un corp special de nordici pentru armata lor, numindu-l Garda varangiană. Timp de mai bine de două secole, varangienii au servit Bizanţul.

În timp ce vikingii suedezi îşi grăbeau prin Rusia drumul spre propria lor pieire etnică, danezii şi norvegienii jefuiau Europa Apuseană. Insulele Britanice, cu cîmpiile lor fertile, îi atrăgeau ca un magnet pe scandinavii avizi de pămînt. Mai întîi au venit norvegienii, atingînd colţul nordic al Scoţiei şi trimiţîndu-şi corăbiile lungi, împinse de vînturi prielnice, către Marea Irlandei. Pe drum ei au jefuit şi colonizat o

serie de insule. Ţinta lor era însă Irlanda; aici şi-au făcut de cap fără milă. Prin anul 845, norvegienii au ocupat porturile fortificate de la Galway, în vest, pînă la Cork, în sud. Tot ei au construit şi oraşul care a devenit mai tîrziu cunoscut sub numele de Dublin. Nu departe de centrul oraşului modern, arheologii au dat la iveală urmele aşezării iniţiale. În 834, vikingii danezi au apărut în mare forţă patrulînd în lungul Mării Mînecii. În Franţa, ei au navigat de-a lungul Loirei şi au jefuit Nantes, au navigat în lungul Senei şi au pustiit Parisul. Cuvintele călugărului Ermentarius de Noirmoutier răzbat prin secole ca o litanie: *„Vikingii calcă în picioare tot ce le stă în cale şi nimeni nu li se poate împotrivi"*.

Iniţial, cei mai mulţi dintre nordici porneau în expediţii numai vara. Dar la mijlocul secolului IX mulţi îşi fac reşedinţe semipermanente pe ţărmurile Franţei, iernînd acolo şi pătrunzînd adînc spre interior. Apoi, probabil pentru întîia oară, teribilele nave dragon au pătruns în plăcutele ape albastre ale Mediteranei. Ne-

Relief de portal

maiîntîlnind rezistenţă, echipajele au prădat litoralul nord-african, cunoscînd rara plăcere de a captura primii oameni cu piele neagră pe care îi văzuseră vreodată; îi numeau „oamenii albaştri".

Au acostat şi în Spania, au devastat Balearele şi Franţa sudică şi au iernat în Delta Ronului. Au prădat oraşele din regiune, în mod sistematic, inclusiv Arles şi Nîmes. Navigînd mai departe, spre Italia, au trecut Pisa prin foc şi sabie. În timpul călătoriei de înapoiere, vikingii au suferit o înfrîngere severă în înfruntarea cu o flotilă maură pornită pe răzbunare. Vasele care au reuşit să scape s-au grăbit către nord, oprindu-se în Navarra pentru a cuceri Pamplona şi a stoarce o imensă sumă în schimbul prinţului captiv al acesteia. În sfîrşit, în 862 flota greu încercată ancora din nou în Loira. Fuseseră pierdute 40 de corăbii, dar vikingii care au supravieţuit s-au acoperit de glorie şi au dobîndit avuţii imense.

În jurul anului 900, puţină pradă mai rămăsese de-a lungul rîurilor franceze. Călugării îşi abandonează mînăstirile, fermele erau lăsate în paragină. Totuşi, în prima decadă a secolului al X-lea, o armată daneză condusă de un norvegian pe nume Hrolf venea să jefuiască ceea ce mai rămăsese în valea inferioară a Senei. În 1911, regele franc Charles cel Simplu a cedat toate pămînturile pe care Hrolf le ocupa, în schimbul păcii. Creştinat în 912, Hrolf şi-a împărţit mai apoi proprietăţile printre urmaşi. Cu toţii au adoptat obiceiuri franceze şi, în decurs de două generaţii, şi-au însuşit şi limba. Numele lor, *nordmanni*, sau nordici, s-a transmis noii lor patrii sub denumirea de Normandia.

În timp ce Irlanda şi Europa de vest sufereau amarnic, Anglia a simţit, şi ea, din plin furia asalturilor vikinge. În mod succesiv, Londra, Rochester, Canterbury şi Winchester au căzut pradă invadatorilor. În curînd, ţărmurile viermuiau de adevărate armate.

.....

Între anii 800, cînd primii nordici au colonizat insulele Feroe, şi 1000, cînd au păşit pe ţărmul Americii de Nord, navele lor au explorat mai bine de 3 000 de mile de ocean necunoscut. Se pune din ce în ce mai pregnant întrebarea: cum navigau? Răspunsurile abundă: nordicele *saga* indică o *solarstein*, sau piatra soarelui, care putea indica poziţia soarelui şi cînd era cer acoperit, în tot timpul anului. Instrumentele moderne, denumite compase solare, filtrează lumina soarelui printr-un sistem de lentile polarizatoare. Ţinînd lentilele deasupra capului, un navigator poate determina direcţia soarelui. Urmărind acest fir, dr. Ramskon a descoperit că anumite cristale găsite în Scandinavia şi Irlanda posedă proprietăţi naturale de polarizare. Aceste cristale se comportă la lumina solară la fel cu compasele moderne...

.....

Pe la jumătatea secolului al XI-lea, amurgul zeilor a prevestit şi apusul lumii vikinge.

■ **Traducere şi adaptare de**
IULIANA GHELIUC

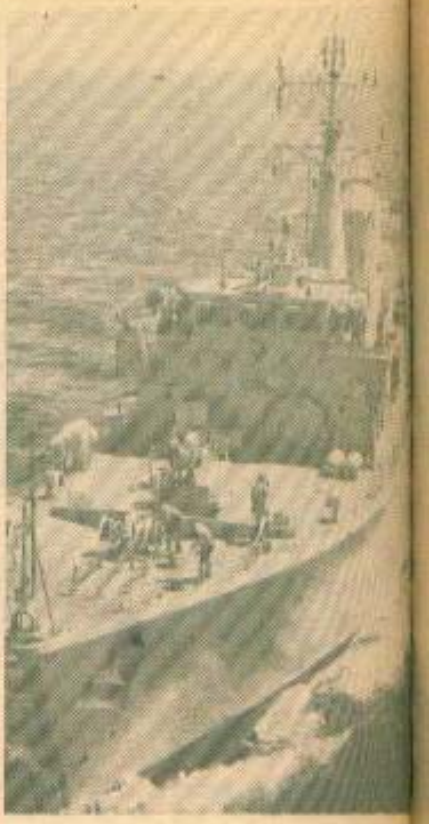

DRAGOR DE MINE

În Italia se va realiza un dragor cu un deplasament de 1314 t, care are coca construită din lemn şi îmbrăcată în material plastic. Dispune de patru motoare Diesel cu o putere totală de 2400 C.P. şi de o staţie de hidrolocaţie compusă din două hidrolocatoare remorcate: unul pentru descoperire, altul — pentru clasificarea ţintelor. Dragorul mai are în dotare un vehicul submarin telecomandat pentru neutralizarea minelor, care poate opera pînă la o distanţă de 1500 m faţă de dragor. Acest vehicul dispune de o cameră de luat vederi, faruri puternice, braţe articulate prevăzute cu foarfeci şi încărcături explozive.

RECORDURI
ALE ZEULUI MARTE

Primul exemplar al enciclopediei recordurilor a apărut la 27 august 1955 la inițiativa lui sir Bever, directorul coordonator al editurii Guinness. Peste numai cîteva luni, cartea s-a situat pe primul loc în lista best-seller-urilor lumii, poziție pe care o deține și în zilele noastre, cu excepția anilor 1957 și 1959 cînd nu s-a editat. Orice cititor, indiferent de vîrstă, găsește în această enciclopedie ceva care să-l intereseze.

CEL MAI VECHI CONFLICT

O lance ruptă, descoperită în aprilie 1911 într-o localitate din comitatul britanic Essex, de H. Warren — pare să fi fost confecționată cu 200 000 de ani î.e.n. (metoda stabilirii vechimii cu ajutorul carbonului radioactiv s-a dovedit a fi limitată ca posibilități pentru fixarea vîrstei lăncii), devenind astfel cea mai „bătrînă" armă ofensivă din lume.

CEL MAI LUNG RĂZBOI

Cel mai lung a fost razboiul de o sută de ani între Anglia și Franța care a durat 115 ani (1338—1453), deși cele două cruciade — de la prima (1096—1104) pînă la ultima (1270—1291) au durat 195 de ani și, toate împreună, au constituit același „război sfînt". Elvețianul J.J. Babel a calculat că din anul 3500 î.Ch. s-au înregistrat numai 292 de ani fără războaie.

CEL MAI SCURT RĂZBOI

A fost cel între Marea Britanie și Zanzibar (în prezent parte a Tanzaniei) care a avut loc între orele 9,02 și 9,40 dimineața la 27 august 1896. Flota militară a Marii Britanii, comandată de contraamiralul sir G. Rowson (1843—1910), a declarat ultimatum sultanului impostor Said Khalid pentru a părăsi palatul și a se preda. Ultimatumul a fost acceptat după un bombardament de 38 de minute. Noul sultan Khamoud ibn Muhammad i-a conferit lui Rowson „Steaua cu briliante a Zanzibarului".

RĂZBOAIELE CELE MAI SÎNGEROASE

Pînă în prezent, războiul cel mai sîngeros este considerat cel de al doilea război mondial (1939—1945), în timpul căruia totalul pierderilor, atît militari cît și persoane civile din întreaga lume, se ridică la 54 800 000, din care 25 de milioane cetățeni sovietici și 7 800 000 chinezi (civili). Țara care a avut cei mai mult de suferit a

fost Polonia — din populația ei de 27 007 000 locuitori au pierit 6 028 000, adică 22,2 la sută. Totalul pierderilor militare în cel de al doilea război mondial a fost de 15 600 000 persoane față de 9 700 000 în primul război mondial.

Pentru Anglia, pierderile militare cele mai mari au fost înregistrate în prima conflagrație mondială din acest secol (1914—1918) și anume 765 399 uciși din efectivul de 5 500 000 al forțelor armate, adică 13,9 la sută. În cel de al doilea război mondial, aceste pierderi s-au cifrat la 265 000 persoane din efectivul de 5 896 000 (4,49 la sută).

În războiul Paraguayului, 1864—1870, împotriva Braziliei, Argentinei și Uruguayului, populația acestor țări a scăzut de la 1 400 000 locuitori la 220 000 supraviețuitori, din care numai 30 000 bărbați adulți.

Medicul militar William Bradon (1811—1873) a fost singurul supraviețuitor din cei 16 000 militari în timpul retragerii din Kabul, care a durat șapte zile. Calul său a murit la două zile după ce medicul a sosit la Djelallabad — India, la 13 ianuarie 1842.

CEL MAI SÎNGEROS RĂZBOI CIVIL

Cel mai sîngeros război civil din istorie a fost *răscoala* taipinilor din China în care exponenții intereselor țărănimii din dinastia de sud, Maciu, au luptat împotriva trupelor guvernamentale ale manciurienilor din China între 1851—1864. Răscoala a fost condusă de Hun Siuțian care se considera fratele mai mic al lui Iisus Christos. Trupele sale se numeau „Taipin tien kue", adică împărăția cerească a păcii mărețe. Potrivit unor calcule, au pierit între 20 de milioane și 30 de milioane de oameni, din care 100 000 uciși de armatele guvernamentale în confruntarea de la Nankin, care a avut loc la 19—21 iulie 1864.

CEL MAI COSTISITOR RĂZBOI

Pierderile materiale ale celui de al doilea război mondial depășesc cu mult pierderile tuturor războaielor anterioare, luate la un loc, și sînt evaluate la 1,5 trilioane de dolari. Pierderile materiale ale Uniunii Sovietice sînt, conform calculelor efectuate în mai 1959, de 2 500 000 000 000 ruble (100 000 milioane franci vechi), iar cele ale S.U.A. — de 530 000 milioane dolari. Pierderile Marii Britanii în cel de al doilea război mondial s-au ridicat la 34 423 milioane franci vechi, de peste cinci ori mai mari decît cele suferite de ea în primul război (6 700 milioane franci vechi) și de 158,6 ori decît cele înregistrate în războiul burilor din 1899—1902 (217 milioane franci vechi).

CEL MAI BĂTRÎN SOLDAT

Cel mai în vîrstă soldat al tuturor timpurilor a fost, se pare, John B. Solling din armata Confederației Statelor Americii, ultimul veteran rămas în viață în războiul civil american (1861—1865). A murit la Kingsport, statul Tennessee, la 16 martie 1959, la vîrsta de 113 ani și o zi.

BĂTĂLIILE CELE MAI SÎNGEROASE

Lupta soldată cu cele mai mari pierderi în oameni (militari) a fost cea de la Somma, Franța (1 iulie — 19 noiembrie 1916) în care s-au înregistrat 1 043 896 uciși, din care 623 907 persoane de partea Antantei (dintre ei 419 654 englezi) și 419 989 germani. Cifra dată de Germania — aproximativ 670 000 persoane ucise — este apreciată ca neveridică. Canonada se auzea chiar și în împrejurimile Londrei. Lista cea mai lungă de pierderi în oameni a fost alcătuită după bătălia de la Stalingrad (circa 2 100 000 persoane) care a luat sfîrșit la 31 ianuarie 1943 prin capitularea trupelor germane, comandate de feldmareșalul Fridrich von Paulus (1890—1957). Trupele sovietice au fost comandate de generalul Vasili Ciuikov. După lupte, din cei 500 000 de locuitori antebelici ai orașului mai supraviețuiseră doar 1 515 civili. La ultima bătălie a Armatei Roșii pentru Berlin (16 aprilie — 2 mai 1945) au participat 3 500 000 luptători, 52 000 de tunuri și puitoare de mine, 7 750 tancuri și 11 000 avioane, de ambele părți.

ÎN ANTICHITATE

Istoricii contemporani apreciază critic cifrele pierderilor atribuite unor bătălii din antichitate, ca lupta de la Platei (grecii împotriva perșilor — 250 000 persoane) din anul 479 î.Ch., sau de 200 000 persoane ucise într-o singură zi la Chalons, Franța, în anul 451 (hunii împotriva romanilor).

Traducere și adaptare:
DONCA IȘTOC

MANSON

America, America!

Eroare totală. Fără măsură. Cum să înțelegem America de neînțeles? Trecutul ei de cuceriri interioare, de exterminări și de sînge, orașele sale de frontieră unde lumea se omoară pentru un „da" sau „nu", bandele sale de ucigași călare, vînătorii de recompense, asasinii pentru 50 de dolari, mafia sa făcînd să domnească feudalitatea crimei în frunte cu Al Capone, Dillinger, Bonnie și Clyde, Ma Barker, Boby Face Nelson, criminalii pe bază de contract, mai reci decît șerpii, hoinari isterici care trag la întîmplare în mulțime, puștanii de 15—18 ani, colcăind de violență, care ucid numai fiindcă așa au văzut pe ecranele de cinema sau televizor, dezechilibrați psihic doborînd, ca pe niște iepuri, președinți și vedete, jungla sa de vile unde drogul dă tircoale ca o fiară halucinantă.

America, America!

Pelerini care cîntă psalmi din Biblie în camera bordelului celui mai sordid, pastori ai zecilor de religii, profeți ai miilor de secte, puritanismul ofuscat și enormul exhibiționism.

Și în fața mirajului Oceanului Pacific — California: paradisul visului american. Și, în același timp, infernul său. O luxoasă vilă este situată în cartierul hollywoodian Bel Air, 10 050 Cielo Drive. Seara zilei de 8 august 1969. Nimic șocant: nici o petrecere, nici o orgie. Doar prietenii și invitații tinerei actrițe Sharon Tate de 26 de ani, fiica unui colonel, soția regizorului Roman Polanski, vedeta filmului lui Polanski, diabolico-sadic, „Balul vampirilor". Era însărcinată în opt luni. Era cald. Îmbrăcată într-o fustă largă, lejeră, Sharon vorbea cu Jay Sebring de 35 ani, cu o reputație de play-boy, celebrul coafor al Hollywoodului care se bucura de o clientelă selectă: Paul Newman, Steve Mac Queen, Peter Lawford etc. Întins pe o sofa din living, Voityck Frokowski de 37 de ani, un amic din copilărie al lui Polanski, visa cu ochii deschiși. Era drogat, starea lui normală, viciu întreținut de Abigail Folger, 25 de ani, fiica unui industriaș care în camera de trecere răsfoia o carte. Își luase deja doza de drog înainte de masă și aștepta, obosit, să adoarmă.

În parcul vilei, Steven Parent, 18 ani, îl înlocuise la gardă pe colegul său Garretson, 19 ani. În Beverly Hills, Malibu, Bel Air, poți întîlni sub toate formele sale mișcarea hippy: pretutindeni comunități de tineri invocă dragostea universală și pacea (războiul din Vietnam încă nu a ieșit din conștiința americanului), îmbrățișează pe polițiști, oferă flori trecătorilor, scriu poeme de fraternitate, creează „pop muzic" și ascultă pe Bob Dylan și Joan Baez, înainte de a se arunca în ritmuri abrutizante însoțite de urlete, îl adoră pe John Lennon, intelectualul Beatles-ilor (care cumpărase o insulă în largul coastelor Irlandei, unde dorea să fondeze un falanster al tuturor libertăților), își permit orice fantezii sexuale și se plimbă cu părul în vînt în numele inocenței și bunătății umane.

Aceasta-i California, o Californie colcăind de delicte, de sectanți ai tuturor dumnezeilor morți sau vii ai pămîntului, profeți fellinieni bolborosind viziuni incoerente, hipnotizatori scrîntiți, chitariști, rătăcitori. Acești hippies s-au vrut la început Iisușii Lumii Noi, pentru ca apoi să cultive anarhia și violența. Peste toate acestea planează norul radioactiv al drogului, care poate răvăși întreaga societate, producînd pretutindeni metastaze mortale. Drogul a devansat toate celelalte priorități ale problematicii americane: dezarmarea, șomajul, concurența japoneză, Orientul Mijlociu...

9 august 1969.

„În viața mea — declara sergentul Klorman — n-am văzut un spectacol atît de îngrozitor, insuportabil. Pe pajiște zăceau întinși un bărbat și o femeie, împușcați. Femeia era într-o cămașă de noapte transparentă; bărbatul într-o ținută hippy, cu pete de sînge ce păreau flori. Capul și fața cadavrului erau crunt lovite, pieptul și mîinile purtau semnele a zeci de lovituri de pumnal." Mai tîrziu, Susan Atkins, una din monstruoasele ucigașe din banda lui Manson, avea să povestească: „Frokowski, plin de sînge, încerca să fugă înspre poartă, după care se prăbuși, strigînd zadarnic după ajutor".

În cameră, polițiștii au fost martorii unei viziuni de coșmar: două corpuri, ca două marionete legate de gît cu un fel de fir de nylon, parcă ar fi fost spînzurate. O femeie de 26 de ani cu o burtă enormă era sfîrtecată de 15 lovituri de pumnal. Susan Atkins relatează liniar «Suspina și ne implora, „Nu mă ucideți. Aștept un copil". I-am zis: „Ascultă, tîrfuță, puțin îmi pasă că ești însărcinată. Trebuie să mori, asta-i tot»».

În celălalt colț, un bărbat scopit. Pe perete, asasinul în demența sa a scris, cu litere din sîngele victimelor, „Pigs" (Porcii) și „Helter-Skelter" (titlul unui cîntec al Beatles-ilor „Scapă cine poate").

Patru morți? Nu... Un al cincilea cu capul ciuruit de patru gloanțe căzut pe volanul unei mașini parcate: Tînărul gardian Steven Parent n-a mai avut timp să fugă...

48 de ore mai tîrziu are loc un al doilea masacru, nu departe de Cielo Drive. S-au descoperit cadavrele a doi comersanți bogați, soții La Bianca, suprimați după același scenariu. Pe pereți din nou era scris „Porcii". Trecuseră două luni de la cumplitele asasinate. Autorii rămăseseră neidentificați. Într-o celulă a închisorii Santa Monica din Los Angeles se afla o tînără de 19 ani care interesa în mod deosebit poliția. Numele ei: Susan Atkins. O hipistă debusolată, deocamdată. Polițiștii au prins-o în 10 octombrie, în cursul unui raid în Valea Morții, deșertul torid al Californiei. Într-un loc numit Barker Ranch (în realitate niște cabane în ruină, unde locuiau cîțiva minori, coborîți parcă direct dintr-un roman de Caldwell) s-a năpustit o familie de hippies, înarmată cu cuțite, puști, revolvere, telescoape și talkies-walkies. Copiii, amenințați să-și ia tălpășița, îi reclamă la poliție. În obiectivul binoclurilor apărură 26 de creaturi (bărbați, femei și copilandri), din care doi într-o stare alarmantă de denutriție. Li se confiscară armele, iar trei sferturi dintre ei fuseseră arestați sub incidența unor delicte diverse. Din acest lot, Susan Atkins se bucura de o atenție specială, fiind bănuită de a fi participat la 25 iulie 1969 la uciderea cu lovituri de cuțit a unui muzician de 34 de ani, Gary Hinman. La 5 august 1969, Susan Atkins este arestată și apoi eliberată pe cauțiune. La 9 și 11 august 1969 urmează asasina-

tele descrise mai sus. În octombrie, poliția o pescuiește pentru a doua oară pe Susan, „membră de drept" a unei „familii" ce avea în frunte un profet-dictator, un oarecare Charles Manson.

În celulă, poliția americană „plantase" pe miss Nadel, „omul ei" care își îndeplinise serviciul de minune, implorînd-o pe Susan să o coopteze în familie. „Ah, e dificil, trebuie să devii sclava lui Satan", îi explică reținută colega de cameră. „Trebuie să crezi în Iisus și Satan, reîncarnate în una și aceeași persoană: Charlie Manson". Miss Nadel e gata să facă orice. „Chiar orice?" „Da, da..." „De exemplu..." Și Susan îi dăduse o temă de orgie sîngeroasă, față de care miss Nadel mimă un entuziasm manifest. Membrii familiei Manson cad unul după altul: mai întîi Mac Kinney (Texas), zis Tex, 24 de ani, apoi Patricia Krenwinkel, 21 de ani, și după o lună, însuși Manson.

Acest Iisus, atunci în vîrstă de 34 de ani, era fiul unei prostituate care își avea domiciliul mai mult în închisoare. Copilul urmă traseul clasic în asemenea cazuri: azil — casa de corecție — închisoare.

În 1967 avea la activ deja 13 ani de detenție pentru furturi, atacuri cu arme, șantaj, trafic de influență, acte sexuale violente asupra unor partenere în prealabil drogate. Decepționat de această experiență, în același an, Manson s-a stabilit la San Francisco, intrînd într-o lume nouă, mirifică pentru el, cea a hippy-lor. La cei 34 de ani ai săi, încărcați cu aventuri excepționale, el se proclamă, nu fără umor, atît Iisus cît și Satan. Discipolii trebuiau să-l asculte necondiționat. În închisoare, Manson citise numeroase cărți de ocultism. O privire întunecată și în același timp fascinantă îl ajuta să domine pe adepții sectei cu demența lui. Discipolii începuseră să se înmulțească, Manson îi educa, compunîndu-le cîntece „atît de vesele și totuși atît de triste", după cum mărturisise emoționată în prag de leșin Linda Kasabian. Dar este dificil de a fi rege cînd domnești peste zdrențăroși și Iisus/Satan avea ambiții terestre. În consecință, încearcă să-și plaseze cîntecele — atît de vesele și triste. Toată lumea îl refuzase: și Beach Boys, și Tony Melcher, fiul lui Doris Day, la poarta căruia bătuse într-o bună zi și care, nici mai mult nici mai puțin, îl invitase cu gentilețe să iasă afară. Lui Manson nu i-a plăcut poarta care i s-a închis în spate și a aruncat o privire plină de ură către superba vilă, în care peste puțin timp va locui Roman Polanski. Se știe astăzi cum s-a răzbunat Manson în august 1969, decretînd vila drept „simbol al respingerii".

Iunie 1970...

Acuzarea a pregătit timp de șase luni un voluminos dosar. Atunci Susan Atkins a „vorbit" o carte pe o bandă magnetică pentru 500 000 de dolari care a devenit, cum era de așteptat, un best-seller. Ea a povestit totul, dar mărturisirile sale nu au putut fi utilizate de acuzare. Conform uzanțelor Statelor Unite, asemenea mărturii sînt acceptate numai dacă „proprietarul" vocii declară la bară: „Da, acesta sînt eu". Și Susan n-a făcut-o.

Astfel, în această ciudată țară, un asasin poate să-și comercializeze memoriile și totuși, după proces, să fie declarat inocent și pus în libertate din lipsă de probe. Printre multe altele, este una dintre numeroasele acrobații suprarealiste din legislația americană. Manson, în timpul detenției, a compus cîntece, a organizat zeci de conferințe de presă, a dominat coperțile unor reviste celebre, a primit mii de scrisori de... dragoste și de aderiune la „familie". Ziarele ilegale se încumetau să descrie procedeele de suprimare a victimei în varianta „Manson", de o cruzime de nedescris. S-au pus în vînzare postere și insigne fluorescente: „Eliberați pe Manson". Procesul va dura șapte luni, în care judecătorii au trăit într-o izolare aproape totală, de parcă ei ar fi fost cei arestați. În fiecare zi la amiază și seara, într-un autobuz cu ferestrele mate, pentru a nu se putea citi afișele sau titlurile din ziare, judecătorii erau transportați la hotelul Ambassador (acolo unde Robert Kennedy fusese asasinat) și izolați în camere, fără nici o comunicare cu exteriorul, cu excepția unor vizite sporadice ale celor din familie. Din ziarele date pentru lectură erau decupate toate știrile referitoare la proces. N-aveau nici video, nici televizor. La cea mai mică încălcare a acestor reguli draconice, avocații ar fi dat peste cap procesul... Împrejurul Sălii Justiției din Los Angeles, în stradă, hoarde de hippies cîntau, dansau și oferau flori trecătorilor. Membrii „familiei" Manson, aflați în libertate, acordau interviuri, elogiau bunătatea idolului, se proclamau sclavii lui și recrutau noi discipoli. În sala tribunalului, din boxe, Susan Atkins, Linda Kasabian, Patricia Krenwinkel, Leslie van Houten chicoteau, rîdeau și trimiteau bezele lui Manson, care își marcase fruntea cu un cuțit cu enigmaticul „X".

A doua zi, imitîndu-l, adoratoarele sale își desenaseră și ele un „X" sîngeros cu ajutorul unei agrafe.

Tex Watson, proclamat adjunctul lui Manson, va fi judecat un an mai tîrziu. Procesul-fluviu cel mai delirant din toată istoria crimei este consemnat în 209 volume, cuprinzînd numai procesele verbale ale audierilor.

Posedat, Manson se adresa completului de judecată, urlînd, cu un cuvînt drag „familiei": „Porcilor". Perora că numai Dragostea este singurul judecător și că la Los Angeles lumea asista la o nouă crucificare a lui Iisus. Nici Nixon n-a scăpat de teribilul „acuzator", fiind declarat drept cel mai mare criminal de pe pămînt. După 255 de zile de proces, verdictul se pronunțase: pedeapsa cu moartea pentru „Iisus" Manson, Patricia Krenwinkel, Susan Atkins și Leslie van Houten. Linda Kasabian, însărcinată, fusese achitată, deoarece în acțiunile „familiei" nu îndeplinise decît rolul de pîndar.

La aflarea verdictului, Patricia Krenwinkel a amenințat tribunalul: „Voi înșivă veți fi judecați". Leslie van Houten afirmă acuzator: „Sistemul vostru e putred", în timp ce Susan Atkins îi avertizează cu aroganță: „Vă sfătuiesc acum să vă blindați porțile și să vă supravegheați copiii".

Manson e și mai concret: „Pedeapsa cu moartea? Toți veți avea parte de ea".

Cum se știe, posedații din „familia" Manson, asasinii actriței Sharon Tate și ai prietenilor ei, soților La Bianca, muzicianului Hinman și probabil ai altor persoane (Charlie se lăuda cu comiterea sau ordonarea a 35 de crime) n-au fost executați, pentru că, în februarie 1972, Curtea Supremă a Statelor Unite a abolit pedeapsa cu moartea. Mai mult, avocații lui Manson au solicitat unui juriu special să-l pună pe clientul lor în libertate supravegheată. Cererea a fost respinsă.

La întrebarea „ce veți face în situația eliberării dv. condiționate?", Manson, abordînd o uriașă barbă rasputiniană, a răspuns: „Voi merge în Iran sau Libia sau mă voi alătura unei gherile revoluționare din lumea a treia, pentru a fi cuiva de folos" (încă un vajnic internaționalist!?).

În prezent, monstrul „iluminist" urmărește emisiunile de televiziune, vorbește la telefon, dă interviuri și meditează în celula sa din penitenciarul San Quentin, a cărui vedetă este. Directorul închisorii declară că Manson îi solicită în termeni imperativi să-i aranjeze, o dată la trei luni, cîte un interviu. Petrecînd peste 20 de ani în detenție, e posibil ca el să fie eliberat. Fără îndoială, dacă aceasta se va întîmpla, discipolii săi, vechi sau noi, ziarele și televiziunea îi vor rezerva o primire triumfală.

Epoca noastră are eroii pe care și-i merită. America! America!

■ Traducere și adaptare
CONSTANTIN ARDELEANU

CATACLISMUL VEZUVIAN

localizat la Herculaneum, cu recentele descoperiri și cercetări arheologice

Una din marile catastrofe telurice din istoria umanității a fost erupția vulcanului Vezuviu la 24/25 august 79 e.n., soldată cu acoperirea de lavă a trei localități romane înfloritoare din Campania: Pompei, Herculaneum și Stabiae, viața fiind acolo suprimată. Timp de secole, crusta dură a conservat rămășițele dedesubt, și abia după două descoperiri fortuite, din anii 1709–1711, au început, apoi s-au extins cercetările pentru degajarea vestigiilor, apărînd în fața lumii societatea și civilizația romană strălucită din secolul I e.n.

În chiar timpul erupției, Plinius cel Bătrîn (23–79 e.n.), personalitate enciclopedică, autorul lucrării „Naturalis historia", a notat observațiile sale trecînd cu nava prin fața Vezuviului, a coborît pe uscat la Stabiae (sud de Pompei) în disprețul pericolului de moarte, a simțit cenușa încinsă căzută pe hainele lui, a rămas peste noapte în mijlocul dezastrului și în dimineața de 25 august a murit din cauza emanațiilor sulfuroase. Gestul sublim al savantului este atestat în descrierea nepotului său, Plinius cel Tînăr (61–114 e.n.), consul și guvernator sub Traian, prin două scrisori către Tacitus, unde menționează: „...Sfîrșitul unchiului meu [...] e menit unei glorii nemuritoare [...] memoria lui prin această împrejurare neuitată va rămîne în veci nestearsă" (Epistulae VI, 16 și VI, 20).

După cercetările stratigrafice ale vulcanologului Haraldur Sigurdsson, profesor la Universitatea din Rhode-Island S.U.A., Vezuviul, avînd altitudinea de 1167 m., a proiectat violent în stratosferă, pînă la 20 km înălțime, o materie incandescentă cu temperatura de 1100 grade. S-a depus pe sol un strat gros de 6–8 m de lavă, cenușă, noroi și apă, ulterior durificate. Sinistrul s-a desfășurat între ora 7/24 august și ora 12,30/25 august, răstimp în care au debordat șase șarje de material, iar concomitent au avut loc seisme.

Herculaneum, astăzi Encolano, sau Resina, situat de 8 km sud-vest de Vezuviu și 10 km est de Neapole, era pe atunci o localitate bogată, cu 4 000 de locuitori, situată pe pantă pînă la țărm. Erupția a aruncat peste ea mai multe avalanșe de noroi încins, cu apă acidă și cenușă, urmînd acoperirea cu un strat de lavă de 15–18 m grosime, care prin crustizare lentă a conservat dedesubt obiectele perisabile (mobile etc., chiar fructele proaspete).

Cercetările pe care le prezentăm sînt socotite excepționale atît ca atare, cît și ca istorie socială. În 1982, la sesizarea unui muncitor

Reconstituire „Militarul"

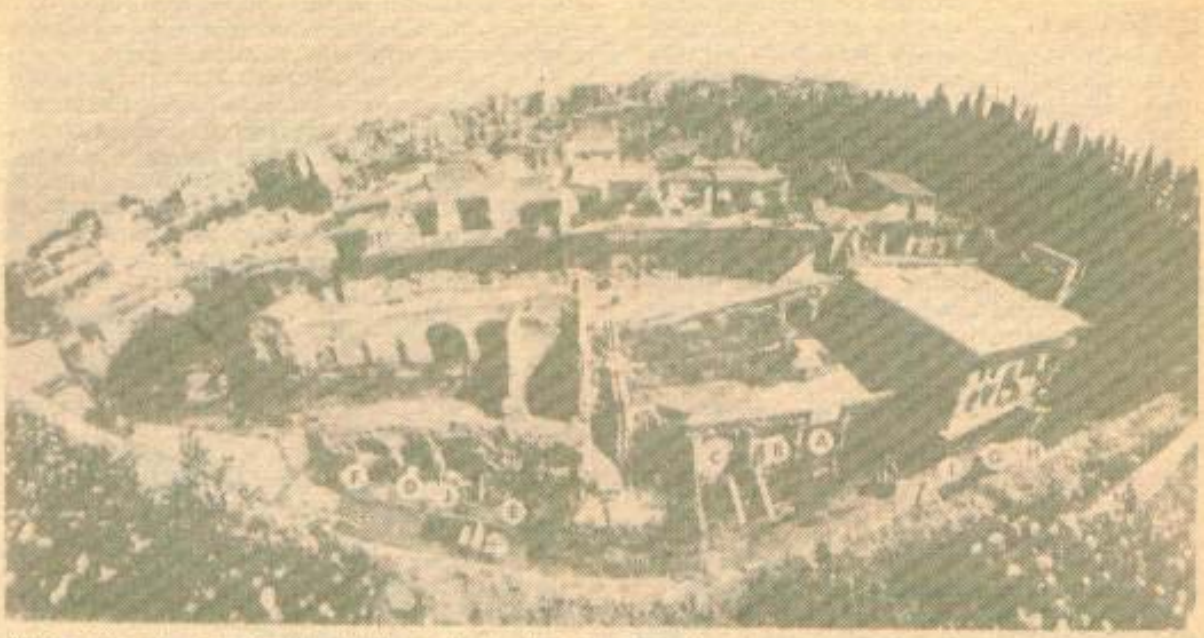

Vedere generală a şantierului arheologic de la plaja din Herculaneum

italian, la excavaţii, arheologii au descoperit o construcţie mare de zid, cu multe camere în formă de bolţi, la 20 m subteran, probabil folosită pentru adăpostirea vaselor de pescari. Este plasată pe plaja de la Herculaneum, aflată atunci pe ţărm, iar astăzi situată cu 500 m mai în larg. S-au găsit 150 de schelete ale oamenilor care au murit în camere în poziţii impresionante de refugiu şi de apărare; cercetătorii au fost şocaţi de efortul vădit al oamenilor care căutau să se ajute între ei în mod colectiv; scheletul reconstituit ca fiind al unui ostaş roman avea poziţia care indica intenţia de a linişti şi ajuta populaţia înnebunită de ştirbe; o femeie aruncată de pe zid prin suflul puternic are oasele complet zdrobite. Dr. Bisel a reconstituit scheletul unei femei de 25 de ani, cu o constituţie fragilă, care s-a dovedit că era însărcinată. De asemenea, a reconstituit fiinţa unei femei de 45 de ani din clasa nobiliară, găsită alături cu un tezaur de giuvaeruri de aur, podoabe, vase, mărgele şi mai ales două splendide brăţări cu capete de şarpe la extremităţile sale. O scenă dramatică dintr-o cameră: patru copii mici şi alţi doi mai măricei îmbrăţişaţi, având lipiţi în spate şase adulţi, într-o atitudine de protejare, puţin aplecaţi spre faţa asupra tinerilor. Pictorul Louis Glausman ne înfăţişează pe pînză aspectul general de la camerele descoperite pe plajă şi notate cu litere de la A la J, cu vestigiile astfel: A.) 12 morţi în cenuşă; B.) un cal şi 40 de oameni; C.) 26 schelete aliniate pe un rînd; D.) femeia cu bijuteriile; E.) „Militarul"; F.) femeia de 25 ani (prezentată mai sus); G.) o ambarcaţiune răsturnată; H.) „Cîrmaciul"; I.) „Frumoasa tesătoare"; J.) Femeia zdrobită de suflu. În faţa acestui spectacol cutremurător, dr. Bisel a enunţat: „După două mii de ani de tăcere, morţii povestesc".

Au fost reconstituite şi numeroase vile particulare somptuoase, între care celebra „La villa dei Papyri", descoperită în 1750, având o colecţie de 1814 file de papirus, conservate prin cimentarea lentă a materiei; cuprinde scrieri ale filozofului epicurean Philodemus de Gadara, trăitor în vilă sub protecţia proprietarului L. Calpurnius Piso, socrul lui Iulius Caesar. Inginerul elveţian Karl Weber a reconstituit o imitaţie perfectă a vilei, care a fost transferată apoi în S.U.A., într-un cadru ambiental similar, fiind plasată la „J. Paul Getty Museum" de la Malibu în California, pe coasta Pacificului.

În esenţă, descoperirile arheologice recente pe care le-am prezentat deschid aici o nouă pagină de istorie romană; astăzi avem deja mulţi indivizi identificaţi, putîndu-se afirma încă de pe acum că ne găsim în faţa unei întregi societăţi evoluate, pe clase şi categorii sociale, totul la nivelul civilizaţiei romane clasice, în sec. I e.n.

■ Dr. MIHAIL CHIRIŢESCU

„În timpul cataclismului" (pictură de Wiliam H. Bond)

PĂMÎNTUL ciupercilor de foc

Ce s-ar întîmpla dacă...?

O întrebare care, departe de a fi retorică, ne privește pe noi toți. Cu numai 10 ani înainte de lansarea bombei atomice asupra Hiroshimei, marele Albert Einstein afirma că fisiunea atomului ar echivala cu tentativa absurdă de a împușca păsări pe întuneric într-o regiune în care sînt, de altfel, puține păsări! Și totuși... Aprecierile savanților au fost infirmate, începînd chiar cu cele două bombardamente atomice din 1945, cînd pentru bomba cu uraniu de la Hiroshima se estima o putere a exploziei echivalentă cu 20 000 tone de trinitrotoluen, față de 12 500—13 000, cît a avut în realitate, iar pentru cea cu plutoniu, de la Nagasaki, 20 000 tone de trinitrotoluen, față de 22 000, în realitate. După aceste grozăvii, despre care avem mărturii directe de la oamenii ce au trăit evenimentul, efectele unor explozii de foarte mare putere sau ale unor eventuale confruntări nucleare de diferite proporții le cunoaștem doar sub forma de simulări pe calculator.

De două milioane de ori mai puternice

S.U.A. mai dispuneau atunci în arsenal de încă două bombe pe care, începînd din octombrie 1945, la insistențele marinei, la 11 ianuarie 1946 au decis să le utilizeze în cadrul a două experiențe pentru a testa comportarea navelor supuse unui eventual bombardament atomic și efectele unei explozii nucleare în mediul marin. Experiențele s-au desfășurat în atolul Bikini, arhipelagul Marshall, din Pacific, prima — cu numele de cod Abe — la 30 iunie 1946, iar a doua, Baker, submarină, la 2 metri sub apă, la 25 iulie 1946. La aceste experiențe, cunoscute sub numele de cod *Crossroads*, au participat 42 000 de militari, specialiști americani și invitați aliați și au fost convocați 250 de ziariști. Peste 7 000 de instrumente, unele instalate pe avioane și ambarcațiuni teleghidate, au măsurat efectele exploziei asupra a 93 de nave-țintă și a unor animale.

Capitanul de vas Henry Ballande, observator militar al guvernului francez, care a asistat la testul *Abe*, la o distanță de 35 de kilometri, l-a descris după cum urmează: *„Explozia bombei în atmosferă produce o lumină foarte scurtă, dar a cărei strălucire este mult mai mare decît cea a Soarelui. În următoarele secunde, o enormă emisferă luminoasă se dezvoltă cu o rapiditate deosebită, atingînd în scurt timp 3 kilometri în diametru, apoi se risipește. Se pare că ea este datorată expansiunii unei mări mase de aer, oxigen și azot, adusă la o temperatură foarte înaltă. De îndată ce încetează aceste efecte luminoase, în locul emisferei incandescente apare un imens nor de gaz și de vapori, el se înalță rapid către cer rămînînd legat de suprafața mării printr-o coloană de vapori care formează piciorul acestei ciuperci gigantice. Pălăria ciupercii și vîrful coloanei sînt de un gri deschis, trasat de fîșii late de culoare portocalie, datorate probabil prezenței oxizilor de azot. Restul coloanei este de un alb imaculat de cumulus. Trombe violente agită această ciupercă, ce se stabilizează după 10 minute, cînd a atins altitudinea de 10 000 de metri, apoi masa gazoasă, antrenată de vînt, începe să se risipească. La 35 de kilometri, zgomotul nu se simte decît ca un tunet surd, nici un efect al suflului nu este observat"*.

Claude Fatherly — cel care, cu aparatul său B-29, numit *Straight Flush (Chintă de culoare)*, zburînd deasupra Hiroshimei, în dimineața de 6 august 1945, a anunțat condițiile meteorologice favorabile lansării primei bombei atomice — la Bikini a străbătut ciuperca testului *Abe* și a văzut: *„Culori strălucitoare, strălucitoare, toate culorile pe care ți le poți închipui. Apoi aceste nave, uriașe nave, spulberate, aruncate în aer. Apoi unda de șoc, un zid negru de apă ridicîndu-se spre nori ca un pumn uriaș și împingîndu-ne în lături. Apoi aparatul nostru, trepidînd și răsucindu-se ca o frunză. Mi-am dat seama atunci cu ce putere se joacă omenirea"*.

Totuși, cele două bombe de la Bikini, ale căror caracteristici erau pe atunci secrete, menționîndu-se doar că sînt similare celei de la Nagasaki, au fost apreciate ca insuficient de puternice. De atunci aveau să se desfășoare nenumărate experiențe vizînd crearea de noi arme nucleare, iar perfecționarea lor continuă. Au fost amenajate, în acest scop, două poligoane atomice — unul în insulele Marshall, din Pacific, celălalt în deșertul Nevada, pe teritoriul continental american.

Atolul Bikini, devenit între timp celebru în toată lumea, a cunoscut explozii nucleare din ce în ce

mai puternice. În mai 1948 a fost detonată o bombă de 120 kilotone, iar în noiembrie 1952 a fost experimentat primul dispozitiv termonuclear al S.U.A. de 3—5 megatone, adică echivalentul exploziei a 3—5 milioane tone de trinitrotoluen. Este explozia care a făcut să dispară atolul Flujelab, din arhipelagul Eniwetok. Un punct de cotitură l-a constituit testul *Bravo*, de la 1 martie 1954; din cauza schimbării neașteptate a curenților de aer din zona atolului Bikini, căderile radioactive extrem de nocive au afectat o suprafață de 300 kilometri în lungime și cu o lățime de 100 kilometri, determinînd guvernul S.U.A. să anunțe prompt extinderea zonei de pericol la o suprafață de un milion kilometri pătrați, de opt ori mai mare decît cea desemnată inițial. Puterea acestei explozii — devenită celebră datorită contaminării vasului japonez de pescuit *Daigo Fukuryu Maru (Al cincilea dragon fericit)*, aflat la 190 kilometri distanță, precum și a locuitorilor atolului Rongelap și a unor militari americani — a fost cu mult mai mare decît cea stabilită prin calcul, respectiv 17 megatone, față de 15 megatone. Iată cum l-a apărut *Bravo* lui John Anjain, magistrat din Rongelap, atol situat la o distanță de aproximativ 170 kilometri de Bikini: *„În ziua exploziei m-am trezit înainte de revărsatul zorilor și am văzut ceva ce părea să fie un răsărit de Soare, dar la vest. Priveliștea era minunată, cu multe culori, și am fost surprins.*

Puțin mai tîrziu, Soarele a răsărit la est. Ceva ca un fum a umplut tot cerul și, imediat după aceea, un vînt puternic și cald, ca un taifun, s-a abătut asupra atolului. Brusc am auzit tunetul puternic al exploziei. Unii oameni au început să țipe de frică, crezînd că a început un alt război. După cîteva ore, un fel de pudră albă cenușie a început să cadă peste tot, pe oameni, în apa de băut, pe alimente. Nu știam ce este, iar mulți copii se jucau în pudra ce semăna cu o cenușă. Vizibilitatea scăzuse la mai puțin de o milă..."

Locuitorii atolului Rongelap au fost atît de serios contaminați, încît au trebuit să fie evacuați în 48 de ore de la explozie. Se apreciază că au primit aproximativ 25 la sută din doza letală de radiații. Printre altele, 28 dintre ei au trebuit să fie supuși unor intervenții chirurgicale pentru îndepărtarea tumorilor maligne ale glandei tiroide.

După bombardamentele de la Hiroshima și Nagasaki, eforturile s-au concentrat pe realizarea unor bombe din ce în ce mai mici și mai puternice. Astfel, în următorii 10 ani puterea de distrugere a unei singure bombe a crescut de peste 2 milioane de ori.

O dată cu miniaturizarea, s-a trecut și la fabricarea de arme „tactice" de putere cît mai mică — de la cîteva sute de tone de trinitrotoluen pînă la cîteva mii. La jumătatea anilor '50 au foat realizate și primele rachete capabile să transporte bombe atomice...

Hiroshima după bombardamentul atomic de la 6 august 1945

Pămîntul ciupercilor uriașe

„Bună dimineața, domnilor. Bine ați venit pe Frenchman Flat, locul unde cresc ciupercile uriașe. Veți vedea exact ceea ce au văzut și supraviețuitorii de la Hiroshima. Veți fi mai aproape de o explozie nucleară decît au fost oricare alți militari americani. Ați putea fi răniți dacă nu respectați întocmai ordinele. Astăzi, voi, ofițeri de pușcași marini, veți fi martori la o explozie nucleară, programată să fie declanșată la ora 6,30. Testul a fost numit Priscilla *și veți face cunoștință cu efectele armelor nucleare. Tranșeele din fața voastră se află la 2 mile de punctul zero. Este acum ora H minus 55 minute".*

Fragmentul este reprodus după *„Count dawn zero. G I Victims of Atomic Testing"*, semnată de Thomas H. Saffer și Orville Kelly, primul dintre autori povestindu-și începutul odiseei în lumea testelor atomice din deșertul Nevada, textul reprezentînd informațiile date de o voce anonimă dintr-un megafon. Iată cum descrie el această experiență, cu o putere antecalculată de 14 kilotone, care a avut loc la 24 iunie 1957: *„Era o noapte de deșert clară ca cristalul, iar stelele erau extraordinar de strălucitoare. O briză adia ușor aducînd o schimbare plăcută față de căldura apăsătoare din timpul zilei. După ce camioanele au plecat, nu se mai auzea nici un zgomot, cu excepția torsului monoton, ca de pisică, al generatorului care furniza curentul proiectoarelor ce luminau pe noua noastră prietenă, suspendată, la 2 mile în fața noastră, de un balon parabolic, în diametru de 75 de picioare, umplut cu heliu. Eram culcați în spatele tranșeei, în praf, murdari și pe jumătate adormiți.*

Pe măsură ce lumina zilei s-a întins peste deșertul negru al Nevadei, am putut să văd diferite tipuri de echipamente împrăștiate peste tot. Tancuri și camioane erau plasate începînd de la punctul zero spre noi. La cîteva sute de yarzi, în fața noastră se aflau manechine stînd ca niște sperietori de ciori într-un cîmp gol. Chiar în spatele tranșeei mele se afla manechinul bust al unui soldat. Partea de sus a torsului manechinului era acoperită de o jachetă, iar pe cap avea o cașchetă. Întrucît Priscilla era un test de verifi-

Statuia mamei cu copiii în furtună la intrarea în Parcul Păcii din Hiroshima, dedicată mamelor care au pierit în bombardamentul atomic încercînd să-și salveze copiii

care a efectelor bombei ca armă, echipamentul manechinului urma să ofere posibilitatea stabilirii efectelor bombei asupra lui.

Nu știam atunci că la diferite distanțe de epicentrul viitoarei explozii erau plasați cîini, maimuțe, viezuri și porci... Porcii fuseseră îmbrăcați în uniforme militare și plasați în spatele unor panouri de sticlă. Oficialități de la Departamentul apărării voiseră să folosească porcii într-un experiment vizînd stabilirea efectelor exploziei asupra unor militari în uniformă, stînd în picioare, dar eforturile întreprinse timp de luni de zile pentru a determina porcii să stea în două picioare au fost întîmpinate doar cu grohăieli dezinteresate. Problema a fost soluționată cînd bomba a fost detonată. Clipa de groază a realizat ceea ce lunile de dresaj nu reușiseră să facă. Porcii nu numai că s-au ridicat pe picioarele din spate, dar s-au și aruncat asupra îngrăditorilor cînd cioburile de sticlă le-au pătruns adînc în carne...

...Difuzorul a început numărătoarea inversă: zece, cinci, patru, trei, doi, unu. La zero, am auzit un clinchet puternic. Imediat am simțit o căldură intensă la ceafă. Un fulger strălucitor a însoțit căldura și am fost șocat atunci cînd, cu ochii strîns închiși, am putut vedea falangele degetelor de la mîna stîngă, ca și cînd mi-aș fi examinat-o la razele X. Peste mulți ani aveam să aflu că atunci am fost supus unei radiații X de multe ori mai intensă decît cea specifică unui examen radiologic normal.

La cîteva secunde, a urmat un huruit de tuhete de parcă mii de vite ar fi trecut pe deasupra capetelor noastre. O presiune intensă care m-a doborît la pămînt a însoțit mugetul. Unda de șoc avea o viteză de aproape 400 mile pe oră, prăvălind spre noi energia imensă a exploziei. Tunetul și șocul au fost nu numai înspăimîntătoare, ci și asurzitoare. Pămîntul a început să se zguduie violent și n-am mai putut să-mi controlez mișcările corpului. Am fost aruncat, în repetate rînduri, dintr-o parte într-alta a tranșeei. Copleșit de teamă, am deschis ochii. Am văzut că peste mine curgeau, ca dintr-un duș, praf, țărînă, pietre, sfărîmături, într-un strat atît de dens că nu puteam vedea mai departe de 4 picioare. Nu puteam să-mi dau seama unde se afla persoana așezată cel mai aproape de mine în tranșee. O lumină de multe ori mai strălucitoare decît Soarele străpungea, totuși, perdeaua densă și mi-am imaginat că o forță malefică încerca să-mi înghită corpul și sufletul. Mi se părea că era sfîrșitul lumii. Eram sigur că prin scuturarea mugindă, mînioasă a pămîntului, chiar pămîntul de sub mine va fi sfîșiat în bucăți. Dacă tot prin ceea ce treceam constituia o mostră de război nuclear, atunci nu mai voiam să am de a face cu el. Nu vedeam cum prietenul sau dușmanul, pușcașul marin sau inamicul străin ar fi putut supraviețui unei astfel de încercări.

După ce unda de șoc inițială a ajuns la dealurile din jur și a fost reflectată, am fost lovit de o nouă undă de șoc. Un zgomot comparabil cu un tunet uriaș m-a făcut să mă ghemuiesc. În sfîrșit, scuturăturile pămîntului au încetat.

Am fost aruncat de colo pînă colo în tranșee ca un neajutorat timp de 10–12 secunde care mi s-au părut lungi cît o eternitate. Mă simțeam ca și cînd aș fi fost atacat și bătut cu sălbăticie de o bandă de inși solizi care mi-ar fi dat cu ciocanul în cască și ar fi tras de hainele mele din toate părțile. Eram viu dar stupefiat. Nimeni nu mă pregătise pentru asemenea experiență. Ceva n-a fost în regulă, ori acesta era contactul tipic cu explozia nucleară?

Priscilla nu fusese doamna de 14 kilotone, promisă nouă, ci a erupt cu forța copleșitoare a unui monstru de 38 kilotone...

După ce scuturăturile violente ale pămîntului au încetat, am început să ieșim din tranșee într-o tăcere fantomatică. Am privit mingea de foc multicoloră care urca rapid. Se afla la aproape 20 000 picioare înălțime, arăta ca o ciupercă cu pălărie dublă, colorată cu roșu, alb, gri și bej. Piciorul era larg la bază unde atingea pămîntul, și se subția spre locul unde se unea cu masa principală a ciupercii. Pe măsură ce se ridica, gazele de ardere se vălătuceau ca la un uriaș incendiu de pădure.

Mi-am aruncat aprivirea la manechinul din spatele meu și am observat că țărușul de metal de care fusese atașat era îndoit în unghi ascuțit. Fața îi era în flăcări, iar uniforma îi fumega, cascheta fiind proiectată la o distanță de aproximativ 30 de

yarzi. Ne-am scos măștile de gaze și am privit în tranșă cum norul urcă tot mai sus pînă cînd a ajuns practic deasupra capului nostru. Mă durea gîtul din cauza încordării.

Prima mea participare la o explozie atomică durase mai puțin de 5 minute, dar în acest scurt interval mi se întîmplaseră mai multe lucruri decît în oricare altă perioadă a vieții. Niciodată n-am trecut printr-o astfel de așteptare, neliniște, suspans, teamă și groază. Evenimentul a lăsat o impresie de neșters asupra mea și pînă și astăzi mă îngrozesc cînd îmi amintesc clipele petrecute în tranșeea aceea..."

Hood

O altă experiență, numită astfel după un vîrf vulcanic din nordul statului american Oregon, cu o putere de 77 kilotone, care a fost detonată la Yucca Flat, în deșertul Nevada, creînd o falsă revărsare a zorilor la Los Angeles, a fost descrisă de Israel Torres, comandantul unui pluton, aflat la o distanță de aproximativ 5 500 yarzi de epicentru, în felul următor:

„Imediat după ce numărătoarea inversă a luat sfîrșit, a avut loc o explozie mare, puternică și a apărut o lumină foarte strălucitoare. Pămîntul a început să se scuture cu violență. Tranșeea în care mă aflam a început să se surpe, iar eu am intrat în panică. În încercarea de a ieși afară din tranșee mi-am pierdut ochelarii de soare. Am încercat să evit să mă las îngropat în tranșee și reușisem să mă mișc aproximativ un picior cînd spațiul din jurul meu a început să fie umplut foarte repede cu țărînă și dintr-o dată am fost îngropat pînă la piept. Aerul era foarte fierbinte cînd a explodat pîrcă peste tranșeele noastre. Era un strat gros de praf în jurul meu și nu puteam vedea mai departe de cîteva picioare. Pămîntul se scutura sălbatic cînd unda de șoc a lovit, urmînd după marea explozie. Un vînt puternic, estimat a avea o viteză de peste 100 de mile pe oră, m-a izbit în față și m-a doborît pe spate, deși eram pe jumătate îngropat. Capul mi-a fost dat pe spate, iar casca mea a zburat departe în urmă. Mă luptam să ies din tranșee, dar nu m-am putut mișca. Am privit în fața mea, în sus, și am văzut un mare nor în curs de formare arătînd ca o ciupercă. Am reușit să-mi eliberez mîinile și, folosindu-mă de ambele mîini, am scuturat stratul gros de praf și țărînă care-mi acoperise fața și ochii și am privit în jos. Cînd am deschis ochii, am putut să văd o lumină orbitoare. M-am smucit în toate felurile și am început să vomit.

Scena era haotică. Ceva de neașteptat s-a întîmplat. Îi auzeam pe oamenii mei mormăind și gemînd «Unde ești», «Nu pot să mă mișc», «Nu te pot vedea», «Te rog, ajută-mă!» Oameni în toată firea plîngeau. Chiar dacă supraviețuisem cîtorva experiențe dure în Coreea, nu cunoscusem ceva atît de înfricoșător. Mulți oameni nu s-au putut elibera din tranșeele unde erau îngropați și a trebuit să așteptăm cel puțin 30 de minute pentru ca forțele speciale de intervenție să ne elibereze.

Situația a fost îngreunată parțial și de faptul că, din cauza stratului gros de praf, echipa a întîmpinat dificultăți în găsirea noastră. Vîntul puternic nu încetase și nu era ușor să vezi mai departe. Cînd am fost, în sfîrșit, eliberat, tremuram, eram amețit și confuz. Am făcut repede apelul plutonului și doi oameni n-au răspuns. I-am căutat împreună pe cei care lipseau, dar nu i-am putut găsi. Ei veniseră o dată cu noi în tranșee, dar n-am fost în stare să-i mai vedem..."

Operațiunea Hardtack

Este numele de cod al unei serii de 35 de teste nucleare efectuate de S.U.A. în Pacific. Cea mai puternică experiență din această serie a fost *Oak*, de fapt al treilea test atmosferic ca putere din cele 235 anunțate de S.U.A. în perioada 1944—1962. *Oak* a depășit 10 megatone. Iată cum o descrie George Mace, operator telex aflat pe un atol din arhipelagul Eniwetok, la 15 mile distanță de epicentrul exploziei: *„După ce încărcătura a explodat, nu ne-am putut întoarce timp de cîteva minute ca să privim mingea de foc. În timp ce stăteam culcați cu spatele spre explozie, am simțit ca și cum Soarele s-ar fi apropiat de noi, iar dogoarea lui a devenit insuportabilă. Cînd m-am întors, am văzut o coloană de apă ridicîndu-se rapid din centrul lagunei. Imaginea înspăimîntătoarei mase de apă în ascensiune era atît de uluitoare, încît nimeni n-a scos un cuvînt. Se puteau auzi undele de șoc izbindu-se de insule și revenind în ecou - buuum! buuum! buuum. Cînd coloana s-a ridicat, ea era înconjurată de un halou zdrențuit de valuri albe ce păreau să producă un cîmp electric. A fost o senzație biciuitoare care mi-a răvășit trupul și pe care am simțit-o și am auzit-o. Timp de cîteva secunde, părul mi s-a zburlit și genunchii mi s-au înmuiat. Coloana de*

Cenotaful memorial din Parcul Păcii de la Hiroshima, dedicat victimelor bombardamentului atomic. Pe inscripția de pe criptă se poate citi: Fie ca voi toți să dormiți în pace, pentru că noi nu vom mai repeta răul

Militanți pentru pace din Japonia în Piața Domului atomic de la Hiroshima, singura ruină păstrată, ca atare, după bombardamentul atomic

apă a urcat și a luat apoi forma de ciupercă pînă cînd laguna a fost acoperită cu o umbrelă gigantică de apă.

O tăcere s-a revărsat peste plajă. Crezînd că efectele exploziei au luat sfîrșit, am început să ne mișcăm și să discutăm reacțiile și gîndurile noastre. Au trecut, probabil, 20 de minute.

O mișcare subtilă la țărm mi-a atras atenția. Era o schimbare pe plajă; arăta ceva mai larg. Am mers spre digul de saci de nisip și am privit la lagună. Apa se retrăgea. Apa din lagună se îndepărta de insulă cu o viteză din ce în ce mai mare. Niciodată n-am văzut așa ceva. Apoi, un fenomen cu totul neașteptat s-a petrecut. Unda de șoc care fusese acompaniată de vînturi groaznic de puternice trecuse peste noi. Fără nici un avertisment, calmul a fost risipit de vînturi puternice care s-au întors vîjîind spre epicentrul exploziei. Am fost hipnotizat de cele ce se întîmplau în lagună și am fost luat prin surprindere. Rafala de vînt ne-a izbit în spate și i-a doborît pe mulți pe nisipul de pe plajă, ne-a suflat caschetele spre lagună și a îndoit la pămînt palmierii aliniați de-a lungul plajei.

Apa a continuat să se retragă din lagună dezvăluind coralul și nisipul și creaturile de pe fundul lagunei. Am privit cum ieșeau la iveală ambarcațiunile scufundate și îngropate parțial în nisip. De cîte ori m-am scufundat pînă la aceste epave ținîndu-mi respirația! Se aflau la adîncime suficient de mare pentru ca timpanele urechilor să mă doară, iar acum puteam să merg pînă la ele. Era ca și cum fundul lagunei ar fi crăpat, iar apa s-ar fi scurs într-o spărtură. Într-o clipă de groază m-am gîndit că insula, clădită pe un burete de corali, ar putea să se prăbușească și să se scufunde întocmai ca o corabie.

Apa a continuat să se retragă încă pentru cîteva sute de yarzi, luînd înfățișarea unui zid uriaș. A intervenit atunci o pauză în mișcarea de retragere a apei, un moment de schimbare a cumpenei forțelor dinamice și, apoi, zidul de apă a început să se apropie încet de insulă. După aceea, a început să se prăvălească cu o forță colosală asupra insulei de coral unde eu și camarazii mei stăteam înmărmuriți pe plajă.

Valul a izbit stîncile de lîngă țărm, s-a ridicat și mai sus și a izbit plaja cu o forță uriașă. El a izbit digul de saci de nisip și a aruncat o mare cantitate de apă în aer. Din fericire, digul de saci de nisip a rezistat, iar valurile succesive, care scăzuseră în dimensiuni și forță, au fost zăgăzuite. Ore întregi apa a continuat să fiarbă în lagună întocmai ca apa tulburată dintr-un bazin, iar pentru restul zilei, a fost murdară și cu vîrtejuri".

De la bomba atomică la războiul nuclear

Am menționat cîteva dintre puținele descrieri ale unor experiențe nucleare făcute de participanții care au rupt regula aspră a tăcerii. Descrieri care, ca și cele ale *hibakusha*, supraviețuitorii de la Hiroshima și Nagasaki, nu aparțin unor specialiști, dar sînt de natură să ne sugereze *ce s-ar întîmpla dacă* o asemenea bombă ar exploda în cazul unui conflict nuclear.

La întrebarea „ce s-ar întîmpla dacă...?" răspunsul dat de știință, la nivelul cunoașterii actuale, subliniază că un conflict nuclear ar crea consecințe pe termen lung incompatibile cu supraviețuirea omului, cu însăși existența vieții pe planeta noastră.

■ PAUL DIACONU

TĂCUTA

SF

reîntîlnire

IOAN POPA

...Călătoream undeva, într-o misiune, cu galactoexpresul 9, într-una din cursele lui obișnuite, către sistemul X-201. Din cînd în cînd liniștea era întreruptă de un foșnet prelung și dulce, semn că celebrul galactoexpres frîna și se pregătea să oprească într-una dintre numeroasele halte pe care le avea fixate pe traseu. Centura devenea automat rigidă și mă fixa în fotoliul adînc. Apoi din nou devenea o bandă moale de mătase, abia simțită, iar ușoara afundare în fotoliul cu perne lichide mă înștiința că zborul s-a reluat.

Salonul în care mi se repartizase un loc era gol. Un timp am mers așa, cu luminile stinse, și am privit prin hublou jocul razelor stelare. La viteza superluminică cu care navigam nu puteai să-ți dai seama nici de poziția aștrilor, nici de persistența proverbialului întuneric abisal – în mod ciudat, aveai impresia că mergi înapoi, că te depărtezi (deși era tocmai invers) și nu distingeai afară nimic decît o ceață luminoasă, difuză, prin care fulgerau cînd și cînd jerbe multicolore.

Apoi m-am plictisit. Am etanșat hublourile și am aprins lumina. Am comandat la automat o cină ușoară, apoi am încercat să citesc ceva. Am adormit – probabil o oră, două, nu mai mult. A fost un somn adînc, binefăcător, după oboseala și emoțiile inerente îmbarcării. Cînd m-am trezit am observat, cu uimire, că nu mai eram singur în salon: pe bancheta din fața mea, stînd rezemată cu spatele de pernele fotoliului, dormea o hixeziană. Nu era bătrînă. Dar nici tînără nu era. Cu toate acestea, privirile mele au zăbovit mult timp asupra ei observîndu-i somnul chinuit de poziția în care stătea în fotoliu.

M-am gîndit că urcase probabil în urmă cu două sau trei halte și am tras concluzia că eram aproape de sfîrșitul călătoriei, galaxia H-90, hixeză, fiind ultima din șirul celor pe care galactoexpresul le străbătea în drumul său. Dar să revin la cele povestite.

Poate și voi ați văzut de multe ori o hixeziană (ori chiar sînteți căsătoriți cu vreuna). Știți că între ele și „pămîntencele" noastre singura deosebire pregnantă este aceea că primele au, în loc de două, patru brațe (dispuse tot simetric).

Priveam hixeziana din fața mea cum dormea. Părul puțin deranjat pe fruntea înaltă, buzele suple, puternice și totuși delicate, chipul oval perfect, urechile în lobii cărora se legănau cercei globulari de aur, ochii mari, închiși, sprîncenele lungi, arcuite, te făceau să te uiți la ea cu mare atenție, ca la un tablou frumos lucrat al unui maestru necunoscut. Gîtul delicat, subțire, se ridica dintr-un decolteu îndrăznet care-i strîngea sever sînii mici și rotunzi. În rest, rochia lungă, largă la poale, strînsă pe bust și pe mijloc lăsa să se ghicească sub ea formele armonioase ale unui trup proporționat și atletic. Și deși nu mai era tînără, femeia aceea, fără a arăta totuși trecută, își păstrase suplețea corpului asemenea unei adolescente și era o încîntare s-o privești cum dormea așa, dezvăluindu-și într-o adorabilă inconștiență farmecul trupului și chipului în somnul în mreaja căruia căzuse. Minutele, orele se scurgeau, galactoexpresul oprea și-și relua zborul parcă nesfîrșit. Capul femeii cădea din cînd în cînd pe piept, pentru ca imediat să se ridice, în mod reflex, și mi s-a făcut milă atunci de odihna ei chinuită. I-am atins brațul cu politețe. A tresărit, a ridicat spre mine ochii umbriți încă de apele somnului (doi ochi mari, strălucitori, cenușii-verzi, stranii, așa cum niciodată nu mai văzusem pînă atunci) și și-a îndreptat corpul, trăgîndu-și rochia peste genunchi cu o mișcare plină de feminitate.

– Întindeți-vă, i-am spus cu blîndețe, ridicați bara și odihniți-vă!

Chipul ei a înflorit brusc într-un surîs luminos iar în ochii strălucitori a licărit o undă de simpatie. A dus o mînă la tîmplă pentru a-și aranja părul și în mișcarea aceea fulgerul curb al verighetei mi-a căzut în inimă ca o nostalgie amară după îndepărtații ani ai iubirii.

– O, nu! – a spus. Fac naveta între Hega și Epsilony. La prima haltă trebuie să cobor. Sînt tehniciană, dispecer la Comunicațiile Galactice.

– A, am exclamat eu, de aceea vă convine naveta cu expresul!

– Da, a zîmbit ea, am permis pentru călătorii gratuite.

O priveam. Părea că prin ochii ei alungiți spre tîmple, oblici trecea o lumină îndepărtată. Chipul lupta încă împotriva ridurilor care fixaseră deja nesterse capete de pod în jurul

buzelor și ochilor, dar frumusețea ei vie, pentru cine o privea în întregime, de la gleznele subțiri la ochii surîzători, triumfa și strălucea în acea fază întîrziată, amăgitoare pe care o au supernovele înainte de a intra în eclipsa existenței lor. Femeia aceea atinsese culmea înfloririi ei, se arătase privirilor mele în acel moment atît de greu de sesizat, atît de scurt și trecător și plin de tulburare, cînd cumpăna vîrstei (nu a vîrstei în ani, cronologice, ci a vîrstei adevărate, biologice, care nu ține seama de unitățile convenționale cu care noi ne măsurăm timpul) rămîne egală și neclintită deasupra oricărui zbucium, peste furtunile vieții și peste amintiri, atîrnînd deopotrivă de dreaptă, fără patimă, între ce a fost și va fi, la fel de liniștită ca oglinda mării în miezul tornadei, ori ca toropitoarea zăpușeală a zilelor de vară, prevestitoarea ploilor torențiale.

Era frumoasă și știa acest lucru, dar se ferea să provoace. Undeva în străfundurile privirilor ei puteai, cu un oarecare efort, să distingi pîlpîirea unei pasiuni, dar zîmbetul ei cuminte purta în el o oboseală înțeleaptă, mai degrabă dorința unei prietenii caste, netulburate, odihnitoare: „nolli me tangere", păreau să spună ochii, zîmbetul, trupul ei, „este tîrziu acum pentru mine, mult prea tîrziu!..."

Probabil fusese fericită și viața îi oferise tot ce putuse ea să-i ofere. Probabil... Fascinat, continuam să port cu ea o discuție convențională, aranjîndu-mi din cînd în cînd pe bancheta alăturată, cu gesturi mecanice, cascheta de ofițer al Forțelor de Pacificare. Mîinile ei

Desen de N. ILIESCU

harnice alergau toate patru de colo - colo, una căutînd în poșetă, alta aranjîndu-i rochia, alta părul, alta căutîndu-i prin buzunare și cum se mișca așa, surîzătoare, am asemuit-o în gînd, fără să vreau, cu statuia zeiței Șiva din străvechile temple indiene. O clipă am vrut să-i fixez imaginea pe imprimer cu ajutorul laserografului pe care-l purtam mascat la reverul hainei, dar nu știu de ce, n-am făcut-o...

Apoi cosmoexpresul a coborît pe Vega.

Frumoasa hixeziană s-a îndreptat către ieșire și de acolo, înainte de a păși pe banda rulantă care s-o ducă spre astroport, s-a întors și mi-a făcut un semn de bun rămas care m-a emoționat. Mult timp mi-au rămas în minte grația ei tulburătoare și privirea ei de cobalt. Chiar și după ce nava și-a reluat zborul am continuat să stau așa, pierdut în gînduri în fața fotoliului pe care ea se odihnise, avînd impresia că încă nu plecase, că încă mai era acolo, că ieșise numai puțin din salon și că avea să se întoarcă înapoi. Iar sufletul îmi era amar și greu și o adîncă părere de rău m-a cuprins la gîndul că nici nu o întrebasem măcar cum o cheamă, că nu aveam s-o mai întîlnesc poate niciodată în viață. Nu-mi închipuiam atunci că poate fi, că poate exista un sentiment mai amar decît acela!... Dar iată că mi-e dat acum să trăiesc așa ceva, cînd stau îngenuncheat lîngă cadavrul ei, în Casa Frigului. O privesc. Desigur că este ea. Ca ofițer și anchetator cu o experiență de o viață în criminologie, este imposibil să mă înșel: este ea...

O bandă de teroriști de pe EK-104 au plasat o bombă într-un sonarograf - explozia a ucis-o. Stă acum în fața mea, pe masa de marmură, culcată pe spate, cu ochii închiși. E ea - poate puțin mai obosită decît era, cu primele fire albe la tîmple. Strîng cu putere în mîini cascheta, pînă simt că stelele de aur de pe cozoroc îmi rănesc degetele. Am văzut sute, mii de asasinate! Sînt ofițer anchetator în Forțele de Pacificare. Și totuși, maxilarele mi se încleștează.

O privesc tulburat. Ce ciudat! Îi știu acum și numele și locul unde muncea, care era planeta ei natală. Cunosc rudele, prietenii, viața ei toată - am răsfoit dosarul zile întregi. O privesc cum stă albă și goală în fața mea. Ce mult regret momentele cînd nu știam nici cine e, nici cum o cheamă, cînd ochii mei fermecați abia îi ghiceau sub veșminte formele.

Ce dezolat mă simt acum cînd știu totul despre ea și cînd trupul ei minunat stă rigid în fața mea, gol și inert și alb, dezbrăcat de veșminte, de viață și de orice mister!...

Nu spun nimic. Mă ridic și-mi pun cascheta. Dau cu ochii de reprezentantul hixezian local al Forțelor de Pacificare. Îi strîng mîna absent. Apoi ies din incinta spitalului. Sînt liniștit. Pentru întîia oară în cariera mea voi fi necruțător și voi cere pentru vinovați pedeapsa maximă. Și totuși...

Retrăiesc ca în vis momentul acela, de demult, cînd părăsind galactoexpresul, înainte de a păși pe banda rulantă, ea mi-a făcut acel semn de bun rămas; aș fi putut atunci acționa laserografui, regulamentul nu mi-o interzicea și nu mă costa nimic... N-am făcut-o și acest lucru am să-i regret toată viața!...

FATALUL

SF

Căpitan
CRISTIAN TIMOFTE

PRIMA PARTE

1. „Războiul nu este deci numai un adevărat cameleon, pentru că, în fiecare caz concret, își schimbă cu ceva natura, dar mai este, de asemenea, ca fenomen de ansamblu și în raport cu tendințele care precumpănesc în el, o ciudată treime, compusă din violența originară a elementului său, ura și dușmănia, care trebuie considerate ca un instinct natural orb, din jocul probabilităților și al hazardului, care fac din război o activitate liberă a sufletului, și din natura subordonată a unui instrument politic, prin care revine primului intelect".

S-a făcut liniște? Da, numai huruitul motoarelor, apoi asistența explodează în aplauze puternice, urale și fluierături ca la coborîrile pe schiuri. Maiorul își prezenta din nou marfa. Aterizarea a fost o adevărată demonstrație de virtuozitate. Hodoroaga de avion-elicopter „V-25 OSPREY", după ce ne-a alergat vreo trei ceasuri cu șapte sute pe oră, s-a oprit deasupra aeroportului, s-a rotit elegant ca o patinatoare în jurul axei, după care, ușurel, ca un fulg de douăzeci de tone, a pupat cu un pupic de fată mare cercul galben, exact în centrul centrului. Oare ce indicații a primit Bondocel? Atmosfera sugerată încă de la primul nostru contact în Școală a permis aceste adevărate manifestări de indisciplină. Și iată că pe deasupra, în ropotul de aplauze, maiorul-pilot își face apariția din cabina de comandă și execută cu grație o reverență de prim-balerin. După care începe a strînge cu putere mîini. Sînt ultimul și în timp ce dreapta lui îmi strînge ca într-o presă mîna, stînga apasă din curiozitate pe un buton al bibliotecii-diplomat lăsată în fotoliu. Pe ecran apar autorul și titlul lucrării: Carl von Clausewitz – Despre război. Oho-ho!, face maiorul și-mi zice profitînd de gălăgia debarcării:

– Rămîn la părerea mea Prinț. Tu nu ai ce căuta aici, tu nu ești o maimuță! O să ne mai vedem... succes!

L-am privit zîmbind. Era o namilă mai namilă decît mine, iar părul înspicat care îi încadra fața bronzată, pătrată, de bărbat puternic din familia acvilinilor, îi dădea un aer patern.

– Atenție! strigă Bondocel.

Încremenim în poziția drepți, ca la prima întîlnire din curtea Școlii, cînd, amuzat de rigiditatea noastră cazonă, ofițerul-instructor, mai mult lat decît înalt, ne-a pus o întrebare surprinzătoare:

– Mai crocodililor (ținuta de instrucție era verde), ia spuneți voi la nenea... zebra are dungi albe pe fond negru sau dungi negre pe fond alb? După care, așteptîndu-se la perplexitatea noastră, a răspuns tot el: da! Apoi:

– Mîine la 14.00 pe aeroport, crocodililor! Repaus!

Deci aveam douăzeci și patru de ore libere pe care trebuia să le umplem cu ceva. Băieții au tăiat-o în același orășel-satelit, pe aceeași stradă unică, în aceleași două baruri aglomerate, fluierînd și aruncîndu-și bădăraniile după aceleași fete îndolente, vaccinate și neînțelese. Apoi, amețiți, au eșuat în aceeași discotecă, cu ochii zgîiți la aceeași hologramă strip-tease. Bănuiam că cei patru, care împreună cu mine alcătuiam toată promoția, nu o să-mi simtă prea mult lipsa, așa că, după ce am renunțat cu multă ușurință la citit, m-am îndreptat numai cu umbra mea către același Club din incinta Școlii. Am greșit oprindu-mă să telefonez, fiindcă Ella 3, udă și numai într-un prosop înfiorător de mic, mi-a șoptit neconvingător că babacii ei sînt acasă, dar ceea ce vedeam eu pe ecran mirosea a trădare. Așa că, hotărît, am pornit către Club, unde draga de Prințesă îmi putea aduce un blat, riscîndu-și slujba de ospătăriță, același coniac prohibit, plătit de mine timp de trei ani cu povești și video-cărți din lumea Exterioară. În bucătărie, femeia robotea punînd la treabă robotul și pregătea pentru masa de seară aceleași feluri de mîncare. Tocmai terminase de spart celebrele ouă cubice, cînd m-am scufundat cu plăcere în verdele ochilor ei care îmi arătau prin rama ghișeului de deservire Pilotul care se plictisea singur într-un colț al Clubului-popotă. Maiorul avea în față un suc gros de morcov și în jur împrăștia un halou de scîrbă-n bî, un fel de sictir, un spleen aristocratic. L-am salutat regulamentar și mergînd la sigur, împins de intuiție, i-am întins o ceașcă de cafea în care nu era cafea. Bineînțeles că Maiorul a aprobat încălcarea. Am închinat

pentru bustul Prințesei îmbujorate care ne urmărea prin dreptunghiul ghișeului și am început să discutăm discuții. A făcut bine conectînd micul aparat de bruiaj mascat într-un elegant stilou pus pe masă. Spunîndu-i că sînt singurul din promoție care am crescut în Exterior, Maiorul nu a avut nici un fel de reacție. Parcă ar fi știut parcă întîlnirea noastră întîmplătoare de la Club fusese premeditată.

– Și eu vin din Exterior, mi-a spus.

– Ce mai este pe-afară? l-am întrebat.

– Cu ce să încep? Știi, cred, că aplicîndu-se pe scară largă Teoria, încetul cu încetul relațiile dintre colectivitatea socială și individ trebuiau să intre de pe făgașul constrîngerii pe cel al educației. Uimitoare au fost efectele lărgirii educației estetice a copiilor în școli. Aceasta nu s-a mai concentrat unilateral (și destul de vag, de fapt) în jurul literaturii. Ca urmare, muzica simfonică, pictura, sculptura, coregrafia, arta video, filmul și artele mixte au devenit obiecte de studiu.

Depășind și cele mai optimiste așteptări, după cîteva generații, această dezvoltare artistică pluridisciplinară a dus la dezvoltarea personalității umane. Arta s-a transformat astfel în principalul instrument specializat al organizării vieții spirituale a personalității umane. Arta a devenit politică de stat.

Maiorul bătea cîmpii, așa că am schimbat discuția:

– Dar războiul?, l-am întrebat ca un copil naiv ce eram.

– Războiul, săracul, este din ce în ce mai descentralizat. Privit ca mijloc de distrugere, condițiile sale exclusiv tehnice transformă orice erou în victimă. Pînă și cei mai pătrunzători și convingători teoreticieni ai războiului s-au anacronizat. Afară, arta s-a transformat în principalul instrument specializat al organizării vieții spirituale a personalității în sensul cerințelor naturale ale vieții practice a societății aflată în permanentă perfecționare...

Am zîmbit cu neîncredere, ăsta era fixist, a simțit, așa că m-a atacat fără menajamente:

– Voi, ofițerii-instructori, sînteți niște ignoranți, niște izolați, niște maimuțe involute. Un rău necesar, dar mi-e milă de voi, de viața voastră sacrificată. Tu ai ajuns aici din cauza accidentului, știu și asta, v-am studiat fișele. Amnezia ta te pune în rînd cu ceilalți ofițeri-instructori dresați să învețe recruții arta războiului. Ce artă! Războiul e o josnicie și lumea a început, în sfîrșit, să vadă asta găsind chiar un antidot. Arta este pace, arta păcii, da, asta e altceva...

– Spune-mi, l-am întrerupt, cîte Centre Locale Strategice de Apărare au mai rămas?

– Nu știu exact. După Declarația privind Reglementarea pașnică a diferendelor internaționale de la Geneva, s-a pornit de la cifra de 2 500. S-a hotărît să fie izolate de zonele populate, ai să simți asta mai bine pe pielea ta. Apoi a fost Rezoluția O.N.U. privind menținerea și consolidarea securității internaționale, care, pentru prima oară, contrar acestei denumiri care nu prevedea nimic bun, C.L.S.A.-urile s-au redus la 1000. A fost o victorie categorică considerată de adversarii păcii din ambele părți inconștientă. După Conferința dezarmării totale de la Stockholm, care, de altfel, a ignorat total documentele elaborate de conferințele pregătitoare, C.L.S.A. înseamnă cred vreo 150–200 ca număr, dar extrem de puternice și bine dotate. Nu cu armament nuclear. Se pare că focoasele nucleare chiar au dispărut de pe planetă și s-a jucat cinstit de ambele părți după executarea Convenției privind distrugerea în spațiul cosmic a armamentului nuclear. „Bomba" este acum farîmițată și ascunsă în creierul bărbaților trecuți prin C.L.S.A.-uri. Iarăși Marte a reușit să trișeze și să cîștige teren. Războiul a intrat în subconștient, circulă prin sîngele a aproape un sfert din bărbații valizi ai planetei.

Cu cît se înmulțeau ceștile de cafea, cu atît Maiorul devenea mai interesant, mai puțin indoctrinat, mai puțin coerent, dar mai interesant.

– Oricum, a continuat el, eu văd asta ca o plagă, o eczemă întinsă pe o bucă rotundă ca planeta asta. Tratată cu antibiotice, plaga se resoarbe, anticorpii acționează și izolează răul în cîteva bube care se cheamă C.L.S.A. Dacă mai suporți încă o duritate, și o suporți fiindcă ești educat astfel, tu îți vei trăi viața într-un fel de buboi anacronic. În exterior nu se mai vede picior de militar. Tot ce ține de război, de la muzee, cazărmi, monumente, pînă la filme și cărți, a fost distrus, de fapt, este ignorat, oamenii nu mai au chef de așa ceva. Izolarea acestor Centre ale războiului în zone nepopulate întărește celebra mea Teorie B.B., adică Teoria Bucii Bolnave pe care ți-am expus-o mai înainte... Sper că voi trăi pînă scăpăm lumea de infecție. De aceea voi sînteți niște maimuțe involute. Și tu ești o maimuță, dar destul de simpatică. Mai luăm o cafea?

Apoi, Maiorul m-a întrebat dacă Prințesa îmi este indispensabilă. Am negat și am făcut un portret: blondă, suplă, ochi verzi, zîmbet care-i dezvelește gingiile. Asta văzuse și el. Ceea ce nu văzuse: îi stătea foarte bine lîngă o brută de soț care, dincolo de trapezul și zîmbetul timp, nu mai avea decît un gram de umor rudimentar, cazon, și o privire vicleană. Prințesa a avut noroc întîlnindu-mă și cedîndu-mi fiindcă își dezvoltase cu mine un anume rafinament care la ea fusese oxidat de muzica electronică dată la maximum de suportabilitate și de cursele de cămile prin deșert, distracție absolut vulgarizantă. A devenit încetul cu încetul opera mea. S-a rupt fără mari regrete de ceea ce era și a devenit o dulceață de piersici. Trezirea ei a fost splendidă, se poate numi: „Trezirea frumoasei adormite din pădurea în care fiecare copac are o boxă Hi-Fi din care curge cîte o altă piesă muzicală infernală". Am învățat-o să-i placă Liniștea, Schubert, umorul elegant, umorul-jazz. A prins atît de repede, încît făceam adeseori jam-sesion. Mai spune ea și prostioare, dar le zice încet și intuiește imediat că a prins o notă falsă, așa că o dă pe rîs și pe moțăială. Este punctul ei forte, momentul cînd devine irezistibilă. În concluzie Maiorule (mă rugase să-i spun tu, ca romanii, conformîndu-mă cu ușurință), raportez că, după ce face un duș, Prințesa nu mai miroase a bucătărie și devine cu adevărat o Prințesă. O.K.! mi-a spus, și am plecat toți trei către orășel. Era duminică, se făcuse seară, aerul era de nerespirat, iar femeia mă privea disperată fiindcă Maiorul o plăcea și fiindcă și ea îl plăcea pe Maior. Le-am zîmbit drăgălaș și am declamat:

– Copii, eu încurajez dragostea!

Eram un Pygmalion altruist și degenerat.

2. Cînd s-a deschis uşa, un val de aer ciocotit a invadat interiorul aeronavei. Am coborît după Bondocel, eram doar şef de promoţie. Ceasul dăruit de Ella 3 îmi arăta printre altele 39 de grade Celsius. (Eu le spun ori Prinţesă, la cele care merită, ori Ella – nume sintetic format natural din împreunarea dintre El şi Ea). Garda de onoare care se zărea la capătul pistei ne-a obligat la o verificare rapidă a ţinutei. Fiind primiţi ca şefii de stat, trebuia să intrăm în pielea a ceea ce eram de fapt: ofiţeri specialişti repartizaţi prin decret prezidenţial la unul din puţinele Centre Locale Strategice de Apărare de gradul Zero. Eram pregătiţi ca, în sunetul metalic al Marşului de întîmpinare numărul 2, să intrăm în C.L.S.A., adicătelea în rîndul celeiştilor. Un circ, îmi spunea Maiorul la bar, după ce luasem un număr n. de coniace, o circotecă la care Colonelul-Comandant ţine mai mult decît la orice. Gomosul ăsta vrea să impresioneze şi culmea e că întotdeauna reuşeşte să o facă, inclusiv cu mine. E născut în cizme, o specie ciudată, pe cale de dispariţie.

Ne repetasem de atîtea ori rolurile cu instructorii noştri travestiţi în gardă, colonel şi ofiţeri de Stat Major, încît ceremonia nu putea să fie altfel decît perfectă. Aşa că am trecut în revistă Garda, am înmînat Colonelului diplomele însulate în tuburi inox, am primit ecusoanele de liberă trecere, armamentul individual, am depus jurămîntul în faţa Drapelului unităţii şi, în sfîrşit, am luat cu toţii morga oficială numărul 3 pentru a-l asculta pe Comandant. Platoul era pavoazat cu Garda de Onoare cam ţeapănă pentru a fi formată din altceva decît din androizi, cu noi şi încă cei cîţiva ofiţeri superiori din Statul Major. Personalul civil nu avea acces la asemenea ceremonii. Impozant, cenuşiu, cu o prestanţă care eclipsa totul în jur, Colonelul folosea un limbaj exact, dar nu sărac, evitînd cu eleganţă sofisticările inutile. Fără vîrstă, păr sur de lup, ochii deschişi cu zgîrcenie, două fante tăioase acoperite după ceremonie cu ochelari negri, de soare, calculat în cele mai mici gesturi. „Un actor, zicea Maiorul, un actor uitat de zeci de ani în rolul comandantului ale cărui personalitate şi putere trebuie să strivească. Asta şi cînd se duce la closet, cred că tot morga asta o arborează. Sau este posibil, după prestanţa pe care o afişează, să nu meargă deloc pe acolo, ca toţi muritorii..."

Impresionantă a fost şi invitaţia în Biroul Comandantului. Pe luciul cristalului care acoperea masa lungă de şedinţe, mîna lăsa urme penibile. Ne simţeam vinovaţi de ceva, o vinovăţie incertă, dar asta nu însemna că nu inhalasem un fel de mîndrie cocoşească ce ne umfla piepturile. Colonelul zîmbea, dacă începutul acela de rînjet uscat, forţat binevoitor, se putea numi zîmbet. M-a privit şi a înţeles că înţelegeam manevra. Starea de culpă pe care o întreţinea cu subtilitate era una din multele pîrghii ale conducerii prin coerciţiune. Fantele ochilor s-au subţiat imperceptibil cînd mi-a privit vestonul. Nasturele meu descheiat nu putea să nu-i scape, aveam deci certitudinea că voi fi reţinut...

De la heliport am fost transportaţi cu o foarte elegantă maşină neagră pe pernă de aer. Colonelul, pe scaunul din faţă, cred că nici nu a clipit. Vehiculul silenţios, cu plafonul transparent, semăna cu un batteau-mouche. Am privit avid instituţia în care era foarte posibil să-mi petrec restul zilelor. Totul era circular, iar biroul Comandantului, chiar în centrul Centrului. Fiindcă întotdeauna am adorat imperfecţiunile dintr-un protocol, am fost pur şi simplu entuziasmat de figurile furişate pe după perdele, la diferite etaje ale imenselor clădiri concave. Pentru mine aceasta însemna că viaţa din Exterior exista şi aici. Pentru ceilalţi patru care stăteau pe scăunele comode şi cred că în primul rînd pentru Colonelul care vedea tot, curiozitatea personalului însemna indisciplină. Deci pentru mine fisurile în disciplină înseamnă viaţă? Curios raţionament pentru un ofiţer-instructor! Avea dreptate Maiorul. Ce naiba caut eu aici! Buuun! Deci pînă acum totul este O.K.! Începe tangoul!

Înainte de a intra în Biroul Colonelului, pe hol, am vaga certitudine că m-a lovit amocul. Pur şi simplu m-am îndrăgostit lemn de o indisciplinată care nu şi-a putut învinge curiozitatea, făcîndu-şi de treabă cu un program sub braţ. Camera în care s-a strecurat, după ce a dat „Bună ziua!" colonelului care ne conducea, se numea „S.Ex.P.-14", adică, după modestele mele cunoştinţe, „Sistem Expert Psiho. 14". Fata ştia să meargă, avea şi cu ce, era foarte şatenă, ochi foarte albastru-fosforescent, în jur de 56 de kilograme de graţie şi în plus o vorbă în privirea care, adresîndu-mi-se doar cîteva secunde, s-a produs o prăbuşire instantanee a zidului de inaccesibilitate pe care l-am construit în jurul inimii cu migală, cărămidă cu cărămidă. O iubesc şi s-a dus dracului Marele Zid Chinezesc. Am intrat în bîrlogul puterii în zgomotul infernal al prăbuşirilor din mine. Colonelul zîmbea, dacă avortonul ăla de rînjet binevoitor se putea numi zîmbet.

3. Pe fata cu ochii albastru-fosforescent o cheamă Ella. Aşteaptă pînă ce uşa metalică pe care scrie „S.Ex.P.-14" se închide glisînd, se aşază la un birou, scoate un caiet şi, spre surprinderea ochiului întotdeauna vigilent al robotului-secretar Mizgălici, scrie de mînă cu un instrument arhaic numit stilou:

„Astăzi a venit mult aşteptata promoţie de maimuţe tinere. Aproape că mi-au trezit milă, deşi „Fericiţi sînt cei săraci cu duhul!". Este pentru prima oară cînd văd pe viu asemenea animale tinere care, sînceră să fiu, arată foarte bine ca bărbaţi. Şi nu par chiar atît de tîmpiţi pe cît se spune. Mi-a plăcut gorila aceea blondă care cu privirea lui albastră m-a dezbrăcat şi m-a pipăit cu nerusinare. Ciudat lucru! După ce m-a fotografiat, şi-a deschis zîmbind un nasture de la veston şi a intrat aşa în Biroul Comandantului. Colonelul va observa cu certitudine şi, după ce le va da liber la ceilalţi, îl va reţine ca să-i ţină un discurs de cel puţin douăzeci de minute despre ţinuta unui ofiţer. Dar dacă Maimuţa Blondă a făcut asta pentru mine? Cînd va ieşi din Biroul Cdt. vom putea rămîne singuri. Oricum, chestia asta presupune un Q.I. ridicat şi, deşi pare imposibil, un asemenea sacrificiu, la început de carieră, nu-l poate face decît cineva care a trăit în Exterior. Din cîte ştiu eu, băieţii aceştia sînt nişte infirmi psihici, selecţionaţi dintre copiii orfani, crescuţi de Stat la un Gimnaziu special, un fel de Internat, apoi în Şcoala Superioară de

Apărare Strategică (S.S.A.S.), în spiritul vieții militare stricte. Sînt handicapați pentru lumea Exterioară pe care o renegă și de care abia dacă au habar. Li s-a extirpat încetul cu încetul dorința de a lua contact cu Exteriorul, sînt învățați numai să execute ordine, apoi să dea ordine care să se execute. Sînt învățați să ucidă și să învețe să ucidă fără a fi necesară anihilarea substratului 13 a din subconștient ca la toți ceilalți. De aceea nu au acces în Exterior. C.L.S.A. este casa lor unde își pot - deși am înțeles că nu li se sugerează asta - întemeia o familie".

Străbătută de un gînd, Ella îl roagă pe Mîzgălici să-i aducă claviatura Monitorului Central. Se concentrează, își aduce aminte de numărul înscris pe ecusonul Maimuțoiului Blond și îl formează pe clape. Notează încîntată în Jurnal:

„Intuiția de femeie! Am avut dreptate! Maimuța asta a trăit în Exterior unde a fost și licențiat. A suferit un accident în care și-a pierdut familia. A fost supus unei intervenții pe creier. A scăpat cu viață, dar a rămas cu o amnezie ireversibilă. În mod excepțional a primit aprobarea pentru a urma cursurile S.S.A.S."

Ella privește contrariată ecranul:

A 15-e.p. - semne particulare: cicatrice oblică 760 mm zona plex solar; tatuaj 3200/210 mm antebrat stîng; semn heraldic: inimă străpunsă de săgeată; litere E.L.L.A. (posibil nume propriu).

Tatuaj? Femeia îl întreabă pe Mîzgălici ce este aceia tatuaj. Robotul afișează:

tatua, a(-și) imprima pe piele diferite figuri cu ajutorul unor împunsături și al unor materii colorante care nu se șterg.

Astea-s practici de sălbatici! Să-ți împungi pielea, apoi să porți toată viața prostiile alea desenate cu tine! Asta-i tîmpenie! Și ce caută numele meu pe brațul Gorilei? O să-i spun Tatuatul.

PARTEA A DOUA

1. Am fost trimis în infern și uitat acolo. Noroacele mele se cheamă Maiorul și, bineînțeles, Ella. Oficial, nu am de ce a mă plînge, viața curge exact așa cum am fost pregătiți să ne-o risipim. Haleala acceptabilă, munca destul de leieră, sîmbăta și duminica liber și independent. Inconveniente full, însă respectăm omerta, legea tăcerii. Mai ales cînd acest Colonel-Comandant își face apariția sau își trimite clinii care-i pregătesc noi și noi premise pentru pedepsele disciplinare. Cînd îl văd, este un regal pentru curiozitatea mea nesătulă. Are un fler foarte exact în depistarea neregulilor și încălcărilor regulamentelor. Pedepsele pe care le ordonă sînt absolut drepte și acceptate deci fără crîcnire. Eu am fost pînă acum admonestat de două ori. Pedepsit încă nu, dar ceva planează deasupra capului meu plin cu o poveste de dragoste tapână.

Acum două duminici m-am plimbat cu barca pe lacul Ecco de lîngă orășelul anost. Este un lac în care au încăput cîteva lighene cu apă călîie și pe luciul căruia bărcile se ciocnesc vesele în căutarea unei iluzorii singurătăți și a unei mai iluzorii întoarceri în sutienul naturii, la sînul Mamei Natura.

Dintr-o pornire sălbatică am încercat să o sărut pe țepoasa de Ella și, în urma acestui gest nesăbuit, am făcut amîndoi o baie îmbrăcați. Apa ne ajungea pînă la piept, dar cu toate că era exclus pericolul unui înec, nu vrea să mă mai privească, să mă mai primească, să mă mai vadă, nu-mi răspunde la apelurile mele disperate. Dar o iubesc de-mi pierd uzul rațiunii. Pînă și Mîzgălici s-a prins, cu tot sufletul lui tranzistorizat.

Ella m-a tratat de la început ca pe o maimuță și eu n-am avut pînă acum nici o tentativă mai serioasă ca să-i schimb convingerile. Îmi convine deocamdată postura asta care o face curioasă și o intrigă. Mizez pe curiozitatea ei de femeie, dar și pe intuiția ei. Nu-i sînt indiferent, asta e clar și la fel de clar este că va fi femeia mea, dar va trebui să am răbdare. Interesele majore ale Omenirii sînt prioritare. Eu personal mai pot aștepta, deși aproape că nu mai pot și devin patetic. O iubesc precum un leșinat.

Trecînd cu băieții prin baia de sînge și scandal de la „Măcelărie" (este un poligon în care, pe lîngă efecte sono-holografice de violență paroxistică, mai ești și împușcat cu suc de roșii încălzit la 30-40 de grade Celsius), privind detașat la privirile îngrozite și studiind reacțiile generate de frica de moarte ale bărbaților cărora li se luase capacitatea de a realiza făcătura, m-am trezit dorind-o cu gingășie, mîngîindu-i umerii și obrajii de obrăznicătură, sărutîndu-i ochii și gura umedă.

Asta s-a întîmplat vineri la ultimul exercițiu, după o săptămînă stresantă. Simbătă am stabilit, în urma unor foarte lungi tratative, plimbarea cu barca și duminică am căzut cu ea în apă.

După ieșirea de la Colonelul care, conform așteptărilor, mi-a ținut teoria nasturelui de veston exact 32 de minute, m-am postat în fața ușii pe care scria „S.Ex.P.-14". Ușa s-a deschis glisînd blînd, dezvelind femeia viselor mele în halatul ei verde. M-a luat tare de la începutul începutului:

- Bună ziua! Poate-mi spuneți cu ce vă pot fi de folos. Încă nu am primit instrucțiunile cu programul dumneavoastră de vizite!

Ușa s-a închis fără zgomot în spatele meu. Deșteaptă ușă!

- Scuză-mă, am luat-o eu ca romanii, dar cred că am greșit ușa. Oricum, mi-ar prinde bine o cafea. Îmi faci o cafea?

Mi-a făcut semn să iau loc pe un fotoliu rotativ rugîndu-mă să o scuz cîteva clipe fiindcă pentru un asemenea oaspete de seamă (țepoasă și ironică drăgălașa) se simte obligată să facă o cafea ca pe timpuri, cu mîna ei.

Așteptînd-o, m-am jucat puțin pe claviatura computerului. Cînd s-a întors cu un registru transformat în tavă pe care abureau două cești voltairiene, m-a surprins. A început să-mi explice:

- Vă aflați în laboratorul unui sistem-expert. Cunoașteți cred ce este un sistem-expert, nu știu însă în ce măsură puteți înțelege legătura dintre sistemul de achiziție cunoștințe, sistemul de explicare a interferențelor de control, memoria de

lucru... adică vreau să vă sugerez că este o jucărie care se poate strica...

– Dar tu cunoşti, am întrerupt-o eu destul de obraznic, tu cunoşti ce este acela un tatuaj?

A roşit, o Doamne, de cînd n-am mai văzut o femeie roşind! Era de înţeles că am întrebat computerul cine şi ce informaţii au fost cerute despre mine. A observat şi agenda ei uitată pe un colţ al biroului. Făcutul cafelei durase destul de mult, am auzit chiar şi un auu! urmat de o sfîrîială interesantă.

După ce s-a terminat de roşit, a renunţat (era şi timpul) la formulele regulamentare pe care eu le încălcasem tutuind-o şi mi s-a adresat cu voluptate:

– Eşti un maimuţoi necioplit!

Am început să rîd şi să mă bat cu pumnii în piept ca o gorilă. Cred că am făcut şi de cîteva ori hu!, hu!, hu!

În principiu aşa se terminau toate întîlnirile noastre scurte şi repezi, cu deosebirea că erau precedate de lungi confruntări video-telefonice, cînd eram obligat să fac tot soiul de concesii pe care i le reproşam orgolios imediat ce ne întîlneam.

Oricum, la Clubul Centrului, în barul de la popota ofiţerilor, vieţuia o altă Prinţesă, brunetă, căsătorită cu o brută de soţ care, dincolo de trapezul şi zîmbetul cretin, nu mai avea decît un bob de umor rudimentar, cazon, şi o privire vicleană. Prinţesa cu neg (avea un neg inteligent la rădăcina năsucului) nu prea a avut cine ştie ce noroc întîlnindu-mă, fiindcă îi povesteam rar şi plictisit cîte ceva despre lumea Exterioară şi fiindcă, cedîndu-mi aşa de repede şi asigurîndu-mi culcuş trei nopţi pe săptămînă, începuse să mă plictisească. Bruta de soţ lucra în subteran în ture şi-i povestea Prinţesei care-i mersul pe acolo, iar Prinţesa îmi repeta şi mie, neavînd alte lucruri mai interesante de povestit în pauzele atît de importante ale nopţii. Aşa m-am familiarizat eu cu C.L.S.A. subterană care se pare că era la fel de uriaşă ca Instituţia de la suprafaţă. Bineînţeles că şi acolo, sub pămînt, domnea cu autoritate tot Colonelul.

2. Ceea ce m-a agasat de la bun început a fost faptul că nimeni nu-ţi putea spune clar ce se petrece acolo. Ori nu aveau o idee globală a ceea ce se întîmpla de la cap la cap, ori nu avea nimeni puterea de a sintetiza planul uriaşei şi complexei maşinării – ceea ce era exclus fiindcă în Centru erau multe minţi luminate în toate domeniile cunoaşterii umane, ori le era la toţi leha-mite să-ţi mai explice ţie un mecanism pe care aveai tot timpul să-l descoperi şi să-l înţelegi singur. Sau, asta am crezut un timp şi nu m-a contrazis nimeni, era o interdicţie dictată de Colonel pentru a-i testa pe cei nou veniţi: cine se acomoda şi înţelegea mai repede ce era de făcut pornea la drum cu un avantaj care-l putea promova într-o ierarhie pe care şi acum, după ceva timp, nu o văd prea clar.

În primele săptămîni eram despărţiţi de dimineaţă şi duşi fiecare în altă parte. Seara, eu aveam chef de schimb de experienţă, dar am înţeles de la ceilalţi, cînd întrebările mele se izbeau de răspunsuri monosilabice, că începuse lupta pentru existenţă. Deci Colonelul îi chemase şi pe ei aşa cum mă chemase pe mine la discuţii individuale. Singuri în biroul impozant, mi-a sugerat foarte subtil că trebuie să fiu rău şi să lupt pentru a mă realiza, pentru a obţine un loc în ierarhie. Şi că sînt bun şi că sînt şef de promoţie, şi că are mare încredere în mine şi că alte şi alte chestii de adormit copiii. Bineînţeles că nu l-am luat în serios. Văd totuşi că ceilalţi au fost prinşi, aşa că, fără prea mari regrete, m-am izolat şi mi-am văzut de treburile mele. Norocul meu se cheamă Maiorul şi, desigur, Ella.

3. Să ne fi spus aşa:

Recruţii pe care-i încorporăm noi în C.L.S.A. sînt, în general, deşeuri ale societăţii. Drogaţi, alcoolici, alienaţi mintali, perverşi etc., etc. Îi luăm, îi vaccinăm în creier şi-i transformăm în mieluşei cu privirea fixă. Executanţi ideali. În cele patru luni cît se instruiesc ei aici, trec prin cele patru secţiuni ale Centrului. Prima săptămînă este de testare a aptitudinilor şi de acomodare. În sectorul A sînt incluse primele poligoane şi laboratoare de instruire. Se învaţă mersul pe jos, alergarea, fuga, poziţia drepţi ca poziţie naturală, săpatul tranşeelor şi grupurile individuale sub presiunea fricii care urlă prin megafoane şi a imaginilor de tancuri, duşmani şi explozii proiectate pe ceaţă. Tot în sectorul A se mai află poligonul de tragere şi „Măcelăria". După o lună se schimbă mediul. Sectorul B este zona udă, unde recruţii sînt aruncaţi în „Gamelă", un bazin uriaş în care locuiesc toată luna a 2-a mai tot timpul sub apă. Învaţă de toate şi fac bulbuci într-un fel de submarin-bază. Ajung la sectorul C, la aer curat, mucegăiţi. Sectorul C fiind de fapt Zona S – de supravieţuire – supranumită de ofiţerii-instructori „Delta fluviului Me-Kong". O lună, băieţii se descurcă şi ei cum pot sub supravegherea atentă a camerelor TV., înfruntînd tot soiul de capcane (substanţe toxice de luptă, atac nuclear, atacuri cu mutanţi etc.) pregătite cu dexteritate şi umor de şeful sectorului, locotenent-colonelul Vandoru. Zona D (sau T) este zona tehnică. Învaţă să conducă maşini de luptă, avioane şi elicoptere, sar cu paraşuta, îşi însuşesc anatomia maşinilor blindate, dezamorsează bombe, fac transmisiuni, şi dracu le mai ştie pe toate! Aici, pe lîngă ofiţerii-instructori, intervin şi specialişti.

Apoi, copiii cu privire fixă, ajunşi nişte duri în stare să ucidă cu mîinile goale şi rudele de gradul I, sînt supuşi unui tratament complex de readucere la linia de plutire şi făcuţi să uite tot ce au învăţat în cele patru luni de zile. Chestia e aprobată de U.N.E.S.C.O. şi considerată umanistă. În toată treaba asta noi, ofiţerii-instructori, sîntem maimuţele care-i comandă în cele patru sectoare şi le arată la băieţi ce şi cum să facă. „Priviţi la mine, vă arăt mişcarea". Adică noi îi instruim în arta războiului modern.

În spatele nostru stau civilii, o grozăvie de oameni de ştiinţă, somităţi în cibernetică, electronică, psihologie, medicină etc., etc. Aceştia nu sînt permanenţi, ca noi, ci sînt rotiţi la doi, trei ani cu alţi deştepţi din Exterior. Ei întocmesc şi perfecţionează programele de instruire, izolează cazurile mai deosebite aplicîndu-le metode ultrasofisticate (cînd revin după un asemenea tratament, soldăţeii cu privirea fixă au privirea şi mai fixă) şi cercetează cauzele accidentelor de instrucţie dînd mereu vina pe noi. Toate progra-

mele sînt aprobate și perfecționate în Statul Major care, după modesta mea părere, înseamnă numai Colonelul. El este comandantul unic, ceilalți fiind marionete.

În sfîrșit, după cele patru luni, în care ultima săptămînă este de readaptare (li se dă drumul și în orășelul-anexă al Centrului ca să nu mai găsești un loc la vreo masă de crîșmă), cînd vine reprezentantul Guvernului să le înmîneze repartițiile la viitoarele lor locuri de muncă, băieții sînt cu totul alți oameni decît epavele venite. Tunși, bărbieriți, grași și frumoși, curați și parfumați, călcați la dungă și blînzi. Se pare că în caz de „Doamne, ferește!", cineva, undeva, poate declanșa violența acumulată și ascunsă în subconștientul pașnicilor cetățeni ai Exteriorului. După calculele Maiorului, cam un sfert din băieții valizi ai Planetei au urmat asemenea programe intensive de pregătire (de 2 sau 4 luni) și au rămas cu ceva ascuns în străfundurile creierelor lor...

Așa ar fi trebuit să ne explice cineva și nouă, de la bun început, care-i mersul în C.L.S.A.

Muzele se... amuză

Generalul de Gaulle, împreună cu ministrul culturii, André Malraux, vizita o galerie din Paris.

— Aha, spune de Gaulle, arătînd spre o pînză pe perete, aceasta este un Matisse.

— Nu, domnule, îi răspunde Malraux, este un Monet.

— Atunci aceasta trebuie să fie un Cezanne — își dădu cu părerea generalul, cînd intrau într-o altă încăpere.

— Din nou greșiți, domnule general, este un Utrillo.

Disperat, de Gaulle strigă:

— N-o să mă mai prostești de data asta. Acesta este un Picasso.

— Nu, nu, domnule general, a replicat întristat Malraux, de data aceasta este o oglindă!...

Un general invită la cină pe Anatole France. Cu acest prilej, generalul solicită scriitorului un autograf. Acesta i-a scris: „Bucătăria franceză este cea mai bună din lume și gloria ei va crește și mai mult, atunci cînd omenirea înțeleaptă va pune frigarea mai presus de spadă".

Odată, tragedianul francez Talma (1763—1826), actorul preferat al lui Napoleon I, fiind prezent la un proces în calitate de martor declară că el este cel mai bun artist al vremii sale.

Aflînd de aste, unul dintre prietenii artistului îi reproșă acestuia lipsa de modestie. Talma îi răspunse:

— Mie însumi mi-a fost rușine să vorbesc astfel, totuși nu puteam face altfel: eram sub prestare de jurămînt.

Tristan Bernard povestea: în trecere prin Marsilia, m-am trezit într-o zi fără portofel. Necăjit, m-am dus la primul post de poliție și am declarat paguba:

— Mi s-a furat, probabil, mi-am dat eu cu părerea, vorbindu-i comisarului despre dispariția obiectului.

— Vom face tot ce e posibil ca să descoperim hoțul — mă asigură el.

La hotel, însă, mi-am găsit portofelul sub pernă, îl ultasem de dimineață. Am telefonat imediat comisarului.

— Prea tîrziu, îmi răspunse acesta. L-am arestat pe hoț!

PARTEA A TREIA

1. Paznicul rîdea cu lacrimi în fața monitorului unui Computer-Entertainment care-i spunea bancuri cifrice.

Tentația era prea mare, așa că, după ce m-am asigurat că nu sînt supravegheat, am intrat în biroul pustiu al Comandantului. Ce poate defini mai bine personalitatea unui bărbat decît acțiunile sale? Bineînțeles că sertarele biroului, nu? Oare paznicul ar zîmbi măcar la o asemenea glumă?

În sertare – o ordine desăvîrșită. Am început să umblu atent: teanc de reviste militare, fotografii caroiate provenite de la misiuni spațiale în care recunosc C.L.S.A. noastră dragă, informări ale ciinilor privind acte de indisciplină ale subordonaților, iată că și eu sînt dat în gît deoarece am provocat ilaritate cu glume vulgare printre fetele (drăguțele) de la Complexul de multiplicare a mutațiilor negative. Mergem mai departe. Proiectul programului de instrucție pentru luna următoare, cu tăieturi roșii ale Colonelului, fișa celui mai obtuz coleg al meu pe care Colonelul a scris: „Propozabil pentru A.14.C.", cîteva schițe indescifrabile. Într-un alt teanc de reviste militare, iată o surpriză! Pin-up-uri, femei de hîrtie ieftine, obiecte de plăcere inofensive. Iată unde se află momeala publică, posterele tentante cu fete goale. Care era oare raportul pe care bărbatul acesta impenetrabil, ascetic, îl avea cu aceste frumoase de hîrtie? Iată-l închis în biroul său din centrul Centrului, cerînd să nu fie deranjat, cu revistele în sertar, răsfoindu-le tăcut și bucurîndu-se de nuditatea fără probleme a unor mediteraneene care, după anul de editare al revistelor, acum sînt în neființă, ori pe jumătate aparatură ajutătoare. Între timp, soldații se băteau în răcnete de groază cu fantome holografice.

Fiamanetta Flamini (18 anni). Bellissima biondina

seno – 10
gambe – 10
sex-appeal – 10
* popolarità – 6 e in aumento

Soldații intrau pînă-n gît în mlaștina puturoasă, iar noi le pregăteam capcane cu săgeți paralizante.

Sonia Viviani (27 anni). Nuda e super-stilizzata in alcune scene da „Carnalita" che oggi si può vedere su molti network privati
seno - 10 e lode
gambe - 10
sex-appeal - 10 e
popolarità - 10 e in continuo aumento

Între timp, în „Măcelărie" se tăiau gîturi şi se scoteau ochi într-o infernală împuşcare cu suc de roşii călduţ, băieţii înnebuniţi se ascundeau şi, cu ochii ieşiţi din orbite, urlau atacînd manechine mişcătoare.

Femmi Benussi (39 anni). Molto sensuale, labbra piene, equardo limpido, figura „ricca" e rotondissima
seno - 9
gambe - 10 e
sex-appeal - 10
popolarità - 10

Între timp îmi trag masca de gaze nu înainte de a-mi rupe nasul cu mirosul pestilenţial din sectorul C, în zona „Vomitoriului", unde soldăţeii îşi varsă şi maţele din ei.

Iarăşi mă întreb ce vîrstă are Colonelul. Am avut ocazia să-l surprind, să-l cercetez mai îndeaproape. Osificat, cristalizat, mineralizat, mîinile cu degete rigide, faţa ca o mască, pe piele pistrui, pete care acuză dereglări netratabile ale ficatului. Din portretul adunat de la ceilalţi: mare parte din femeile Centrului îl adulează, acest colonel fiind un bărbat ideal, simbol al ideii de bărbat. Pentru ofiţeri, dincolo de frica pe care le-o impune, un model perfect (habar n-au ei că un asemenea model nu admite emuli). Pentru marea majoritate, comandant drept, corect, impenetrabil şi inabordabil în problemele personale, duşman al fiecărelii, nelăsîndu-se atras de nimic şi netolerînd nimic din ceea ce ar putea atenta la litera Regulamentului. Era omul Regulamentului.

Răsfoiesc plin de curiozitate Regulamentul arhaic ce îşi avea locul său pe marginea biroului impozant. Aceleaşi pagini, aceleaşi paragrafe, nici o subliniere, nimic deosebit. Aceleaşi reguli de bun simţ militarizat şi aceleaşi absurdităţi. Cum poţi vorbi de libertate şi democraţie într-o instituţie anacronică osificată, bazată doar pe executarea ordinelor? Totuşi este ceva putred în Danemarca (oare ochelaristul ăla de paznic, sau ofiţer de serviciu, ce naiba mai este, a auzit de Hamlet?). Eu cred că nu se poate trăi exact în litera unui singur Regulament, fie el şi perfect.

Bănuiala pe care vreau să mi-o transform în convingere acum, cotrobăindu-i în birlog, începe să mi se confirme. În viaţa ascetică pe care Colonelul o afişa, un ochi perspicace şi indisciplinat a început să găsească fisuri. Peretele din faţa biroului era un imens ecran plat. Nu putea să-şi pună casete decoltate?

Nu putea şi asta nu fiindcă ar fi interzis de Regulament, ci din simplul motiv că memoria player-ului îi putea oricînd juca un renghi neplăcut. Eram sigur că nu aş fi găsit nimic compromiţător scotocind în memoria robotului-secretar. Motivul erau revistele îngălbenite cu muieri goale, acum moarte. Bătrînul trăia în timpul trecut, cred că are peste o sută de ani.

Auzisem în Centru vorbindu-se cu mare simpatie despre un fost locţiitor al Colonelului pe care acesta îl expulzase în mod exemplar după o judecată manevrată abil în Consiliul de Onoare al Ofiţerilor Superiori. Tipul era atît de inteligent încît putea să lenteze şi un Telecomputer. Expulzarea lui se pare că a generat interdicţia incorporării în S.S.A.S. a celor din Exterior, cu un mic amendament de care am beneficiat eu. Oricum, legenda locţiitorului se perpetua în folclorul civililor din Centru fiindcă acesta fusese unicul care reuşise să-l înfrunte şi să-l discrediteze pe Colonel. Care ce a văzut locţiitorul după masca impenetrabilă a bătrînului?

Maiorul îmi povestise cu entuziasm despre locţiitor. Era un as în materie de tot ce însemna A.I. (Artificial Intelligence). Concepuse şi construise roboţi care înţelegeau şi răspundeau gesturilor umane, chiar şi celor mai intime (omeneşti?). De 1 aprilie, o sărbătoare ignorată în C.L.S.A., îi montase şefului un asemenea senzor în closet şi astfel, citindu-i anumite gesturi finale, Colonelul nu a mai trebuit să acţioneze vreo pîrghie clasică pentru declanşarea apei. Acesta, fiind convins că i s-a defectat instalaţia sanitară, a chemat Echipa de instalatori, care a descoperit şi anihilat păcăleala.

- L-ai cunoscut personal?
- Sigur că da, eram buni amici!
- Puneai stiloul pe masă cînd vorbeai cu el?
- Bineînţeles!
- Aha!
- Ce înseamnă „aha!", crocodile?
- Păi înseamnă o iluminare, se numeşte „momentul Aha", aşa îi spunea un oarecare K. Bühler.

Să mai căutăm cu grijă. Într-un sertar - baterii de la bursa neagră pentru aparatele ajutătoare, cîteva cutii cu medicamente, un miros greţos de babă care, combinat cu mirosul dezagreabil al fotoliului, mă determină să mă ridic. Inspirat, fiindcă al şaselea simţ mă anunţă că, în spatele unei uşi mascate în peretele de lîngă ecran, cineva se pregăteşte să intre. Din cîţiva paşi sînt în faţa uşii care glisează prea încet. Mă strecor afară cuprins de o panică cenuşie. Cînd trec pe lîngă uşa paznicului cu ochelari, aud vocea gravă a Colonelului:

- Sînt probleme?
- Raportez, nici o problemă deosebită.

Dar în aceeaşi secundă, sistemul de alarmă se declanşează cu o violenţă care mă îngheaţă.

2. Confuzia era clară. Cei trei se despărţiseră luînd-o fiecare în altă direcţie, aşa că iată-mă pierzînd avantajul cîştigat cu atîta trudă. M-am aşezat pe un fel de statuetă grotescă ce „înfrumuseţa" curtea la intrarea în „Zona S". Un om ghemuit cu genunchii la gură şi cu o moacă îngrozită. În această poziţie (aşezat pe statuie), de critic de artă, mi-am încheiat catarama bocancilor etanşi. Se întunecase de tot, era o noapte ideală pentru furat găini - vorbele Maiorului începuseră să-mi invadeze şi mie limbajul. Încă mai simţeam îmbrăţişarea şi sărutul fierbinte al Ellei. Un sărut fierbinte, de femeie care plînge aburind ochii şi gura.

Urletul isteric al sirenelor de alarmă mă paralizase cîteva clipe, apoi am raţionat şi acţionat. „S.Ex.P.-14" era foarte aproape, aşa că ecusonul meu şi-a făcut datoria, uşa deschizîndu-se şi închizîndu-se uşor în urma mea. Înlocuisem cu ajutorul nepreţuit al Maiorului celula de pe ecuson, o celulă de tip „L", cu una de tip „A" a unui

ecuson de liberă trecere în fața căruia se deschideau aproape toate ușile Centrului. Era un fel de „iarba fiarelor" pentru care aș putea fi judecat oricînd în „Consiliul de Onoare al ofițerilor inferiori".

Culmea. Țepoasa cea dragă era în laborator și nu trebuia să joc teatru ca să-i cer cît mai convingător cu putință o mînă de ajutor. N-am apucat să deschid gura, că s-a aruncat de gîtul meu, m-a sărutat și a început să dea apă la șoareci. Se pare că era mai speriată ca mine.

– Știi tot? m-a întrebat.

– Ce să știu?

– Despre fratele meu... trebuie să mă ajuți, dragule, nu vreau să i se întîmple ceva rău, numai tu mă poți ajuta, numai tu...

Am așezat-o încetișor și cu părere de rău pe fotoliu, i-am șters cu batista mea proprie obrajii și ochii, rugînd-o să-mi explice cît mai concis care-i mersul. Simțeam că treaba-i groasă, și chiar și era.

Fratele ei fusese încorporat în urmă cu vreo trei săptămîni. Se droga, și toate încercările familiei de a-l aduce pe calea cea bună eșuaseră. Înainte de încorporare, ea îi povestise cîte ceva despre C.L.S.A., deci el știa mai multe decît ceilalți. Se pare că împreună cu încă doi recruți au reușit să evite amorfizarea mimînd doar privirea fixă și toate celelalte manifestări anormale care mie, ca ofițer-instructor, mi se păreau normale la acești anormali. (Dacă stau să mă gîndesc la fluxul primirii și prelucrării recruților, evitarea amorfizării mi se pare acum incredibil de ușor de realizat).

De aproape 30 de minute nu se mai știe nimic de cei trei, se crede că au dezertat, acesta fiind de fapt și motivul alarmării. Privesc la ceasul dăruit de Ella 3. Printre altele văd că sînt de 4 minute în laboratorul iubitei mele. Perfect! O sărut, mă îndrept către ușă, mă întorc și fac de trei ori: hu!, hu!, hu! bătîndu-mă cu pumnii în piept. Ușa se deschide și, așa cum am calculat, nimeresc la un pas de grupul colegilor mei care tocmai sînt invitați în biroul Colonelului. Îmi verific nasturii și intru ultimul.

3. Fulgere, tunete, averse, tensiuni și cîteva erupții vulcanice au căzut peste capul plecat al bietului meu coleg obtuz, a cărui fișă din sertarul Colonelului era mîzgălită de acesta cu „Propozabil pentru A.14.C". Cei trei dezertori erau din subunitatea lui, iar el se dovedise un incapabil, un incompetent, un dus de nas de trei amărîți, de trei puști cu un Q.I. mai mare decît un absolvent de S.S.A.S.

Noi ceilalți asistam tăcuți la spectacol pînă cînd Colonelul s-a terminat. Arăta rău. Cearcăne vinete se prelingeau de sub ochi pe obrajii cenușii. Spre surprinderea noastră, s-a calmat brusc, s-a așezat în fotoliul în care șezusem eu cu cîteva minute mai înainte și a cerut prin interfon datele celor trei. Prima figură apărută pe ecran era aceea a fratelui Ellei. M-a deranjat asemănarea izbitoare cu soru-sa. Parcă mă sărutasem cu el. Date, apoi figurile celorlalți cu date. Apoi direcțiile probabile de deplasare, după care ecranul s-a stins.

– Am ordonat încetarea alarmei în toată Marea Unitate, ne anunță cu voce gravă Colonelul.

JURĂ-I DRAGOSTE

– Suzy Woolner, vrei să-l iei de bărbat pe Tod Pole, aici de față, și promiți că-i vei fi credincioasă toată viața ta?

– Ham, ham!

– Tod Pole, vrei s-o iei de soție pe Suzy Woolner, aici de față, și promiți că-i vei fi credincios toată viața?

– Ham!

În răspunsurile acestea ciudate adresate pastorului Michael Harman nu trebuie căutată nici ironia, nici indiferența. Ele sînt rezultatul enervării rău ascunse a ambilor îndrăgostiți: cîinele Tod Pole și cățeaua Suzy Woolner. Pastorul Michael Harman a unit prin căsătorie nu numai perechi de cîini, dar a avut deja ocazia să consfințească căsătoria unor urangutani, pești și papagali. Încheierea unei căsătorii între animale costă 25 de dolari, în timp ce la oameni se percep 75 de dolari.

În California de est căsătoriile dintre animale se bucură de o popularitate din ce în ce mai mare. S-a înființat chiar un birou matrimonial special cu denumirea „Dragostea în lesă". Întreprinderea este atît de lucrativă încît de pe o zi pe alta se așteaptă apariția unor noi filiale ale sale... Pentru numai 1500 de dolari ea furnizează îmbrăcămintea nupțială, asigură șampania, tortul și garantează prezența pastorului...

S-a auzit parcă o expirație de ușurare, repede falsificată de același glas:

– Dumneavoastră rămîneți în stare de alarmă, fiindcă dumneavoastră îi veți prinde sau nimici. Sînt înarmați, asta nu o știm decît noi, deci, în caz de forță majoră, puteți folosi focul armamentului din dotare. Considerați-vă în aplicație, fiindcă după modul cum veți acționa, o să primiți calificative, care sînt convins că nu vă sînt indiferente. Vă urez succes!

L-am privit pe colegul pe capul căruia căzuse mînia Colonelului. Era hotărît să-i ucidă. Ceilalți, din spirit de castă, aveau în priviri aceeași hotărîre. Era groasă. Am luat-o la fugă să ne echipăm în ținuta de crocodili. Cu multă durere în suflet am fost obligat să cobor pe scări, să le blochez liftul între etaje la colegii mei criminali, să le amestec bocancii, să-mi iau toalele în brațe și să înțepenesc cu un simplu bold ușa glisantă de la vestiare. Nu era loial, așa că pe tot acest itinerar am avut îngrozitoare mustrări de conștiință.

4. M-am ridicat, am făcut cîțiva pași hotărît să apelez la intuiție, cele trei perechi de urme alcătuind o trifurcație cam dubioasă, dar cineva sau ceva îmi privea ceafa. M-am aruncat fulgerător pe burtă, schimbîndu-mi frontul din zbor. O chestie de mare maestru, dar țeava pistolului meu a descoperit cu uimire „Ghebosul". Am început să-i bîjbîi cu degetele figura îngrozită pînă cînd am găsit pe ce să apăs și cutia craniană s-a rabatat cuminte. Conectînd la memoria camerei TV montate în monstru ceasul dăruit de Ella 3, am reușit să văd pe ecranul micuț ce a băgat la cutiuță

„Înghesuitul" cu vreo 45 de minute în urmă. Deci, în mod cu totul surprinzător, cei trei nu erau nici speriați, nici năuciți, nici nu gîfîiau, nici nu păreau ei să caute cu disperare droguri. Echipați regulamentar, înarmați binișor, grași și frumoși băieții arătau a profesioniști sadea. Erau trei, dar cînd s-au adunat pentru un scurt Consiliu de Coroană, chiar în raza vizuală a Kitch-ului, dintr-un con de umbră apăru un al patrulea, a cărui eventuală identitate începuse să-mi streseze memoria. Au făcut urme pe trei direcții, după care s-au întors cu spatele. Au plecat într-o a patra direcție, către intrarea în subteran.

Acestea fiind văzute, am apăsat iarăși pe butonul mascat reintegrînd căpățîna capodoperei nu înainte de a-i arăta mulțumirea mea prin depunerea în zona parietală a unei măsline de plastic. A făcut un buffff! înfundat, fără fum, fără nimic altceva, dar începuse să-mi fie milă de memoria aceea prodigioasă pe care am distrus-o fără scrupule. Am plîns!

Iară unde stă oleacă
Spumă albă să se facă
Cine s-o porni intîi
Să miroasă a lămîi
Și a fructe amărui
Puse-n calea orișicui
Cine n-o avea putere
Să se facă tot din miere
Tot din miere și din flori
De din seară, pînă-n zori...

Din imensul pat alb, Ella vaporoasă participa la montajul de versuri recitînd șoptit:

Hai cu mine să-ți arăt
Cum mi-s sînii cînd mă-îmbăt
Că mi-e teamă și așa
Că nu știi a te-îmbăta...

Un român la New York

- În „free democracy" veți urmări recitalul lui Free Dem... Rădulescu.
- Deși au dispărut de pe continentul american, pielile roșii n-au fost comunişti.
- Tii, ce hai am făcut la Ohio?!
- În ciuda tuturor facilităților oferite pentru însușirea limbii japoneze, americanii n-au învățaT O IOTA...
- Nu confundați trustul Morgan cu administrația cimitirelor.
- Președintele Bush vrea să viziteze România, dar mai ales Bușteni.
- În America, melodia interpretată de Constantin Drăghici „Prieten drag" a apărut într-o variantă adaptată: „Prieten drog".
- A dat un Ford peste un Rockefeler. Din nefericire, cel de-al doilea nu era tot automobil.
- Nu fiți decenți! Fiți oameni de milioane de dolari...
- Stima în condițiile economiei de piață: ne dați cashul vostru, vă dăm căsul nostru...
- Un emigrant norocos: A venit într-un trenci, acum lucrează într-un branch și e proprietarul unui ranch.
- Apropîndu-se de deșert, unii încep să latre a pustiu.
- La autopsie, organele interne aveau urme ale organelor de interne.

5. O văd pe Ella înotînd în satinul unuî imens pat alb, eu sînt pe undeva pe lîngă pat poftind la ea și recitînd versuri clasice:

Hai să facem o prostie
Și tu mie și eu ție
Hai să ne jucăm de-a visul
De-a închisul și deschisul
Visul să ni-l dăm de-a dura
Și să-l urmărim cu gura
Iară unde stă puțin
Să-necăm locul cu vin

Filmul se rupe brusc și începe Jurnalul de actualități: Eu cu Înghesuitul în brațe rabatîndu-i căpățîna, apoi tot eu în rolul principal îndreptîndu-mă către subteran, apoi, în timp ce Eu priveam indiscret către intrare, de după un stîlp de beton, o umbră prin spate lipindu-mi de ceafă țeava unui oribil mecanism de ucis. Eroul principal încearcă o lovire cu călcîiul simultan cu aplecarea în față, dar după ce nu lovește nimic, se aude un fiiiss! Fine del primo tempo. Secondo tempo:

Plin de poezie deschid ochii și o văd pe Ella. Dau să mă ridic și să o îmbrățișez cu pasiune,

dar nu se poate. Sînt puțin cam legat de fotoliu.

– Te-ai trezit Tatuatule?, mă întreabă dumneaei cu o undă de veselie în glas. Stă în fața unui calculator și mîinile îi dansează pe clape.

– Tot așa i-ai încălțat și pe ceilalți? o întreb cu dragoste.

– Nu, dragul meu, numai pe tine te-am sărutat, fiindcă numai pe tine te iubesc.

– Iubita mea! îi strig eu patetic.

– Iubitul meu! mă imită ea, dar continuă să stea pe scaun și să cînte la claviatura computerului, eu continuînd să o iubesc legat.

– Vrei să bei ceva? mă întreabă cu grijă.

– Sigur că da! îi răspund eu, dornic să lase dracului pianul și să se apropie.

Dar ea îi dă ordin lui Mîzgălici care vine și-mi varsă jumătate de pahar cu suc pe veston. Cu cealaltă jumătate mă înec. Mîzgălici îmi dă două labe pe spate și mă liniștește. Ella este concentrată la lucrul ei, dar zîmbește aproape de rîs.

O sală mare, dar cu mulți stîlpi de susținere din beton crud, nefinisat. Sînt în subsol. Camera e plină ochi cu aparatură greu de identificat, dar cam improvizată. Singura lumină este la monitorul iubitei mele. În rest luminițe de L.E.D.-uri, clicuri, declicuri, fîșîială de benzi. Glisează o ușă, intră doi tipi în halate portocalii care nici nu se uită la mine care, oricum, eram o priveliște. Discută cu Ella, îi lasă niște fișe și dispar pe aceeași ușă. Care se mai deschide o dată și intră o tipă în roșu pe care n-am mai văzut-o, fiindcă așa ceva nu se pate uita: înaltă, bombată pe unde trebuie și foarte, foarte, incredibil de foarte subțire în talie. Trece pe lîngă mine, eu fluier, ea mă ciupește de obraz, eu dau să o mușc de un deget, ea rîde dezvelind o dantură perfectă. Apoi merge la Ella, îi dă și ea niște fișe, eu sufăr, ochii îmi devin telescopici. În următoarele treizeci de minute, au defilat prin fața mea încă vreo paisprezece persoane în halate de diferite culori, adică de la diferite etaje ale Centrului. Tot salutînd-o pe Ella și lăsîndu-i fișe. Pe cîțiva îi cunoșteam. Acum intră Maiorul:

– Ai înțeles Prințule?

– Tot!

– Hai, nu mă înnebuni!

– Mă tem că nu mai am ce, fiindcă ești deja nebun. Ce dracu faceți aici?

– Prințule, înainte de a dezlega, vreau cuvîntul tău de onoare că, pînă îți vom oferi posibilitatea să alegi, nu o să acționezi împotriva noastră.

– Îl aveți, dar dezleagă-mă odată de scaunul ăsta fiindcă vreau să o string de gît pe fata aia.

– Bine, bine... Ella, vezi, te rog, pe unde mai este Colonelul?

Maiorul mă dezleagă, scoate din buzunarul salopetei o sticlă plată cu otravă și mi-o întinde.

– E rîndul meu astăzi... hai să-ți explic. Ella intoxică acum cu un virus Calculatorul Central. Nimic nu va fi ca înainte...

– E tot pe insulă, zice Ella.

– Tot cu... întreabă Maiorul.

– Tot cu... răspunde Ella.

– Tatuatule, mi se adresează Maiorul, noi avem un plan care se coace de mai mult timp, o moștenire de la Locțiitor. Ai cunoscut... hm! într-un mod destul de original o parte din membrii grupului nostru. Cu tine sîntem 23 de oameni, te-am pus în discuție, ești acceptat de grup.

– Cei trei fugari sînt și ei? Ce treabă au?

– Deh, o scurtă diversiune.

– Deci, tu erai ăla care l-a condus pe cumnatul meu și prietenii lui în subteran?

– De unde dracu știi?

– De la Gheboe.

– Cine e ăsta?

– Statuia de la intrarea în subteran. Are o cameră TV cu memorie în căpățînă.

– Trebuie imediat distrusă!

– Avea, de fapt, că a făcut buff! Unde sînt cei trei? Cumnatul e în mare pericol.

Maiorul se uită la ceas și-mi răspunde cu jumătate de gură:

– Cred că s-au predat... Măi Prințule, nu mai am timp de explicații, uite ce ai tu de făcut.

PARTEA A PATRA

1.– Da!, răspunde Colonelul apelului. Un da gros, grav, o voce bărbătească învățată să se stăpînească, deși acum Colonelul e în chiloți și se pregătește să intre sub duș.

– Raportez: dezertorii au fost capturați în careul 12 As–13 y, nu s-a făcut uz de armă. Permiteți ofițerilor-instructori să iasă din starea de alarmă?

– Nu, răspunde Colonelul cu aceeași voce, simțind răceala gresiei sub tălpi. Să continue acțiunea. Mai există în Centru un evadat. Să-l caute! Terminat!

Principiul ăsta e de cînd lumea: „ca să stai tu liniștit, pune-i pe alții la treabă!" Rîde gîjîit. În dormitor îl așteaptă Mioara care acum, cu siguranță, îi cotrobăie prin sertare. Va găsi revista, ceea ce intră în calcul, nu?

Colonelul își dezbracă halatul, își scoate aparatul ajutător care îi reglează funcția ficatului, își desprinde stimulatorul minuscul lipit în dreptul inimii, cu un icnet de durere își extrage excitatorul coloanei și, după ce le pune pe poliță de porțelan, împreună cu lentilele de contact, se bagă sub duș. Cocoșat și înfricoșat, face o baie scurtă, după care montarea este invers demontării. Mai înghite o pastilă prohibită care să-l ajute. Intră în cameră în halatul bleu-princiar. Ospătărița fumează și se ridică să meargă la baie. Colonelul o prinde de mînă, apoi de talie, apoi o strînge la piept șoptindu-i: grăbește-te!

2. Mi-am pregătit cu minuțiozitate „Cămiloiul". Arăta jalnic, dar se pare că numai pe deasupra, fiindcă era solid și puternic. Tot șurubărindu-l am început să-l îndrăgesc și aproape că nu-mi mai puteam înfrînge ambiția prostească de a cîștiga concursul. În celelalte hangare se petrecea, poate mai puțin conștientizat, același fenomen. „Voi învinge!", își propuneau solemn toți concurenții, pregătindu-se pentru cea mai așteptată distracție trimestrială: Concursul de cămile. „Voi

învinge!" ăsta era aproape de privirea fixă a soldaţilor vaccinaţi. Altceva era „Am învins!" rostit gîfîit pe ultima sută de soldatul de la Maraton, şi altceva era „Voi învinge!". Prima expresie însemna altruism, spirit de castă, dorinţă de a face o bucurie celorlalţi, a doua era instinct curat, era scrîşnet animalic. Aşa că m-am culcat fixîndu-mi în creier ideea: „Voi ieşi pe locul doi". Bineînţeles că nu aveam somn şi nici pastile şi nici coniac şi nici Prinţesa nu era singură.

Iată din ce consta Concursul de cămile:

Mai întîi cămilele: erau nişte maşinării păşitoare, foste maşini de luptă dezafectate mai mult din cauza uzurii morale. În loc să fie date la topit, fuseseră înghesuite în hangare şi trimestrial împărţite, prin tragere la sorţi, concurenţilor. Aceştia aveau cîte o săptămînă la dispoziţie să-şi cunoască maşina şi să-i aducă îmbunătăţiri. După atîtea şi atîtea generaţii de îmbunătăţiri, cămilele ajunseseră extrem de eterogene, respectînd numai două reguli: 1. să fie păşitoare (să nu fie adaptate la zbor), 2. să aibă obligatoriu două locuri. Două locuri fiindcă echipajul, prin tradiţie, este mixt: pilotul şi o copilotă cu aspect atrăgător şi limită de vîrstă. Iniţial femeile erau aduse din Exterior, dar avînd în vedere că viaţa în C.L.S.A. era destul de anostă, iar concursul oferea cu adevărat senzaţii tari, organizatorii erau nevoiţi să facă trageri la sorţi publice. Se pare că femeile gustau din plin şi aşteptau poate mai mult decît bărbaţii aceste maratoane dure şi periculoase. Morţii şi răniţii, accidentele inevitabile făceau parte din joc, cu toate că în ultimul timp se luaseră o serie de măsuri, mai mult de formă, pentru prevenirea accidentelor, deşi toată lumea ştia că derogările erau făcute numai ca să nu se interzică acest gen de distracţie sălbatic.

Itinerarul era înmînat numai cu cîteva minute înaintea startului, iar partenerele repartizate cu o oră înainte prin tragere la sorţi de către un computer. Erau eliminate astfel incompatibilităţile între parteneri, repartizarea făcîndu-se pe bază de criterii psihice şi chiar fizice. Era un concurs anti-fair-play, legea fiind „Nici o lege". Voiai să-l cotonogeşti pe cel din faţa ta?, îl cotonogeai, dar trebuia să fii atent ca altul să nu te cotonogească pe tine. „Evitaţi accidentările grave" era o regulă la fel de banală ca şi anunţurile de pe pachetele de ţigări.

Şi totuşi gîndurile mele nu sînt la concurs. Maiorul m-a contrariat cu acel: „Nimic nu va mai fi ca înainte!". Trecuseră trei săptămîni de la alarmă şi totul era ca mai înainte, chiar mai al dracului decît înainte fiindcă aşteptam tot timpul să se întîmple vreo ceva. Dezertorii fuseseră pedepsiţi, se instituise o comisie de cercetare şi bineînţeles că totul fusese muşamalizat. A doua sau a treia noapte m-am strecurat în subteran şi bineînţeles că în camera unde fusesem deţinut nu mai era absolut nimic. Maiorul mă evita, dar mi-a trimis cîteva fragmente dintr-un articol prin Ella. Ne-am pupat puţin, după care am trecut la citirea documentului:

„... Computerul rămîne o unealtă, dar a devenit, cu o fervoare pe care i-am favorizat-o din plin, un coechipier extravagant, capabil să-şi asume munţi de date, să li distileze imediat şi să-i transforme într-o picătură de o majoră densitate informaţională. Omul se bazează pe computer. Nu ştim dacă şi computerul se bazează pe om cu aceeaşi sportivă credulitate. „Îmbolnăvirea" unui computer devine, astfel, un obiectiv de primă mînă, în contextul războaielor de tot felul care îi despart pe oameni. Ravagiile produse de un computer zăpăcit, amnezic sau recalcitrant corespund, în plan electronic, dezastrului produs de o bombă atomică, de gazele toxice sau alte asemenea pe cîmpul de luptă. Inoculat, un virus inteligent poate prosti sisteme ample şi complexe, fie ele defensive sau ofensive. Nu este, deci, deloc surprinzător că, în pas cu apariţia unor generaţii tot mai geniale de computere, au apărut şi bolile în stare să le scoată din circulaţie în forme mai mult sau mai puţin groteşti".

Pe ecranul bibliotecii mele apare moaca Maiorului:

– Salut porumbeilor!

Eu stăteam în fotoliu cu diplomatul-bibliotecă pe genunchi, iar Ella era sprijinită de umărul meu. Am pufnit în rîs. Maiorul a zîmbit şi a continuat:

– Caseta se autodistruge după prima vizionare, aşa că îmi pot permite să apar şi eu pe ea ca Fantomas.

Faţa Maiorului deveni gravă:

– Ceea ce întreprindem noi are un foarte mare factor de risc. Voi doi o să mai primiţi o casetă, atunci cînd va veni timpul. Pînă atunci va trebui să aveţi multă răbdare. Pe mine nu o să mă mai vedeţi un timp, poate niciodată, aşa că vă sărut şi vă dau binecuvîntarea mea.

Imaginea s-a voalat făcînd loc textului:

„Virusul, numit «Datscrime» (uciderea datelor) sau «Columbus Day», este programat să îmbolnăvească sisteme informatice între 12 octombrie (ziua descoperirii Americii, de aici numele) şi

N-aţi spus să venim la zbor cu o paraşută bună?

Desen de N. ILIESCU

sfîrșitul anului. Acest virus șterge instrucțiunile pentru localizarea datelor înmagazinate în discuri compacte, ceea ce îl face mai nociv decît alte boli informatice..... Primele două tipuri de viruși programați să atace:

1. așa-numitul «virus al Ierusalimului», care se activează în fiecare vineri 13. Descoperit la Universitatea din Ierusalim, el șterge programe introduse în memoria unui computer, dar poate fi ușor neutralizat prin refacerea programului.

2. Virusul «Fu Manchu» inserează o injurie alături de numele personalităților incluse în memorie.

Acestia sînt viruși de pionierat. În urmă cu 100 de ani, un tînăr de 24 de ani, Robert Tappan Morrie, a introdus un virus în rețeaua informațională, paralizînd circa 6 000 de ordinatoare din S.U.A., între care de la baze militare și mai multe universități. Era în faza copilăriei, dar acest virus, denumit simbolic R.T.M., a fost perfecționat devenind perfect operant".

Urmau o serie de cifre și simboluri pe care mintea mea de crocodil nu le putea pricepe, în schimb Ella le memora avidă. Apoi a apărut iarăși imaginea Maiorului. Ne-a mai spus doar atît:

– Pe 20 noiembrie se împlinesc 100 de ani de la reușita lui Robert Tappan Morrie. Trebuie să marcăm în vreun fel centenarul, nu? Chiar pe plan mondial, nu?... Iubiților, eu încurajez dragostea.

Chestia din urmă era pentru mine. Ella nu a înțeles-o în adevărata ei profunzime. Eu l-am înjurat șoptit pe Maior.

Și totuși, totul era ca înainte. Nu se întîmplase nimic, nici măcar un „Fu Manchu" pentru Colonel. Centrul funcționa în continuare ca un ceas.

N-am somn, mă fîțîi prin cameră. Privesc la ceasul dăruit de Ella 3. Este ora unu douăzeci și trei, deci e mîine, adică azi, ziua marelui concurs de cămile. Întîmplător ceasul îmi arată și data: 20 NOV. Mă trece un frison. Doamne, ce țîmpit am fost, mîine e centenarul, mîine e ziua... Îmi calc pe suflet și desfac sticluța pregătită pentru concurs. O golesc și mă culc.

3. Am pierdut startul. Prea mi-a deschis ochii Colonelul cu discursul său. Sărbătoare a bărbăției, lupta cu tine însuți, dorința de a fi cel mai bun... În sfîrșit, pînă a ajuns la ideea că acest concurs, devenit o tradiție, se desfășoară acum, simultan, în toate Centrele Locale de Apărare Strategică din lume. El zicea că este un fel de Olimpiadă, eu gîndeam că Maiorul nu este chiar așa de țîmpit. Oare să fie posibilă dezafectarea prin virus a tuturor Centrelor simultan? Era o nebunie, dar o nebunie fantastică, un vis... o... așa am pierdut startul. Cînd am pornit eu Cămiloiul, ceilalți făceau pași de mult. După un timp mi-am privit partenera. Nu era mare lucru de văzut: costum argintiu, cască, apărătoare prin care totuși se puteau zări doi ochi contrariați, în fine, ambalajul era comun.

– Te-ai trezit în sfîrșit? mă întreabă cu o voce dulce.

– Ihi! Cum te cheamă?

– Spune-mi Doi. Dar pe tine?

– Tatuatul. Ce-ar fi să-ți ridici viziera?

– Răbdare, Tatuatule, răbdare! Mai bine dă-i jar mîrțoagei că sîntem ultimii...

– Te iubesc Doiule!... Ai roșit? Gata cu discuțiile, să trecem la muncă. Îl cotonogim pe dromaderul din fața noastră?

– Da tu chiar te-ai trezit! Sigur că-l cotonogim!

Un român la New York

- Într-un sistem democratic se urmărește nu ca un guvernant să fie bun sau rău, ci legitim.
- Nu mă deranjează că soțul meu e impotent. Nu face nimic, dragă... Drama emigrantului: aici am libertatea de exprimare, dar nu știu o boabă de engleză.
- Americanii sînt mai cu capul în nori din cauză că locuiesc în blocuri zgîrie-nori.
- Într-o bucătărie din Colorado, găsești și gîndaci de bucătărie și de Colorado...
- Aflînd de intenția lui nea Pandele de a înființa bursa de gogoneie de la Ciorogîrla, John îi trimise o telegramă: Go, go, nea Pandele...
- Ciudați sînt americanii... Să luăm ca exemplu cuvîntul cow-boy... Cow înseamnă vacă, iar boy nu înseamnă boi.
- Speranțe în deșert... Ce crezi, America ne va da clauza națiunii celei mai favorizate? Ne va da...
- Surprinzător, foarte greu găsești un calif în California.
- Întîi a fost oul lui Columb și apoi găinăriile mafiei.
- În replică la Wall Street, noi am apărut cu tîrgul oalelor de la Obroga.

Praful s-a ales din bietul Dromader. Doi a ochit cu precizie exact la încheietura labei din față, eu am făcut o manevră elegantă și surprinzătoare oferindu-i drept țintă și celălalt picior. Fata a tras impecabil și a urmat un zgomot oribil de fiare prăbușite într-un nor de praf.

– Binișor, Doiule!

– Binișor, Tatuatule!

Totuși era bine să fii precaut. Organizatorii pregătiseră tot felul de surprize, așa că am cotit-o puțin de la itinerar. După aproape trei ceasuri de alergat prin nisip, am ajuns la poalele stîncilor și mi-am ascuns cămiloiul într-o grotă. Am coborît să ne dezmorțim și abia atunci Doi și-a dat casca de pe cap. Am zis „Ave Mater Dei!", m-am închinat și m-am apropiat în extaz. I-am mîngîiat avalanșa de păr auriu, am sărutat-o, s-a lăsat sărutată, după care mi-a fript un dos de palmă de mi-a boțit toată morga de cuceritor. Ne-am binoclat cu binoclurile prin împrejurimi. Am descoperit trei cămile ascunse. Două în grote, așteptîndu-și prada sau odihnindu-se, una încălzită și inconștientă. Eram convins că și ceilalți doi se uitau insistent într-un punct situat la marginea lacului. Era o zonă cu mult în afara itinerarului și deci, din punct de vedere strategic, absolut fără valoare. Și totuși acolo se întîmpla ceva interesant. Animalul fusese ascuns pe burtă în niște tufișuri sărace și acoperit cu o plasă de mascare și crengi. Cei doi concurenți încălziți, goi pușcă, se zbenguiau fără griji pe malul apei. Era o scenă înduioșătoare și i-am făcut semn Doiului către aruncătorul de grenade teleghidate. În cazul cînd doi concurenți părăseau vehiculul, puteai folosi și asemenea armament, că doar nu le puneai viața în pericol, nu? Le stricai numai cămiloiul și eliminai încă un pretendent la locul întîi. Doi privea în continuare prin binoclu și iată ce vedea: pilotul o luase în brațe pe copilotă și găsind o dună convenabilă începură să facă dragoste. Păsările, speriate la început de zbenguiala celor doi, și-au convins încetul cu încetul instinctul că oamenii sînt pașnici și au început să facă ce făceau și înainte. Adică să se plimbe și să pescuiască în mod pașnic. Mi-am scos ochii din lentile pentru a-mi privi partenera. În loc să pună mîna bărbătește pe aruncătorul de grenade, fata a început să-și desfacă fermoarul combinezonului argintiu. Între timp, au apărut huruind două elicoptere, au aruncat puțin în aer cămiloiul ascuns în boscheți și i-au paralizat pe cei doi în poziția amintită. Privind scena, am simțit un oarecare miros și abia am avut timp să arunc binoclul, să-i trag fermoarul, să-i scot masca din sacul port-mască și să i-o trag peste moaca contrariată. Toate din ce în ce mai încet, fiindcă reușisem să inhalez vreo cîteva guri de gaz pe care-l zărisem baleind imaginea grotei noastre. Cred că Doi m-a ajutat să-mi pun și eu cagula, dar eram deja atins și întins pe jos. Începusem să gîndesc în culori, îmi era bine, nu mai aveam chef să mișc un deget, așa că, după ce a conectat legăturile radio la măști și după ce m-a pus să înghit niște lichid cu gust de medicament și după ce mi-a urlat în căști „Tatuatule, trezește-te!", am început să-i vorbesc blînd:

– Draga mea, i-am spus, îți voi spune un basm... te rog să nu mai țipi la mine... mai bine ascultă povestea... deci. A fost odată o... nu, invers. A fost dată o frumoasă Prințesă numită Elinor unui Golem în schimbul a doi saci cu bani de aur. În noaptea trocului, monedele s-au preschimbat în nisip, fecioara s-a preschimbat în femeie, iar Golemul s-a preschimbat într-un iubitor și atent băiat de casă. Casa s-a transformat în casă, iar bunurile de consum au devenit scop în sine (aici cred că am rîjit).

Între timp, Doi s-a pus cu căpșorul blond pe pieptul meu ca să nu-mi vadă, sau ca să nu-i văd, moaca în cagulă. Am continuat:

– S-a făcut din nou seară. Un crocodil de porțelan din vitrina cu bibelouri ținea atent gura deschisă etalîndu-și dinții de porțelan. Și parcă a început să se audă un huruit. Mai întîi vag, apoi din ce în ce mai distinct se auzea confuzul huruit. Vitrina cu porțelanuri a început să trepideze, crocodilul alunecînd încet și irecuperabil către Exterior. Căzu, se sparse. Era începutul. În dormitorul antifonat cu patruzeci și două de carpete orientale, frumoasa Elinor gemea rîzînd de eforturile Golemului nădușit și îndîrjit. Cutremurul nu însemnase nimic pentru ei, viața învingînd din nou stihiile naturii. Cu grijă și cu o pastă specială, crocodilul a fost lipit bucățică cu bucățică. A rămas totuși știrb de caninul din dreapta, de negăsit...

4. Tigidin!... tigidin!... tigidin! hoopaa! cămiloiul mergea, iar eu eram în cămiloi. Doi conducea concentrată, cu mîinile și picioarele înțepenite pe manete și pedale.

– Te-ai trezit, în sfîrșit! mă întreabă cu o voce dulce.

– Ihi! Cum te cheamă?

– Spune-mi Doi. Dar pe tine?

– Tatuatul, te iubesc Doiule!

Am schimbat locurile din mers, mi-am privit ceasul și ceasurile cămiloiului, totul era O.K. În dreapta, radarul îmi sesiza un cămiloi ascuns. Degetul meu a arătat ecranul, Doi a dezasigurat pușcociul, am oprit brusc animalul, l-am întors la o sută optzeci de grade și buuum!

– Binișor, Doiule!

– Binișor, Tatuatule... Sîntem o echipă bună!

Sărutul n-a fost totuși fatal. Cu un scrîșnet de fiare, piciorul dromaderului intrase într-o capcană, chiar cînd ne era mai bine. Sărutul fusese totuși reușit. Pe-afară se făcuse seară, frig și Bau-Bau. Priveam la piciorul fracturat al mașinii, în timp ce copiloata îmi povestea cum m-a urcat ea în vehicul, cum m-a tîrît ea, cum bîzîiau elicopterele și cum îmi este ea mie datoare că am salvat-o trăgîndu-i masca de gaze, expunîndu-mă cu altruism. I-am întors dosul de palmă cu care îi eram dator și m-am dus după lada cu scule. Plutea ceva prin aer care-mi umezea palmele. Cu cîteva zile înainte de concurs, la antrenamente, se înțepenise un cămiloi fiindcă se înțepenise pilotul. Trei inși ne-am chinuit să-l scoatem și să-l tîrîm pînă la mașina salvării. Asta era una. A doua mi s-a confirmat cînd am urcat în cabină să iau sculele. Totul era prea O.K., cadranele arătau mult prea bine drumul, așa că am apelat la ceasul dăruit de Ella 3 care mi-a arătat nordul. Cămila avea un alt nord. Cînd m-am întors, madam Doi bocea, își desfăcuse din nou fermoarul și se zăreau destul de bine sînii și avea, în general, o figură deznădăjduită.

FOTBALUL, dincolo de rezultate

Cupele europene ne-au pricinuit în 1990 atîtea necazuri, încît cu siguranță că fiecare dintre pasionații jocului cu balonul rotund le-au trecut deja în amintire, așteptînd revenirea fotbalului românesc la cotele lui adevărate, adică printre cele mai bune de pe bătrînul nostru continent. Cele patru reprezentante ale noastre au ciucat lamentabil, făcînd una dintre cele mai triste figuri din întreaga istorie a participării românești la aceste cupe. Totuși, în sport, din marile înfrîngeri rămîne ceva care trebuie păstrat și care, atunci cînd lucrurile bune ale adversarilor sînt studiate atent, poate genera succesele viitoare. Am însoțit echipa Clubului Sportiv al Armatei *Steaua* în cele două deplasări la Belfast și Montpellier și vrem să vă prezentăm în paginile almanahului cîteva dintre lucrurile foarte bune pe care le-am constatat în curtea celor două adversare ale fotbaliștilor militari. Sînt observații asupra a ceea ce înseamnă fotbalul în adevărul lui fundamental, adică o întrecere care a devenit demult adevărată industrie. În acest sport, la adversarii noștri conștiința lucrului bine făcut este o lege de la care nu se permit abateri.

Glentoran, plăcerea de a juca

În Irlanda de Nord, fotbalul reprezintă pentru foarte mulți locuitori ai acestei țări o bucurie de a te întîlni cel puțin o dată pe săptămînă cu favoriții și mai ales plăcerea de a intra mereu în dialog cu un suporter sau altul, discuție la care se leagă și afacerile tot mai prospere. La Belfast, *Glentoran* este un club cu foarte mulți susținători, organizați temeinic într-o ligă a suporterilor care numără nu mai puțin de 27 de sedii, clădiri frumoase și foarte bine întreținute din cotizații și donații ale sponsorilor. Ce este un asemenea club? Locul unde în fiecare după-amiază suporterii poposesc

pentru cîteva ceasuri în fața unei cafele și a unei sticle cu bere discutînd îndelung despre fotbal și problemele zilnice. Fiecare dintre aceste cluburi are restaurant, săli de jocuri și spații rezervate în exclusivitate soțiilor suporterilor, care se întîlnesc și ele comentînd evenimentele zilei, de la scumpirea prețurilor la atentatele care nu ocolesc Belfastul; mai mult chiar, după cum ne mărturisea un irlandez, au devenit o prezență cotidiană care provoacă spaimă și ridică semne de întrebare de fiecare dată. Am văzut și noi clădirea magistraturii, care fusese atacată cu două zile înainte, producîndu-i-se o mutilare pe care localnicii începuseră să o refacă. Cu toate acestea, aici, printre atîtea întîmplări, fotbalul rămîne o plăcere atît pentru suporteri, cît mai ales pentru jucători. Echipierii lui *Glentoran* sînt semiamatori, reunindu-se pentru antrenament de două ori pe săptămînă, după ce fiecare și-a achitat datoriile la serviciu. Unul este polițist, altul inspector de bancă sau cadru didactic. Cînd îmbracă tricoul negru-verde al *Glentoran*-ului devine pur și simplu fotbalist. Pretențiile nu sînt prea mari, dovadă și palmaresul echipei. Dar dincolo de orice ambiții sportive, fotbalul rămîne pentru irlandezi un joc și nimic mai mult. Ceea ce am văzut la cluburile suporterilor s-ar putea foarte bine să apară și la noi în cîțiva ani. Este de dorit, ar fi foarte necesar să avem și noi locuri în care suporterii echipelor să se întîlnească și să discute civilizat, în spiritul fair-play-ului. Mai este însă un drum lung de parcurs și poate abia atunci cînd violența care, surprinzător, a apărut și în tribunele noastre va dispărea, totul va fi în regulă. Oricum, *Glentoran* rămîne o imagine frumoasă, în primul rînd pentru minunații ei suporteri și pentru pasiunea cu care ei înconjoară o echipă modestă, dar plină de intenții dintre cele mai frumoase.

Montpellier: o industrie în adevăratul sens al cuvîntului

Ceea ce se întîmplă astăzi în frumosul oraș din sudul Franței este un fapt pe care din fericire l-am trăit și noi în urmă cu cîțiva ani, cînd marea echipă a Craiovei domina orașul și județul prin pasiunea pentru fotbal. Domnul Louis Nicollin, președintele de onoare al clubului francez, a reușit, în numai doi ani, să sporească cota de interes a localnicilor; el s-a lansat într-o spectaculoasă competiție pentru rezultate de excepție cu influ-

entul și puternicul patron al lui *Olimpique* Marseille, proaspătul proprietar al firmei *Adidas*, Bernard Tapie. Astăzi, la Montpellier, în toate instituțiile, pe stradă, în magazine, fotbalul este prezent drept evenimentul numărul 1 și tocmai în acest uriaș interes poate fi găsit și răspunsul la întrebarea: cum au reușit francezii să depășească două formații cu prestigiu în Europa fotbalistică, *Eindhoven* și *Steaua*? Spuneam că aici, la Montpellier, fotbalul este o industrie în adevăratul sens al cuvîntului, care aduce foarte mulți bani în buzunarul clubului. De la Centrul de copii și juniori și pînă la cei 27 de sponsori ai echipei, totul înseamnă numai afacere, banul fiind scopul pe care îl urmăresc toți cei care înconjoară formația pregătită de Henry Kasperczak. Echipa are un superb stadion, „De la Mosson", echipat asemenea celor mai moderne stadioane din Europa. Terenurile de antrenament sînt, de asemenea, ireproșabile, necălcînd gazonul decît jucătorii și antrenorii. La meciurile susținute de *Montpellier*, toți, absolut toți spectatorii plătesc biletul, chiar și domnul Nicollin, exemplu pentru cei care se așază în tribune. Spectacolul începe cu aproape trei sferturi de oră înainte de sosirea echipelor. Se cîntă, se dansează, suporterii scandează numele favoriților, reclamele luminoase se întrec în a-și prezenta firma, totul este magnific în așteptarea începerii spectacolului fotbalistic. Tot timpul meciului suporterii cîntă și-și încurajează echipa, nimeni nu comite vreun act care să contrazică bunul simț sau să compromită *fair-play*-ul. Astăzi *Montpellier* a căpătat alura unei mari echipe și aceasta, în primul rînd, pentru că toți cei care sînt alături de ea știu că trebuie să-i dea ajutor nu prin vorbe frumos meșteșugite, ci prin fapte. Nu am văzut la terminarea meciului cu *Steaua* vreo hîrtie sau vreo sticlă rămase în tribune. Totul era ca la început, curat, la locul lui, așa cum arată o sală de spectacol din marile capitale europene. Mai avem încă multe de învățat pentru a putea intra și noi în curtea profesionismului pe care îl dorim atît de mult.

Cel puțin în această privință, *Montpellier F.C.* este un exemplu pe care l-am putea urma...

■ ȘERBAN IONESCU

FOTBALUL FRANCEZ

Portughezul Rui Barros speră să obțină cu Monaco succese dintre cele mai mari. Ambițiile echipei pregătite de Arsene Wengner par a-i justifica optimismul...

Indiscutabil, cel mai bun portar din fotbalul francez actual este Bruno Martini (în imagine, alături de antrenorul său de la Auxerre). Sobru, echilibrat, el nu are deocamdată contracandidat în poarta națională

Laurent Blanc — fundașul central al reprezentativei — este și un autentic golgeter! Imaginea surprinsă în partida Franța-Germania argumentează înclinația ofensivă a fotbalului francez

Antrenorul Guy Roux este „omul la modă" în fotbalul francez: echipa sa Auxerre domină campionatul. În calitatea de președinte al sindicatului antrenorilor el luptă împotriva totalitarismului președinților de cluburi, avizi de putere. Va avea ciștig de cauză?

Daniel Xureb și Carlos Valderrama — două nume de care se leagă indiscutabil ascensiunea lui Montpellier. Ilie Stan și Sedecaru (în tricouri roșii) par mirați de încrîncenarea adversarilor

Casino-OPEL sau duelul Saint-Etienne — Bordeaux. Sponsorii plusează pentru victorii oricît, nu contează. Fotbalul înseamnă astăzi mai mult ca oricînd bani

Polonezul Ziober s-a impus încă de la debutul său la Montpellier. Un atacant sută la sută

ÎN IMAGINI

N-AU FOST VÎNDUȚI PREA IEFTIN?

Pe marginea transferărilor

După revoluția din decembrie, însă, în condițiile liberalizării intervenite în toate domeniile vieții noastre sociale, transferările fotbaliștilor la cluburi de peste hotare au luat o amploare cu totul surprinzătoare prin proporțiile ei. Profitînd de calea mult prea liberă lăsată atît de federație, cît și de propriile cluburi la care erau legitimați, numeroși jucători și-au manifestat intenția de a activa în viitor la diferite echipe din străinătate. Iar de la intenție au trecut destul de repede la fapte. Cei mai adesea au făcut-o cu concursul — foarte interesat, desigur — al unor întreprinzători de ocazie sau al unor veroși samsari, care au bîntuit (și continuă încă să bîntuie!) prin cantonamentele echipei naționale, pe culoarele federației și prin curțile cluburilor. Nu de puține ori, însă, unii dintre doritorii de cîștiguri mari și în valută forte — neintrînd în calculele „pescuitorilor de perle" — au acționat pe cont propriu, peregrinînd prin diferite țări, bătînd pe la ușile diverselor cluburi, oferindu-și în mod cam umilitor serviciile. Dar pentru că n-au reușit nici așa, o parte dintre ei s-au văzut nevoiți a face cale întoarsă, revenind mai mult sau mai puțin spășiți la cluburile lor.

Cum era și firesc, fenomenul a stîrnit multe controverse în lumea fotbalului nostru. Unii — e drept, destul de puțini la număr — s-au pronunțat împotriva acestor transferări, apreciind că ele vor slăbi într-atît de puternic fotbalul românesc, cu deosebire la nivelul echipelor de club fruntașe, dar și al reprezentativei naționale, încît ei nu va mai putea face față onorabil obligațiilor sale internaționale în următorii 2—3 ani. Alții au privit fenomenul respectiv pe de-a-ntregul pozitiv, argumentînd că fotbalul nostru are numai de cîștigat pe multiple planuri, îndeosebi pe cel financiar și propagandistic. Cei mai mulți însă dintre oamenii de fotbal — considerîndu-le ca un rău totuși necesar — s-au dovedit în favoarea acestor transferări, dar în proporții ceva mai reduse și cu respectarea anumitor condiții restrictive, care să aibă în vedere vîrsta și valoarea jucătorului în cauză, precum și meritele sale în slujba fotbalului din țara noastră. Este o opinie realistă, la care subscriem integral.

Cu ani în urmă, transferările de jucători peste hotare constituiau un subiect tabu. Despre ei nici măcar nu se putea aduce vorba prin intermediul mass-mediei. Pentru că — în timpul uneia din transmisiile sale în direct de la un meci internațional de fotbal — și-a permis să treacă peste această interdicție, venită „de sus", apreciatul nostru coleg de breaslă Cristian Țopescu a avut, precum se știe, de suferit.

În ultimii doi-trei ani, mai ales sub efectul excelentelor performanțe obținute de Steaua, s-a produs o foarte ușoară relaxare în problema acestor transferări. Dar ele au fost acceptate doar în cazuri izolate și numai cu aprobarea personală a dictatorului de tristă amintire.

de jucători peste hotare

Din păcate, operațiunea transferărilor de jucători peste hotare s-a desfășurat astă-vară cam la voia întîmplării, sub semnul unor improvizații și confuzii cvasitotale, lipsită de criterii clare și stabile și departe de a fi în deplin consens cu interesele generale ale fotbalului nostru. Graba, lipsa de experiență și chiar incompetența cu care au acționat reprezentanții cluburilor noastre, pe de o parte, incorectitudinea și lipsa de scrupule ale mijlocitorilor, pe de altă parte, au făcut posibil ca avantajele obținute în schimbul acestor jucători transferați la cluburi străine să nu fie — în totalitatea cazurilor — pe măsura așteptărilor. Ca s-o spunem mai deschis, jucătorii noștri au fost vînduți (acesta este termenul, să nu ne speriem de el) prea ieftin. Concluzie care rezultă limpede din simplele comparații cu sumele plătite pentru transferările jucătorilor de alte naționalități (ruși, cehoslovaci, bulgari), sume sensibil mai mari.

Dacă, de pildă, se poate accepta că suma de 4,5 milioane dolari în schimbul căreia a fost cedat Hagi la Real Madrid este cît de cît corespunzătoare (deși rămînem la convingerea că era normal să se pretindă și să se obțină mai mult), cei numai 1,5 milioane dolari primiți pentru Lăcătuș ne apar cu totul inacceptabili. Fie și numai dacă ar fi să-i punem în balanță cu cei 2,5 milioane dolari pe care clubul din Bari i-a oferit pentru obținerea lui Răducioiu sau cu cei 2 milioane dolari în schimbul cărora a fost transferat Lupu la Panathinaikos Atena. Nepermis de puțin au încasat cluburile noastre și pentru transferarea altora dintre purtătorii tricourilor cu tricolor, jucători tineri și de mare perspectivă, cum sînt Gh. Popescu (cedat pentru numai două milioane de dolari la P.S.V. Eindhoven), Lupescu (luat de Bayer Leverkusen doar pentru 1,5 milioane dolari) și mai ales Sabău (cumpărat de Feyenoord, în condiții destul de dubioase, cu suma

extrem de modestă de numai un milion de dolari).

Ce s-ar mai putea spune, însă, de sumele cu adevărat derizorii încasate ca indemnizații de transfer în cazurile lui Coraș (50 000 dolari) și Vaișcovici (la fel), jucători care — chiar dacă n-au făcut parte din lotul reprezentativ prezent la „Coppa del Mondo" — sînt totuși foști internaționali, a căror valoare și experiență competițională le-ar fi permis nu numai să rămînă titulari în echipele lor de club, ci chiar să aspire în mod îndreptățit la selecționarea lor în rîndurile „tricolorilor". Sau ce să mai zicem de zecile de jucători — atît din prima divizie, cît și din cea secundă — cedați unor cluburi din Ungaria în sistem de troc, obținîndu-se în schimbul lor mingi, ghete și tricouri, în cel mai bun caz un autobuz?!

Din exemplele date rezultă cît se poate de limpede că în urma acestor transferări — concepute ca afaceri avantajoase tuturor părților implicate — cluburile noastre, ca și federația (cu cota ei parte din sumele încasate) nu au obținut cîștigul la care ar fi avut dreptul. S-a renunțat, în fapt, la o întreagă echipă națională și abia s-au adunat în vistieriile fotbalului nostru în jur de 15 milioane de dolari.

Dincolo, însă, de insatisfacția pe care ne-o produce aspectul financiar al problemei, care nu ne este în măsură suficientă favorabil, există totuși și unele motive de consolare. Mai întîi acela că, aproape în totalitatea lor, jucătorii noștri plecați peste hotare s-au integrat destul de bine în angrenajul noilor lor echipe și dau un bun randament în partidele disputate. În felul acesta, ei își onorează propria carte de vizită și fac totodată o bună propagandă fotbalului românesc. Apoi, la fel de important este și faptul că acești jucători nu s-au rupt cu totul de fotbalul nostru și au înțeles că este de datoria lor să răspundă pozitiv solicitărilor de a îmbrăca mai departe tricourile cu culorile naționale. Cel puțin așa s-a întîmplat cu prilejul meciului pe care echipa țării noastre l-a susținut în ziua de 13 septembrie cu selecționata Scoției, în cadrul preliminariilor C.E., cînd toți cei 10 internaționali la care s-a făcut apel au venit la Glasgow. Că acest meci a fost în cele din urmă pierdut de echipa noastră, este altceva. Important a fost faptul că toți cei solicitați au răspuns prezent. Și sperăm că așa vor face și în viitor.

Probabil că în anii următori și alți jucători români vor dori să plece la cluburi din străinătate. Din această primă experiență prin care s-a trecut este însă necesar să se învețe ceva. Fără a le opri sau a le pune piedici inutile, transferările acestor jucători vor trebui efectuate cu mai mult discernămînt, cu o mai mare exigență, pe baza unor criterii mai ferme, precum și sub o transparență totală. Numai astfel își vor putea ele atinge integral scopul, care trebuie să fie în primul rînd satisfacerea intereselor fotbalului nostru.

■ **CONSTANTIN FIRĂNESCU**

GIMNASTICĂ

„MOMENTUL PRAGA" O DECIZIE POLITICĂ ARBITRARĂ ȘI UN „BAC" PREZIDENȚIAL LA DISPOZIȚIA GIMNASTELOR NOASTRE
(sau cînd politica se amestecă în sport)

Bogată și intensă este istoria gimnasticii românești, cu deosebire a celei feminine! E suficient să menționăm că de pe meleagurile noastre au fost propulsați în marea arenă internațională mulți campioni mondiali, olimpici și europeni, că s-au cîștigat cele mai prestigioase competiții organizate de federația internațională, că o gimnastă din România a fost prima notată cu 10 într-o întrecere oficială pentru a avea imaginea forței deosebite a școlii românești de gimnastică. Pe parcursul a aproape 4 decenii de prezențe în concursurile de vîrf (să ne amintim că primele pagini notabile s-au scris la J.O. din 1956, de la Melbourne, cînd s-au obținut două medalii de bronz), Elena Leușteanu, Sonia Iovan, Alina Goreac, Anca Grigoraș, Nadia Comăneci, Teodora Ungureanu, Dan Grecu, Nicolae Oprescu, Emilia Eberle, Melita Ruhn, Dumitrița Turner, Cristina Grigoraș, Ecaterina Szabo, Lavinia Agache, Simona Păuca, Daniela Silivaș, Aurelia Dobre, Gabriela Potorac, Marius Gherman, Marian Rizan, Eugenia Golea, Cristina Bontaș, Mirela Pașca — în ordinea intrării în „arenă" — au punctat frumoasa istorie a gimnasticii românești cu fapte și întîmplări care pot reține oricînd interesul și atenția iubitorilor sportului.

Dar, din toată această tumultuoasă și pasionantă poveste cu campioni, medalii, numeroase evenimente în premieră, n-au lipsit nici întîmplările numite „de senzație", de genul conflictului izbucnit între Nadia Comăneci și antrenorul său, Bela Karolyi, după Jocurile Olimpice de la Montreal, sau, de dată mai recentă, „fuga" marii noastre campioane dincolo de fruntarii, cu peripețiile deja cunoscute. Între acestea, un loc aparte, prin desfășurare și implicații, îl ocupă, fără îndoială, Campionatele Europene feminine din 1977, desfășurate, în zilele de 13-14 mai, la Praga. Acest „aparte" este dat însă nu atît de rezultatele tehnice în sine (Nadia Comăneci a cucerit cel de-al doilea său titlu de campioană absolută, medalia de aur la paralele și bîrnă - aceasta din urmă neacordată, în împrejurări ce vor fi evocate mai jos, precum și medalia de argint la sărituri), cît de evenimentele, faptele, deciziile adoptate în afara sălii care a găzduit concursul, dar cu implicații majore asupra competiției ca atare, a gimnasticii în general.

Derulînd evenimentele așa cum s-au desfășurat ele cu mai bine de 13 ani în urmă (sper că memoria mă va ajuta să nu omit amănuntele de reală semnificație ale tuturor aspectelor majore ale celor petrecute atunci), să menționez de la bun început că Praga, „orașul de aur", găzduia cea de-a 11-a ediție a Campionatelor Europene, prima competiție oficială ce se organiza după Jocurile Olimpice de la Montreal. Or, cele petrecute la Praga în 1977 nu pot fi judecate decît în contextul celor întîmplate anterior în marea metropolă canadiană, la J.O. din 1976. Atunci, se știe, Nadia Comăneci înregistra un strălucitor succes (3 medalii de aur, una de argint cu echipa și una de bronz), învingîndu-și cu netă superioritate principalele sale adversare și, se înțelege, în primul rînd pe cele sovietice. Acceptînd înfrîngerea ca un fapt împlinit, gimnastele sovietice au înțeles că nu le vor putea niciodată învinge pe cele din țara noastră, decît în condițiile totalei restructurări a pregătirii lor, a introducerii de elemente tehnice noi, în premieră, cu care să surprindă atît adversarele cît și brigăzile de arbitre.

Așa se și explică, poate, că - la Praga - disputa dintre gimnastele românce și sovietice a fost mai echilibrată decît oricînd, iar rezultatele sînt, firește, cea mai temeinică probă în argumentația noastră: **sărituri:** Comăneci 9,750, Muhina 9,750, Kim 9,750, Filatova 9,650; **paralele:** Comăneci 9,800, Muhina 9,800, Kim 9,700; **bîrnă:** Comăneci 9,900, Ungureanu 9,800, Kim 9,650, Muhina 9,600; **sol:** Comăneci 9,850, Muhina 9,800, Filatova 9,800, Kim 9,750, Ungureanu 9,700.

Dincolo de greșelile de arbitraj, nedorite, desigur, dar inerente într-un concurs de gimnastică, cărora le-au căzut victime - la Praga - și Nadia Comăneci (într-o măsură mai mică), și Teodora Ungureanu (într-o mai mare măsură), este de reținut că chiar de la debut, în proba de sărituri, s-a văzut că sovieticele sînt hotărîte să-și vîndă scump pielea, Nelli Kim prezentînd o Tsukahara cu „șurub", bine apreciată în codul internațional de punctaj, notată cu 9,750, aceeași notă obținînd-o și Nadia, pentru o Tsukahara cu „echer", socotită mai accesibilă gimnastelor și executată impecabil de marea noastră gimnastă. În finala probei de sîmbătă 14 mai 1977, situația s-a repetat, brigada acordîndu-i de data aceasta un avans de 25 de milimi campioanei olimpice en titre, Kim, ca bonificație pentru noutate. Deși conducerea delegației noastre a insistat pentru clasarea celor două gimnaste la egalitate (ceea ce ar fi fost, de altfel, în concordanță cu forța celor două mari campioane în această probă), juriul a menținut notele brigăzii, astfel că Kim a obținut medalia de aur, iar Nadia pe cea de argint.

Faptul, unul foarte obișnuit pentru un concurs de gimnastică, a declanșat în țară - se impune însă să precizăm și în ce loc anume, în Strada Primăverii, unde El și Ea urmăreau transmisia de televiziune - o reacție violentă (specifică casei), cu tunete și fulgere pe toate lungimile de undă. În timp ce la Praga concursul se desfășura normal (Nadia și Elena Muhina cucereau, la egalitate, medalia de aur la para-

lele, iar la bună, confirmîndu-și forma de excepție, Nadia era notată cu 10, care practic îi asigura medalia de aur, deși finala nu era încheiată, nici una dintre finaliste nemaiavînd posibilitatea, nici teoretică măcar, s-o ajungă), la București se punea la cale una dintre gravele imixtiuni ale politicului în domeniul sportului. Neacceptînd cu nici un chip varianta locului doi la sărituri, „primul gimnast al țării" dă dispoziție ca delegația României să părăsească de îndată competiția și orașul gazdă al „europenelor". Dumitru Popescu-Dumnezeu este desemnat cu traducerea în practică a ordinului, astfel că, într-o cursă contracronometru, se operează cu repeziciune: ambasada României la Praga este alertată și împuternicită să acționeze (zadarnice eforturile unor buni specialiști precum Ioan Kunst Ghermănescu, Nicolae Vieru sau Maria Simionescu care au încercat să explice, cu argumente bine susținute, semnificațiile grave ale retragerii din concurs); echipajul de rezervă al unui BAC prezidențial este mobilizat de urgență (adevărată stare de război) și primește ordin de deplasare la Praga; conform rețetei binecunoscute, mii de oameni ai muncii din Capitală se adună „spontan" pe Aeroportul Internațional Otopeni pentru a condamna „mașinațiunile" de arbitraj de la Praga și a aproba decizia de retragere din concurs. Ce conta că ea era contrară regulamentelor internaționale, că leza puritatea și spiritul de fair-play al sportului?

Exact în momentul în care, la Praga, Teodora Ungureanu se pregătea să urce pe bîrnă (am amintit deja Nadia fusese notată cu 10, singurul din concurs!), îl văd pe secretarul de atunci al federației de specialitate, Nicolae Vieru, îndreptîndu-se abătut spre aparatul respectiv, fuind-o de umăr pe sportivă și conducînd-o spre vestiar. Derutate, nedumerite, contrariate, atît Teodora cît și Nadia (cărora li se răpise astfel dreptul legitim ce și-l cuceriseră prin efort și talent de a intra în posesia a două prețioase medalii) au părăsit sala de concurs, un reprezentant al federației noastre comunicînd juriului drept motivare, așa cum primise indicații de la ambasadă, adică din țară, de la „cel mai înalt nivel": gravele greșeli de arbitraj, frustrările la care fuseseră supuse gimnastele românce, depunctate și silite să ocupe poziții neconforme cu valoarea lor.

Cititorii vor fi reținut, cu siguranță, din rîndurile anterioare că Nadia Comăneci s-a situat prima (uneori la egalitate) în toate probele concursului general de la Praga; punctajul cu care ea a cîștigat titlul de campioană absolută a continentului a fost cel mai ridicat din primele XI ediții ale „europenelor", după cum se vede și din datele de mai jos: 1957 (Latînina) - 38,465 p; 1959 (Kot) - 37,833 p; 1961 (Latînina) - 38,500 p; 1963 (Bilic) - 37,232 p; 1965 (Ceaslavska) - 38,999 p; 1967 (Ceaslavska) - 38,965 p; 1969 (Janz) - 38,650 p; 1971 (Turișceva și Lazakovici) - 38,850 p; 1973 (Turișceva) - 38,100 p; 1975 (Nadia Comăneci) - 38,850 p; 1977 (Nadia Comăneci) - 39,300 p: ea a fost singura care a fost notată cu 10 (la bîrnă), a cîștigat medalia de aur la individual compus și paralele, pe cea de argint la sărituri; și-o asigurase, prin participarea în concurs, pe cea de aur și la bîrnă (dar n-a primit-o pentru că s-a retras din concurs) și ar fi cîștigat - e mai presus de orice îndoială - și aurul la sol dacă ar fi fost lăsată să concureze și în această ultimă probă. O decizie dictatorială absurdă, o imixtiune grosolană a politicului în sport, o hotărîre capricioasă, ținînd mai mult de un orgoliu bolnav decît de vreo logică oarecare au făcut ca pe umerii federației noastre de gimnastică să apese responsabilitatea unei rușinoase decizii, unice în istoria acestei discipline, care - între altele - le-a frustrat chiar pe cele mai bune gimnaste ale României din acel moment, Nadia Comăneci și Teodora Ungureanu, să-și valorifice la nivel maxim potențialul lor valoric, să repurteze succesele la care aveau dreptul.

Adevărata lume a gimnasticii - personalități oficiale, antrenori, arbitri, sportivi - a știut însă întotdeauna cine sînt adevărații creatori ai „momentului Praga" din istoria gimnasticii românești, iar toată campania publicitară de susținere a hotărîrii de retragere din concurs, excelent dirijată de secția de presă a c.c. al p.c.r., n-a fost decît o jalnică încercare de mistificare a adevărului, care n-a înregistrat însă - nici n-ar fi putut! - rezultatele dorite.

Oricum, dintre multele rele pe care „cei doi" le-au adus sportului românesc, retragerea delegației României de la cea de-a XI-a ediție a Campionatelor Europene de la Praga se înscrie ca o decizie brutală, arbitrară, lipsită de logică și sens, profund dăunătoare spiritului de întrecere loială, care a avut, timp de mulți ani, nedorite consecințe pentru dezvoltarea bunelor relații internaționale ale mișcării noastre sportive.

„Momentul Praga" a fost, pentru gimnastica românească și pentru autorul acestor rînduri, ca redactor de specialitate, un vis urît, un coșmar, de care ar dori să nu-și mai amintească niciodată.

■ CONSTANTIN MACOVEI

Firma ADIDAS a fost vîndută miliardarului BERNARD TAPIE !

Anunţul preluării firmei Adidas de către grupul Bernard Tapie a explodat ca o lovitură de tun în timpul Campionatului mondial de fotbal din Italia. La ultima conferinţă de presă a Coppei del Mondo, reprezentanţii presei internaţionale s-au întîlnit pentru a-l asculta pe Joao Havelange, cînd, spre finalul conferinţei acestuia, Sepp Blatter i-a rugat pe participanţi să nu părăsească locurile! „Societatea Adidas doreşte să vă comunice o informaţie foarte importantă", anunţa secretarul general al FIFA.

O frumoasă lovitură

În acelaşi moment Tapie (acompaniat de dl. M.M. Yaeggi, actualul manager al Adidasului şi dl. Ziener, preşedintele consiliului de supraveghere al firmei), a luat cuvîntul şi a vorbit o oră ziariştilor prezenţi. A fost presat de confraţii veniţi din lumea întreagă fiind admirat încă odată pentru modalitatea în care a ştiut să abordeze afacerea nou încheiată, care a avut o mare rezonanţă, surpriza fiind totală şi audienţa maximă. Fiind cunoscută faima firmei Adidas, cu filiale naţionale şi internaţionale, s-au pus cîteva întrebări:

1. Cum a putut Bernard Tapie să fie în acelaşi moment sponsor al Federaţiei Franceze de Fotbal şi preşedinte al unui club care-i este afiliat?

Cum poate împăca cele două roluri de partener comercial şi de aderent sportiv?

Bernard Tapie şi federaţia franceză care reînnoieşte contractul cu firma Adidas trebuie să se pronunţe rapid asupra acestei probleme.

2. Cum tulburarea căzută pe capul Adidasului, al cărui rol este determinant pe lîngă FIFA în organizarea Cupei mondiale, poate avea un efect asupra candidaturii Franţei la organizarea Cupei lumii din 1998?

Au urmat cîteva întrebări ale ziariştilor.

De cît timp urmăriţi firma Adidas?

Tapie răspunde: de mai bine de un an lucrez pentru aceasta, prin corespondentul meu de la Paribas. Ceilalţi acţionari nu erau la curent.

Care sînt membri familiei Dassler care au vîndut acţiunile?

Tapie: cele 4 surori care deţin 20% din acţiuni, cei doi copii au semnat deja o opţiune cu grupul de distribuţie Metro al lui Otto Belsheim.

Cum v-aţi învins ceilalţi candidaţi?

Tapie: Cheia succesului a fost că nimeni n-a crezut că firma Adidas va sfîrşi prin a fi vîndută. Toate tentativele eşuaseră de mai bine de un an. Norocul meu a fost că dl. Zeiner, preşedintele consiliului de supraveghere, a înţeles că firma are nevoie de o nouă locomotivă, ceea ce de fapt a fost Dassler la vremea sa. M-am angajat moral să păstrez Adidasul pe o perioadă de 10 ani. Extraordinar este faptul că nu eu am făcut cea mai bună ofertă pe plan financiar.

Cît aţi plătit?

Tapie: Vînzătorii trebuie să ştie exact. S-a estimat în cifre de afaceri între 1,1 şi 1,5 miliarde. Ce pot să vă spun este că japonezii au oferit aproape dublul preţului meu. Comportamentul acţionarilor a fost exemplar. Au ales soluţia cea mai bună pentru a supravieţui întreprinderea şi nu pentru profit. N-au vrut, sigur, să o vîndă japonezilor. Este o lecţie pentru francezi acest lucru. Nemţii sînt mai europeni decît noi, iar noi n-am avut niciodată probleme cu ei. I-am cumpărat, de exemplu, pe Förster sau Allofs, mai uşor decît pe Amoros. Mi-a fost mai uşor să cumpăr Adidas decît să-l aduc pe Dibb la O. Marsilia.

Artileria era gata

Adidas făcea 15 miliarde de franci în cifre de afaceri. Bernard Tapie finanţează cu aproape un miliard.

Cum aţi putut să înghiţiţi asemenea bucată?

Tapie: Nu confundaţi cifrele de afaceri cu bogăţia. Cu vînzările de Mazda, Wonder şi Look între altele artileria mea grea era pregătită. Am putut finanţa

astfel cumpărarea la valoarea jumătății, restul l-am împrumutat de la piața financiară.

Vă gîndiți să introduceți firma Adidas în bursă?

Tapie: Nu este necesar, de altfel am de unde să realizez 1,5 miliarde din activ, vînzîndu-mi întreprinderile pasagere Teraillon, Testut, Henson.

Adidasul are o imagine îmbătrînită în raport cu concurentele sale, cu Nike de pildă, și în plus anul 1989 s-a soldat cu pierderi pe care presa germană le-a evaluat la 120 milioane mărci.

Cum socotiți că veți redresa situația?

Tapie: Pierderile sînt de ordinul a 300 milioane. Dar înainte de-a vorbi de punctele slabe trebuie să ne amintim enormul potențial al acestei antreprize. După studiile americane notorietatea acestei mărci este cea mai ridicată în lume după Coca-Cola și Marlboro.

Veți cumpăra de asemenea ISL-ul (agenție care se ocupă de cele mai mari evenimente sportive mondiale). După cum se știe agenția este deținută cu 51% de familia Dassler și 49% de agenția de publicitate japoneză Dentsu).

Tapie: Pentru moment, acționarii ISL-ului nu s-au schimbat. Sigur că în timp aceasta mă interesează, dar va trebui cu siguranță găsit un acord cu japonezii. În orice caz nu trebuie uitat că toată valoarea ISL-ului se bazează pe colaboratorii săi.

În cele din urmă ați fost văzut mai ales pe scena fotbalului și a politicii. Aceasta este întoarcerea dv. pe scena afacerilor?

Tapie: Rațiunea mea de-a fi este afacerea. Fotbalul este o distracție și nu se poate pune problema că voi deveni un profesionist în politică.

P.S.: Adevărata surpriză nu este că firma ADIDAS își schimbă acționarul. După moartea lui Horst Dassler, în aprilie 1987, s-au făcut multe speculații pe această temă. Evenimentul este că familia Dassler l-a preferat pe Bernard Tapie, care era departe de a fi singurul potențial cumpărător. Dintre ceilalți candidați îi putem cita pe: Benetton, Seiyi Tsutsumi (magnatul distribuției japoneze), Peter Veberroth (patronul J.O. din Los Angeles), Otto Beischeim (miliardar elvețian) și grupul Suchard. Bernard Tapie reintră în afaceri, așadar, pe ușa din față. Prin el și prin afacerile lui, se speră în revigorarea lui O. Marsilia și a fotbalului francez.

■ Traducere și adaptare
MARCEL PUȘCAȘ

Curiozități sportive

Cînd, la sfîrșitul secolului trecut, au fost înregistrate primele recorduri la atletism, oamenii au vrut să știe dacă erau competitivi cu animalele. Ei au observat că pînă și elefanții, care par atît de înceți, fug mai repede. Această constatare nu l-a descurajat însă pe atleți; s-a apreciat că din moment ce viteza are secrete, acestea pot fi pătrunse.

UȘILE PE CARE NI LE-AU „DESCHIS" ANIMALELE

Sprinterul american C. Sherill este primul care s-a aplecat asupra secretelor naturii vii. Pînă în 1887 toți alergătorii luau startul în picioare. Sherill a remarcat că, la plecare, cangurul, care poate atinge mai mult de 75 de km/h, se apleca. La competiția următoare, atletul a făcut la fel și a cîștigat.

Astăzi înțelegem că mușchii femurului și ai spatelui atletului comprimați ca un resort în poziția cangurului, destinzîndu-se, dau la plecare un puternic impuls. Dar, la vremea aceea, faptul nu se cunoștea iar inovația a cerut mult timp pentru a-și croi drumul stadioanelor.

Apoi aceasta a continuat. A observat că viteza pe care o atingea antilopa sau gazela este în mare măsură datorată stucturii picioarelor (oasele gambelor sînt fine, ușoare, femurii groși și musculoși, ele fug abia atingînd pămîntul cu vîrful copitelor, aproape fără a diminua viteza). Atleții se străduiau să fugă pe vîrful picioarelor, dacă putem spune așa. Antrenorii preferau sportivi cu picior ușor, osatură fină și mușchii femurului solizi. Pentru mulți, aceasta explică reînnoirea, practic lunară, a recordurilor mondiale, pe toate distanțele, la începutul secolului. Viteza maximă la o sută de metri atingea 34 km/h. Natura vie avea încă multe secrete pe care omul trebuia să le pătrundă. În anii '20, marele alergător finlandez Paavo Nurmi a descoperit multe lucruri. În căutarea tehnicii celei mai economice el a remarcat că animalele cele mai rapide se deplasează nu prin împingere, ci prin supleță, ca și cum ar plana deasupra solului. Organismul are o rezervă de energie limitată, cu cît este mai puțin cheltuită pentru salturi și balansări, cu atît mai mult poate fi utilizată pentru avansare. Acesta era, în mare, demersul gîndirii lui Nurmi, care l-a determinat să creeze un stil cu totul nou pentru acea vreme, permițîndu-i să stabilească mai mult de zece recorduri mondiale și să obțină nouă medalii de aur la trei ediții ale J.O.

În timp ce Nurmi își termina cariera sportivă, negrul Jesse Owens făcea primii pași în sport. Împreună cu antrenorul său, el observa mișcările felinelor, consulta zoologi, ajungînd la concluzia că ușurința cursei pisicilor este asigurată de mușchii elastici care lucrează ca niște resorturi; cînd aterizează pe lăbuțe, o parte a energiei cinetice se transformă în energie potențială și se acumulează în mușchi; cînd se împinge din nou de pe sol, energia potențială se transformă din nou în energie cinetică, dînd o forță complementară fiecărei sărituri. Supleța acestor animale grațioase este datorată preciziei punerii la contribuție a mușchilor indispensabili și, mai ales, valorificării capacității de relaxare a mușchilor care nu participă la efortul făcut în acea clipă.

Aceasta a constituit o adevărată revoluție în tehnica cursei, deoarece înainte, alergînd, atleții întindeau aproape toți mușchii, inclusiv cei ai feței, ceea ce făcea ca mișcările să le fie stingace, înfrînate. După Owens, pentru a atinge viteza maximă, sportivul trebuie să fugă destins, nefăcînd apel decît la mușchii care participă la cursă și aceasta numai în fazele în care mișcarea o cere.

Timp de doi ani, Owens și antrenorul său au elaborat un stil de cursă, iar la 25 mai 1935, Jesse Owens a realizat un miracol pe care, putem afirma cu certitudine, nimeni nu îl va depăși. În 45 de minute el a stabilit 5 recorduri mondiale pe diverse distanțe scurte și, cu aceeași ocazie, un al șaselea la săritura în lungime.

■ Traducere și adaptare
LILIANA BLAJOVICI

PELE

Aceste rînduri reprezintă materializarea unor... gînduri care deja au „îmbătrînit" în mine fără a avea ocazia să le aştern pe hîrtie. Ele au fost generate de excelentul „schimb" Ioan Chirilă — Eftimie Ionescu, desfăşurat în urmă cu ani în paginile uneia din revistele de fotbal editate de „Sportul studenţesc".

A urmat apoi capitolul despre „emblema mundialului" 1986 cuprins în frumoasele pagini despre... „Frumoasele noastre duminici" ale aceluiaşi Ioan Chirilă. M-a frămîntat atunci şi evident mă frămîntă încă încercarea de a ierarhiza cu orice preţ într-un domeniu în care nu există nici centimetru, nici gram, nici o altă unitate de măsură în afară de ochiul şi inima spectatorului.

Or, seamănă ochii noştri între ei, seamănă sufletele noastre între ele?

Categoric nu şi de aici apare şi evidenţa că o astfel de ierarhizare va rămîne mereu relativă, recunoscută de unii, contestată de alţii.

Dacă mă hazardez şi eu încercînd să răspund la întrebarea din titlu o fac pentru că mă număr printre aceia care nu au putut niciodată să despartă sportul de om, performanţa de caracter.

Sigur, performanţele lui „El Rey" Pele pot fi minimalizate comparativ cu cele ale lui Maradona, motivaţia fiind încrîncenarea crescută cu care se dispută astăzi întîlnirile pe terenul verde.

Dar nu trebuie uitat faptul că Pele a strălucit o perioadă îndelungată de timp, de la apariţia lui şocantă în 1958 şi pînă la retragerea de la „Cosmos", de-a lungul a 20 de ani în care fotbalul a evoluat permanent, iar Pele a rămas mereu în prim-plan.

Sigur, cifra de 1200 de goluri poate fi exagerată, dar oricum cea reală rămîne de două ori mai mare decît reuşitele lui Maradona. Sigur, Maradona este marcat, urmărit, „vînat" la fiecare meci.

Dar nu uitaţi că Pele nu a trecut de preliminarii la două ediţii ale Mondialului tocmai din cauza acestei „vînători", părăsind terenul pe targă.

Sigur, Pele a apelat şi el la „trucuri" în îndelungata sa carieră încercînd să păcălească arbitrii.

Dar nu-mi amintesc ca Brazilia să fi promovat la Mondiale graţie vreunui astfel de truc.

Argentina a mers mai departe datorită mîinii lui Maradona, acesta avînd şi tupeul de a declara că a fost „mîna lui Dumnezeu".

Şi ajungînd aici, am ajuns de fapt la esenţă şi la sfîrşit.

Omul Maradona este foarte departe de omul Pele.

Nu reuşesc să mi-l imaginez pe Maradona în genunchi, cu lacrimi în ochi, adresîndu-se mulţimii cu LOVE, LOVE, LOVE!

De aceea, pentru mine Maradona este emblema unui Mundial, dar Pele rămîne EMBLEMA FOTBALULUI. EL, REGELE DINTOTDEAUNA...

sau MARADONA?

■ ALIN SAVU

DIN LUMEA ŞAHULUI

● **TAIMANOV DESPRE FISCHER.** După cum se ştie, în anul 1970, marele maestru sovietic Mark Taimanov a susţinut în compania marelui maestru american Robert (Boby) Fischer meciul pentru sferturile de finală ale candidaţilor la titlul mondial. Acest meci s-a terminat cu scorul de 6—0 în favoarea lui Fischer. Ulterior, Taimanov a declarat: *„Acest meci mi-a adus multe decepţii. Cu toate acestea nu regret că l-am jucat. Boby este un fenomen de excepţie în istoria şahului mondial şi consider că am avut o mare şansă de a juca un meci întreg cu acest mare jucător, chiar dacă l-am pierdut la un scor categoric. Din punct de vedere al valorii şi creativităţii, partidele au fost deosebit de interesante şi nu-mi este ruşine cu ele. Pentru majoritatea foştilor campioni mondiali, şahul nu era numai unica lor îndeletnicire, ci constituia chiar principala lor preocupare în viaţă. Pentru Fischer şahul, fără îndoială, constituia mai mult decît atîta, era chiar sensul vieţii lui. De aceea, toate principiile după care se conducea aveau, în exclusivitate, o amprentă şahistă. Pe parcursul a zece ani m-am întîlnit cu el de mai multe ori şi niciodată nu l-am văzut fără tabla şi figurile de şah. Fischer s-ar putea spune că era înrudit cu şahul, fiind, de fapt, singurul mediu ambiant în care putea respira în voie şi cu plăcere. Iată de ce titlul de campion mondial cucerit de Boby a însemnat pentru el mai mult decît recunoaşterea unor merite sportive. Acest titlu parcă l-ar fi consfinţit rolul de mesie şahistă pe acest pămînt. Dacă şahul este principalul şi singurul sens al vieţii lui, iar el este regele şahului, atunci trebuie să fie şi infailibil în şah. Probabil că aşa gîndea Robert Fischer. Şi într-adevăr, judecînd după comportarea lui ulterioară, în urma victoriei asupra lui Spasski, în 1972, noul campion mondial şi-a asumat şi multe alte obligaţii. Marele maestru american a hotărît că nu mai are dreptul la exprimări eronate despre şah, retrăgîndu-şi de pe piaţă toate cărţile scrise de el, de altfel cărţi bune, apreciind că ele nu mai corespund noului său statut. El considera că, într-un turneu, nu are voie să joace slab şi nici să piardă vreo partidă. Pe scurt, Fischer s-a încărcat cu o asemenea povară încît, pur şi simplu, s-a încovoiat sub greutatea ei. Simţind probabil că nu poate fi cel ce-şi închipuia că ar trebui să fie, Robert Fischer a început să ocolească şahul şi cu cît timpul trecea cu atît mai puternic devenea acest complex psihic. Drept rezultat, dragostea lui fierbinte pentru şah, care nu putea fi comparată cu nimic, proprie numai lui Boby din anii anteriori, a făcut loc unui sentiment de teamă. Nu de un şahist anume, ci faţă de tabla şi figurile de şah. Desigur, ne este greu să înţelegem de ce „regele" şahului, în plină efervescenţă creatoare, în plenitudinea forţelor, îşi părăseşte regatul său. Dar o personalitate de excepţie poate să aibă şi un alt crez, chiar dacă este dureros, totuşi merită toată consideraţia".*

● **PARTIDE... DECISIVE.** Există în lumea şahului nenumărate exemple de partide care, prin rezultatul lor, au hotărît soarta cîştigării unui mare turneu internaţional, de rezultatul unei singure partide a depins calificarea într-o fază superioară a campionatului mondial sau chiar titlul mondial. Uneori, astfel de partide au decis pînă şi destinul şahist al unui mare jucător. Întotdeauna *partidele decisive* au trezit un deosebit interes în rîndul numeroşilor amatori ai acestui nobil sport al minţii. În aceste *partide decisive*, unde „lupta este pe viaţă şi pe moarte", victoria, de regulă, depinde nu numai de talentul marelui maestru. Temperamentul, trăsăturile de caracter, priceperea de a se mobiliza în momentele critice ale încordării, capacitatea de a se concentra, toate aceste calităţi, ca şi altele, au un rol tot atît de important ca şi măiestria şahistă. Istoria şahului a înregistrat o multitudine de fapte cînd pierderea partidei hotărîtoare a exercitat asupra şahistului o asemenea înrîurire încît niciodată, din acel moment, nu a mai atins apogeul cucerit anterior. Totuşi, pe un adevărat luptător, pe sportivul pregătit să înfrunte şi astfel de momente ale competiţiei şahiste, înfrîngerea într-o astfel de *partidă decisivă*, cu tot dramatismul situaţiei, nu-l poate dezarma. Capacitatea unui mare maestru de a se detaşa de obsesia că îndelungatele sale eforturi au fost zădărnicite de o singură mutare pripită, priceperea de a trece peste efectele negative ale unei deziluzii provoacă o mare admiraţie şi un respect deosebit pentru o astfel de personalitate. În această privinţă sînt elocvente două exemple din viaţa şahistă a marelui maestru Boris Spasski. Înfrîngerile la Tal şi Stein, în două *partide decisive*, din ultimele runde ale turneelor zonale din anii 1958 şi 1961 au închis, în faţa talentatului mare maestru, calea spre turneele interzonale, spulberînd, cu încă trei ani, frumoasele visuri ale cuceririi titlului de campion mondial. Dar aceste înfrîngeri au avut darul să nu-l descurajeze, ci din contră, să-l călească, să-l mobilizeze şi să atace, din nou, cu mai multă dîrzenie şi vigoare coroana şahistă mondială. Şi, astfel, în 1969, după ce trece cu aplomb de fazele premergătoare, îl învinge pe T. Petrosian şi devine cel de al zecelea campion din istoria şahului mondial. Una dintre cele mai vestite *partide decisive* este cea desfăşurată în 1910, în ultima rundă a meciului pentru titlul mondial, între Lasker şi Schlehter. Numele marelui maestru Emanuel Lasker este cunoscut astăzi de marea majoritate a iubitorilor de şah, el fiind mulţi ani campion mondial. De Schlehter au auzit mai puţini. Şi totuşi, dacă Schlehter ar fi cîştigat această ultimă partidă (şi a fost foarte aproape de a o cîştiga) ar fi devenit campion al lumii şi s-ar fi situat pe panoplia de onoare a şahului mondial alături de asemenea corifei ca Steinitz, Capablanca, Alehin, Botvinnik. Pierzînd însă această *partidă decisivă*, Schlehter n-a mai revenit în elita şahului mondial. Trei *partide decisive* istorice aparţin marelui maestru David Bronstein. Una dintre ele s-a jucat în primul turneu al pretendenţilor la titlul mondial desfăşurat la Budapesta în anul 1950. Înainte de ultima rundă, Boleslavski conducea cu o jumătate de punct înaintea lui Bron-

stein. El era convins că, în ultima rundă, tenacele său adversar n-o să poată să-l învingă pe experimentatul Paul Keres. Şi astfel, în această ultimă rundă, Boleslavski a făcut foarte repede remiză cu marele maestru suedez Stahlberg. Acest lucru avea să-l regrete ulterior, deoarece Bronstein într-un stil remarcabil l-a învins pe periculosul său adversar şi l-a egalat la puncte pe Boleslavski în clasamentul general. A doua *partidă decisivă* Bronstein a jucat-o tot în compania lui Boleslavski, în meciul pentru desemnarea viitorului adversar al lui M. Botvinnik, deţinătorul titlului de campion mondial. Cele 12 partide ale meciului dintre Bronstein şi Boleslavski n-au decis pe învingător. S-au stabilit încă două partide suplimentare. Prima s-a încheiat remiză. Cea de a doua partidă a fost deosebit de disputată şi Bronstein şi-a manifestat din nou calităţile sale de mare luptător, cîştigînd într-o manieră categorică, obţinînd astfel dreptul de a se întîlni cu Botvinnik pentru titlul de campion al lumii. În acest meci s-a jucat cea de a treia *partidă decisivă* a lui Bronstein. Pînă la terminarea meciului-maraton mai rămăseseră de jucat două partide. În acest moment Bronstein avea un punct avans şi i-ar fi fost suficiente două remize pentru a deveni campion mondial. Totuşi, de data aceasta Botvinnik a fost mai puternic. În lupta aspră a nervilor, el a reuşit să smulgă victoria în penultima partidă, egalînd situaţia la punctaj, iar remiza din cea de a 24-a partidă a meciului a consfinţit rezultatul de 12—12 şi astfel, conform regulamentului, Botvinnik şi-a păstrat titlul de campion mondial.

Desigur, în această succintă prezentare au fost cuprinse numai cîteva exemple de *partide decisive*. Poate într-o carte care n-a fost scrisă încă, dar care nu este exclus să fie redactată cîndva, să se povestească astfel de întîmplări deosebit de interesante din lumea şahului. Pentru documentarea şi curiozitatea dv., stimaţi cititori, redăm mai jos partida dintre Lasker şi Schlehter despre care am amintit: 1.d4 d5 2.c4 c6 3.Cf3 Cf6 4.e3 g6 5.Cc3 Ng7 6.Nd3 0—0 7.Dc2 Ca6 8.a3 d:c4 9.N:c4 b5 10.Nd3 b4 11.Ca4 b:a3 12.b:a3 Nb7 13.Tb1 Dc7 14.Ce5 Ch5 15.g4 N:e5 16.g:h5 Ng7 17.h:g6 h:g6 18.Dc4 Nc8 19.Tg1 Da5+ 20.Nd2 Dd5 21.Tc1 Nb7 22.Dc2 Dh5 23.N:g6 D:h2 24.Tf1 f:g6 25.Db3+ Tf7 26.D:b7 Taf8 27.Db3 Rh8 28.f4 g5 29.Dd3 g:f4 30.e:f4 Dh4+ 31.Re2 Dh2+ 32.Tf2 Dh5+ 33.Tf3 Cc7 34.T:c6 Cb5 35.Tc4 T:f4 36.N:f4 T:f4 37.Tc8+ Nf8 38.Rf2 Dh2+ 39.R1 Dh1+ 40.Tf1 Dh4+ 41.Rd2 T:f1 42.D:f1 D:d4+ 43.Dd3 Df2+ 44.Rd1 Cd6 45.Tc5 şi în continuare şi-a concretizat avantajul turnului contra nebun, cîştigînd partida.

■ ANGHEL VRABIE

Din istoria fotbalului

- *1866: se introduce regula ofsaidului (cu trei jucători);*
- *1868: portarul are dreptul de a folosi mîinile;*
- *1873: se introduce regula loviturilor de colţ (cornerul);*
- *1874: sînt introduse loviturile libere;*
- *1875: înălţimea porţilor este redusă de la 5,50 la 2,44 m.;*
- *1881: se instituie, oficial, arbitrajul;*
- *1883: se fixează greutatea şi dimensiunile mingii;*
- *1890: se introduce lovitura de pedeapsă;*
- *1905: se cere ca portarul să rămînă nemişcat în timpul executării loviturii de la 11 metri;*
- *1923: se specifică distanţa de 9,15 m de minge la executarea loviturii de la 11 m;*
- *1925: se modifică regula ofsaidului (cu 2 jucători);*
- *1927: portarul este obligat să stea pe linia porţii la executarea loviturii de la 11 m.*

OSTAŞI DE DEMULT

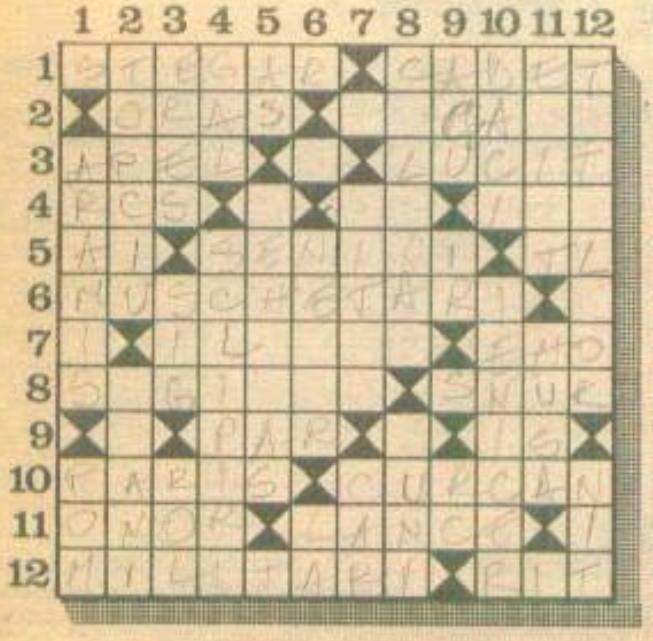

ORIZONTAL: 1) Vechi purtător al steagurilor unei formaţii ostăşeşti — Elevul unei şcoli militare din trecut. 2) Călăraşi — Aliaţi ai lui Ioan Vodă Viteazul în bătălia de la Călugăreni. 3) Chemare — Pîlpîire. 4) Sigla pentru Republica Costa Rica — Conducător otoman — La tiraliori! 5) Ultimii samurai! — Hotăriţi (fig.) — Tel! 6) Infanterişti la curtea regilor Franţei. 7) Soldat pedestraş din oastea cea mare — Ecou (arh.). 8) Lăncier medieval — Cordiţă de dare a focului la tunuri. 9) Armă haiducească de ocazie — La pistol! 10) A declanşat războiul troian — Dorobanţii cîntaţi de Alecsandri (sing.). 11) Respect ostăşesc — Arma soldaţilor din cavalerie. 12) Ostaşi — Obicei.

VERTICAL: 1) Unul din „cei trei muşchetari" — Copac. 2) Tunar de demult — Ostaş din cavaleria uşoară (pl.) 3) Superstiţie — Sigiliu (pres.) — De interpretat. 4) Vechi ostaş britanic — Străluciri. 5) Arcaş fără arc! — Pedestraş ucrainean. 6) Arcaş — Primii lăncieri! 7) Comandant peste o sută de ostaşi — Vehicul. 8) Militar din cavalerie — Soldaţi cartaginezi. 9) Acum — Icar! — Printre arcaşi! 10) Imortalizaţi pe Columna traiană — Pedestraş otoman. 11) Distanţă — Acoperă armamentul. 12) Infanterist renumit prin precizia tragerilor — Bătut în cap.

Dicţionar: RCS, EHO.

■ ŞTEFAN DIACONU

UN PARTENER IDEAL PENTRU AFACERI

PRODUCE ŞI OFERĂ AVANTAJOS :

GIRUETA

- macarale-turn cu braţ orizontal
- macarale-turn cu braţ înclinabil
- pompe şi autopompe de beton
- transportoare de beton
- ciocane hidraulice pentru spart betoane sau roci
- instalaţii de glisare pentru orice tip de obiectiv în construcţii
- reparaţii capitale prin schimb de agregate şi modernizări la produsele din fabricaţia uzinei
- service în garanţie şi post-garanţie

ŞOSEAUA GIURGIULUI – Jilava nr. 3–5, Sector 4, Bucureşti,
Telefon 85 40 25; Telex 10 597 „MECON" R

DIN DOSARELE SECRETE ALE CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

BUDAPESTA 1919

NOI MĂRTURII DESPRE
MAREŞALUL ANTONESCU

PERSONALITĂŢI MILITARE

CUPLURI CELEBRE ÎN FILME

CELE MAI SCUMPE FEMEI

RECORDURI EROTICE

CURIOZITĂŢI ● GLUME ● SERIALE
● POVESTIRI S.F. ● UMOR ●
CARICATURI ● SPORT

ALMANAHUL OŞTIRII '91 este editat de redacţia revistei

VIAŢA ARMATEI

Redactor şef: Ion JIANU; redactor şef adjunct: Ion ARAMĂ; secretar general de redacţie: Viorel DOMENICO; redactor responsabil: Nicolae BOGHIAN; tehnoredactori: Dumitru ISPAS, Lucian TEODORESCU; fotoreporteri: Virgil ULIERU, Gheorghe CHIRU, Petrică MIHALACHE, Eugen MIHAI; corector: Constantin DUMITRESCU; dactilo: Livia DUCA

Adresa: strada Cobălcescu nr. 28 A, sector 1, Bucureşti, cod 70 768, telefon 14 20 12

TIPARUL: Combinatul Poligrafic Bucureşti

48 lei